

tv-15 naš TOVARIS

Št. 10
10. marca 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Peterolistna roža

Čas je vse preveč napet in politična dogajanja v svetu tako prepletena s krvavimi dejanji, da za romantiko ni prav nobenega prostora. Tega se dobro zavedajo neuvrščene države, ki so od prvega srečanja na vrhu v Beogradu prehodile že dobršen del neravne in nelahke poti, zato pa pot vedno novih spoznanj, pa tudi preizkušenj.

Ta peterolistna roža, ki z emblemom ponazarja na sedmem delhijskem vrhu neuvrščenih pet zemeljskih celin in hkrati pet osnovnih načel neuvrščenosti, nosi v svojem jedru goloba miru, tisto osnovno, temeljno sporočilo držav, ki so se, posamično precej nemočne, zbrale in združile, da bi se uprele nenehni manipulaciji velikih sil, da bi z okrepljenim glasom jasneje in silneje sporočile sve-

je nemogoče reševati kakršenkoli svetovni problem.

Vse to je pred neuvrščene postavilo zgodovinsko nalogo in tudi zgodovinsko obveznost, da ohrani svojo avtonomijo, svoj samostojen manevrski prostor in da ubrani svoja svetla načela pred zunanjimi vplivi.

Šesti vrh v Havani se je že soočal z izrednim poslabšanjem mednarodnega položaja, in zato so bile tam zahteve po miru še toliko bolj brezkompromisne. Zato je tudi prišlo do preverjanja mednarodnih norm obnašanja od konca druge svetovne vojne ter zahtev po odgovorih, zakaj je vse več pojavov politike sile, vmešavanj v notranje zadeve posameznih držav, še zlasti neuvrščenih. Prav v Havani se je tudi ponovno izkazala izjemna politična sposobnost predsednika Tita in njegova daljnosežna misel na analitičnih osnovah. Kljub temu da je postalo povsem jasno, da tudi med neuvrščenimi ni vse brezhibno enotno in enako razumevajoče, so uspeli ohraniti in tudi okrepiti akcijsko enotnost gibanja. In to gibanje danes ne kliče le k miru in razorožitvi, ampak grize v jabolko, ki je izvir vsega zla – to pa je neenakomerno porazdeljeno bogastvo po tem našem svetu, vse večji razkorak med revnimi na eni in bogatimi na drugi strani.

Že takoj na začetku sedmega zasedanja neuvrščenih držav v New Delhiju so sprejeli medse štiri nove članice: Bahame, Kolumbijo, Barbados in komaj za pol Slovenije veliko otoško državo Vanua-

»Filozofija in politika neuvrščenih in Združenih narodov sta istovetni, zavzemata se za mir v svetu v interesu napredka in razvoja,« je dejal na sprejemu v vseindijskem združenju klubov ZN v Delhiju predsednik svetovne organizacije Perez de Cuellar.

tu. Družina se torej širi. Pomembno pa je, da so v Delhi prišli vsi z najboljšimi željami, da bodo prispevali tudi k še bolj poglobljenemu skupnemu delovanju – ne le na političnem, ampak tudi na gospodarskem področju.

Bojana Žokalj-Jesih

Za še boljše sodelovanje

Osrednja točka četrtkove seje predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je bila namenjena sprejetju listine o ohranjanju, razvijanju in prenašanju vrednot revolucije v taborniško organizacijo. Listina med drugim predvideva sodelovanje ZZB NOV in taborniške organizacije pri krepitvi in razvijanju bratstva in enotnosti narodov in narodnosti Jugoslavije, delavnosti, poguma, ustvarjalnosti, kritičnosti, odgovornosti in drugih človeških vrlin in sposobnosti med taborniki. Povezovali naj bi delo domicilnih enot NOV in POS ter organizacij ZZB NOV s taborniškimi programi v celoto, ki bo vzgajala mlade v socialističnem patriotizmu, humanizmu in internacionalizmu. Borci naj bi se bolj vključevali v delo taborniške organizacije kot vzorniki, taborniki pa bodo bolj negovali in varovali spomenike NOB.

Predsednik republiške konference Zveze tabornikov Slovenije Robert Bobanec pa je poudaril, da so taborniki tudi organizacija, ki prenaša in neguje partizanske veščine.

Člani predsedstva RO ZZB NOV so listino soglasno sprejeli, organizaciji pa bosta dokument podpirali kasneje.

Predsedstvo je obravnavalo tudi vsebinsko zasnovo TV-15 Naš tovariš, informacijo o poteku akcije NNNP in nadaljnjih smernicah na tem področju, informacijo o vpisu Slovencev na vojaške šole, informacijo o financiranju temeljnih pravic borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev, s predlogom naše republike za spremembo tehnike financiranja ter kadrovske zadeve. Več o tem pa na tretji strani.

B. K.

Foto: Lado Čuk

7. VRHUNSKA KONFERENCA NEUVRŠČENIH

V ponedeljek, 7. marca, se je v indijskem glavnem mestu New Delhiju začela sedma konferenca šefov držav in vlad neuvrščenih dežel, ki bo trajala do 11. marca. Sto članic gibanja se udeležuje konference, spremljajo pa jo tudi številni opazovalci in seveda novinarji z vsega sveta. Jugoslovansko delegacijo vodi predsednik predsedstva SFRJ Petar Stambolić, člani pa so: Cvijetin Mijatović, Josip Vrhovec, Zvone Dragan, Nijaz Dizdarević, Lazar Mojsov, Miljan Komatina in jugoslovanski veleposlanik v Indiji Danilo Bilanović.

Volitve v ZRN

Nič novega, ne preveč spodbudnega

Desni močni kot še nikoli, bi lahko rekli na rezultate volitev v Zvezni republiki Nemčiji, hkrati pa pomislili, kaj to pomeni. Najbrž trdno »vladavino« brez posebne milosti, manj občutljivosti za celo vrsto socialnih vprašanj, hkrati pa lažje »dihanje« NATA in njegovih načrtov v zvezi z evro-raketami in sploh z vprašanji oboroževanja tega paketa v Evropi.

Zeleni so že res na »pohodu«, v svojih vrstah imajo nekatere imenitne osebnosti iz kulturnega in umetniškega življenja (če omenimo le nobelovca Hainricha Bölla), vendar pa so zaenkrat daleč prešibki, da bi pomenili kaj več kot jeziček na tehtnici in konkretno pri teh volitvah – odpad določenega števila volivcev iz vrst socialnih demokratov. Liberalcem je šlo »srednje slabo« in tako si združena desnica mane roke.

B. Ž.

Po poteh Kokrškega odreda

Osmi, že tradicionalni množični tek na smučeh »Po poteh Kokrškega odreda«, ki je bil minulo nedeljo v Dupljah, bo marsikomu še dolgo ostal v spominu. Dober teden pred štratom so se prizadevni organizatorji teka, vaščani Dupelj in sosednjih krajevnih skupnosti dobesedno bojevali z naravo, kajti snega je bilo vsak dan manj, na dan prireditve pa še komaj za vzorec.

Kljub temu se je na štartu prijavilo nekaj nad 2.000 udeležencev – tekačev, ki so se pognali po 30, 15 ali sedemkilometrskih smučinah. Po izjavah udeležencev letošnjega teka na smučeh, zlasti tistih, ki so pretekli 30 kilometrov dolgo progo, je bil kljub pomanjkanju snega letošnji tek »Po poteh Kokrškega odreda« ena najboljših tekaških prireditev. Več o tem berite na 16. strani.

Jože Čurin

Nagradni natečaj Bogo Flander – Klusov Joža

Naše uredništvo razpisuje že četrto leto nagradni natečaj za naše mlade dopisnike. Ime nosi po sinu naše revolucije Bogu Flandru-Klusovemu Jožetu. »Naprej, tovariši!« naj nosijo naslov prispevki, ki jih bomo v našem uredništvu sprejemali do 1. maja. Najboljših pet čakajo lepe knjižne nagrade. Sicer pa natančnejše podatke o razpisu natečaja preberite v 8. letošnji številki TV-15 Naš tovariš na mladinski strani.

Želimo, da se tudi v nagradnem natečaju naše mlade vrste razširijo!

Živa

Gasilska organizacija lahko veliko prispeva k podružbljanju tradicij NOV Premalo je zbranih podatkov

Predsedstvo Gasilske zveze Slovenije in svet za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniškega varstva pri predsedstvu RK SZDL sta na nedavni skupni seji obravnavala vlogo gasilskih organizacij pri podružbljanju revolucionarnih tradicij in spomeniškega varstva. Temelj za to razpravo je bila anketa, ki jo je pripravila Gasilska zveza Slovenije.

Odgovore je poslalo 45 občinskih gasilskih zvez, 13 pa jih ni odgovorilo. Iz njih je razvidno, da le sedem občinskih gasilskih zvez sprejema oziroma ima stalne oblike dejavnosti, ki so namenjene ohranjanju in razvijanju tradicij NOV. To so tradicionalna tekmovanja, pohodi in podobno. Občinski gasilski zvezi v Ilirski Bistrici in Radovljici to tematiko vključujeta tudi v programe strokovnega izobraževanja, še posebej mladine in pionirjev. Druge se člani gasilskih organizacij dejavno vključujejo v programe krajevnih skupnosti. Seveda je ta dejavnost večja ob pripravi raznih proslav. Ni malo primerov, ko so gasilci nosilci priprave za te prireditve in pogosto so tudi najštevilnejši udeleženci.

Za spominska obeležja skrbijo le v devetih občinskih gasilskih zvezah. V večini primerov so to obeležja padlim borcem-gasilcem, ki so vgrajena na gasilskih domovih. V treh primerih pa imajo občinske gasilske zveze komisijo za ohranjanje in razvijanje tradicij NOV.

Iz odgovorov tudi lahko razberemo, da se vse občinske gasilske zveze strinjajo, da je

treba tem dejavnostim dati še večji poudarek. Kot so zapisali, se bo večina zato povezala z ustreznimi odbori v KS ali občini, da bi skupno sprejeli program dejavnosti. Več pozornosti pri ohranjanju tradicij NOV pa bodo gasilci namenili mladini v njihovih vrstah. Glede na to, da je v njihovih vrstah več kot 38 tisoč pionirjev in mladine, lahko veliko prispevajo k zavestnemu oblikovanju revolucionarne zavesti pri mladih.

Gasilska zveza Slovenije in svet gasilskega muzeja sta zbrala tudi precej podatkov o delovanju članov gasilskih organizacij med NOV. Zavedajo se, da bi vsakršno odlašanje prineslo neprecenljivo škodo. Po vojni je žal umrlo precej članov, ki niso pustili nobenega dokumenta o svojem delu, čeprav so bili aktivni udeleženci NOV. Po zbranih podatkih je v NOV sodelovalo 6230 članov. Od tega jih je bilo v partizanih 3834, aktivistov OF in terenskih delavcev je bilo 1285, v taboriščih in izgnanstvu je bilo 1111, v narodnoosvobodilnem boju je padlo 1097 gasilcev.

Precej je tudi spominskih obeležij, plošč

in spomenikov s katerimi so se društva oddžila žrtvam fašističnega nasilja. Takih obeležij je 27, skupnih spominskih plošč in spomenikov pa osem. Teh obeležij je prav gotovo še več, saj niso zbrani vsi podatki.

V prihodnje bo Gasilska zveza Slovenije na seminarjih za mentorje pionirjev, mladine in žensk kot tudi na območnih posvetih posredovala informacijo o sprejetih nalogah na tem področju ter spremljala izvajanje teh nalog. Priročnike za delo s pionirji bodo obogatili s poglavji o revolucionarnih tradicijah NOV. Še bolj podrobno bodo izpeljali akcijo popisa borcev-gasilcev in vseh drugih članov, ki so kakor koli prispevali svoj delež za osvoboditev.

V nadaljevanju se je svet za ohranjanje tradicij NOV pri predsedstvu RK SZDL obravnaval program dela za leto. Ugotovil je, da je še veliko nalog, ki jih bo treba opraviti in tako iztrgati pozabi stvari, za katere so umirali številni borci. Prav tako pa je obravnaval informacijo o delovnih programih družbenopolitičnih organizacij, društev in ustanov za leto, ki so vključene v svet za ohranjanje tradicij NOV.

Bojan Kuntarič

Spet neodgovornosti

V zadnjih letih smo se že nekako navadili kupovati pralne praške, kavo, olje v vrstah; in samo dokaj visoki stopnji samoupravne odgovornosti naših delovnih ljudi se lahko zahvalimo, da do kakšnih posebnih neredov doslej ni prišlo. Vse do petka, 19. februarja ob 15. uri v Titogradu, ko je več tisoč prebivalcev glavnega mesta Črne gore čakalo v vrstah na obljubljeni pralni prašek. Več tednov so namreč vse pošiljke pralnega praška zadrževali v skladiščih, zato da bi dali vso količino naenkrat v prodajo v vseh trgovinah in krajevnih skupnostih. Rezultat: v nekaj urah so prodali 65 ton pralnih praškov, v 50 prodajalnih pa so bila razbita izložbena okna, podrtje police in številni poskusi odtujevanja blaga. Marsikje so prodajalci morali s pestmi braniti inventar pred napadom brezumne množice ljudi.

Ta dogodek bi se lahko ponovil v katerikoli našem mestu, ne samo v tem tednu, tudi prejšnji mesec, prejšnje leto, ker občasna, še dramatična neposkrbljenost občanov s »strateškimi gospodinjstskimi artikli« traja veliko dlje. In če nekaj traja brez sprememb že dolgo, ni nobena ocena pretirana, da gre za sramoten splet družbene neodgovornosti. O objektivnih vzrokih pomanjkanja je po tolikem času že smešno govoriti. Še pred nekaj meseci je bilo namreč moč prazne police v trgovinah opravičevati s pomanjkanjem deviz, sedaj pa takšno pojasnilo ne more nikogar več prepričati. Zveza vlada na različne načine do-

RADIO ŠE POMNITE - TOVARIŠI

Od sedmega marca letos je minilo štirideset let, ko je četa inženircev VŠ NOV in POJ po ukazu tovariša Tita razstrelila most na Neretvi pri Jablanci. Nato pa so brž na ostankih starega zgradili zasilni most. Tako so prevarali sovražnika in omogočili rešitev 4.000 ranjenec. Tako je bila tudi po zaslugi inženircev izbojevana ena najbolj človekoljubnih bitk, ne samo NOB temveč v zgodovini vojne nasploh.

O tem bo tekla beseda v oddaji »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu v nedeljo, 13. marca, brž po poročilih ob 9. uri na prvem programu Radia Ljubljana.

Oddajo pripravlja Stane Škrabar.

kazuje javnosti, da je svojo nalogo opravila, zataknilo pa naj bi se pri tistih, ki so preskrbo dolžni organizirati. V gospodarstvu pa vladi ne ostajajo dolžni in trdijo, da ta vendarle ni storila vsega, kar bi bilo potrebno.

V družbi, ki je dosegla 3000 dolarjev narodnega dohodka na prebivalca, ki se je vključila v svetovno ekonomijo z 20 milijardami dolarjev, je nesporeljivo opravičevanje položaja, v katerem je občanu odvzeta pravica, da kupi potrebno blago.

Sto let se lahko opredeljujemo za ali proti »Golubnjači«, je zapisala Borba, in to niti za milimeter ne bo zmanjšalo naše opredelitve za samoupravni socializem. Toda če se bodo težave s preskrbo nadaljevale, se bodo hitro pojavili sumi o tem ali onem vodstvu in o našem sistemu.

Zato je sedaj pravi trenutek, da se pogovorimo o odgovornosti, in to ne na simpozijki način, ampak o konkretni odgovornosti »samoupravljalcev« v tovarnah olja, pralnih praškov, zdravil, bankah, trgovini... Vse te samoupravne organizacije so namreč družbena last, ta družbena sredstva so tem delavcem zaupana, da z njimi gospodarijo v družbenem interesu.

Prišel je čas, da v delegatskih skupščinah postavimo vprašanje zveznemu, republiškimi in pokrajinskimi »ministrom za preskrbo«, ali bodo lahko še vedno v nedogled dajali vtis, da je na njihovi strani narejeno vse in da je za vse odgovoren »nekdo drug«. Ali je kdo med njimi pomislil, da bi njegov odstop pospešil razreševanje klobčiča osebne in kolektivne odgovornosti.

Za sedaj je razumljivo samo to, da o dramatični neposkrbljenosti trga ne moremo več pisati na dosedanja način. »Titograjska zmeda« bi lahko bila kjerkoli, s tiskanimi boni ali brez njih. Toda, kot da titograjska izkušnja ni dovolj, v Beogradu so si namreč uradniki »preskrbovalnega sisa« zamislili, da bodo kupci lahko kupili samo po kilogram pralnega praška na osebo, zavitki pa so samo 3-kilogramski, zato naj bi se občani znašli, tako je bilo vsaj sugerirano na seji štaba, da se združujejo in razdeljujejo detergent doma. Trgovina tega baže ne sme narediti.

N. M.

Razpis nagrad vstaje slovenskega naroda za leto 1983

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije razpisuje na osnovi pravilnika za podeljevanje nagrad vstaje slovenskega naroda nagrade za najboljše literarne, zgodovinske, memoarne, likovne, glasbene, radijske, televizijske, gledališke in filmske stvaritve o revoluciji in narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem.

Razpis za nagrade vstaje slovenskega naroda zajema vsa izvirna dela iz omenjenih področij, ki so bila prvič objavljena, razstavljena, izvajana ali prikazana v času med dvema razpisoma, izjemoma pa tudi za življenjsko delo ter za stvaritve, ki so nastajale in bile objavljene skozi več let in kot celota vsebujejo vrednote, ki jih je vredno nagraditi.

Denarnih nagrad je pet. Poleg denarnih nagrad se podeljujejo tudi nagrade vstaje v obliki posebnega priznanja, ki se praviloma dajejo organizacijam, kulturnim ustanovam, institucijam oziroma kolektivom. Dela bo ocenjevala posebna žirija, ki jo je imenoval republiški odbor.

Namen nagrad je vzpodbujanje umetniškega in znanstvenega obravnavanja revolucionarne tematike in prizadevanja za doseg čim večje kvalitete takih stvaritev, ki ohranjajo in razvijajo etične vrednote naše revolucije in jih prenašajo na mlade generacije.

Umetniško in znanstveno delo lahko predlagajo založbe, galerije, umetniška in znanstvena strokovna društva in ustanove, organizacije zveze borcev, muzeji NOV in posamezniki. Rok za prijavo kandidiranih del je 1. maj 1983.

Predlogu naj predlagatelj predloži delo v 3 izvodih, če je izšlo v knjigi, sicer pa izrpen prikaz in naj navede, kje si ga žirija lahko ogleda.

Ljubljana, marec 1983

Jugoslavija ni na razprodaji!

naš komentar

V Sloveniji se je proizvodnja v prvih dveh mesecih letos povečala za 5,4 odstotka. Nekatere organizacije združenega dela so bolj oskrbljene z najnujnejšimi surovinami in reprodukcijami materialov. Preskrba, razen z nekaterimi izdelki, ne šepa. Mnogi na podlagi teh nekaj kazalcev sklepajo, da je najhuje že za nami in da se nam večjih pretresov ni bati. To seveda ni res. Položaj je zelo zaostren. Poglejmo samo nekaj gibanj, s katerimi nikakor ne moremo biti zadovoljni. Izvoznega načrta na konvertibilnem območju v začetku leta nismo izpolnili. Ne v Sloveniji in ne v Jugoslaviji. Za njim zaostajamo za celih 30 in več odstotkov. Sodijo, da pravih opravičil za tolikšno zaostajanje ni in da bo treba izvozne načrte organizacij združenega dela znova pregledati. Če bi se taka gibanja nadaljevala, bi se devizni položaj utegnil znova zaostri. Zaradi poravnavanja deviznih dolgov, bi odstotek deviznih sredstev, s katerimi zdaj razpolagajo organizacije združenega dela, morali po vsej verjetnosti skrajšati. To pa bi lahko imelo zelo nezaželene posledice. Popustila je disciplina na področju izplačevanja osebnih dohodkov. Lani se je Slovenija držala družbenega dogovora, letos pa nič več. Kar 1222 organizacij je izplačalo previsoke akontacije. Osebnih dohodkov se smejo povečati le tam, kjer dosegajo boljše gospodarske rezultate, kjer povečujejo produktivnost dela, kjer poslujejo smotrneje. Nekateri pa so od tega načela očitno odstopili. Osebnih dohodkov so izplačevali na podlagi nekakšnega pričakovanega dohodka, ne pa ustvarjenega. Velike preglavice imamo zaradi visoke inflacije. Statistiki so ugotovili, da se letošnja inflacija vrti že okrog 20 odstotkov in da bomo v prvem četrtletju

snešli vse tisto, kar naj bi sicer v vsem letošnjem letu. Življenjski stroški že na začetku leta hudo pritiskajo na družinske proračune, posebno tiste, ki so že tako in tako majhni. K vsemu temu svoj delež letos prispevajo tudi občine, ki dražijo komunalne storitve in cene nekaterih drugih izdelkov. Tako nadaljevati ni mogoče. Opozorila prihajajo z vseh strani, ne nazadnje iz mednarodnega monetarnega sklada, bančnih institucij, ki pripravljajo finančne svežnje pomoči Jugoslaviji, in od drugod. Posebna svarila so izrekli na zadnji seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Svojo zaskrbljenost je izrazilo predsedstvo Jugoslavije.

Zvezni izvršni svet pripravlja dva nova zakona. Prvi je zakon o zavarovanju plačil med uporabniki družbenih sredstev. Z njim naj bi organizacijam, ki ne plačujejo svojih dolgov, onemogočili izplačevanje osebnih dohodkov nad zagotovljenimi. To bi mnoge močno prizadelo, saj ocenjujejo, da je ta čas v jugoslovanskem gospodarstvu nepokritih okrog 1700 milijard dinarjev. To je ogromna vsota, ki zgovorno priča o plačilni nesposobnosti številnih organizacij združenega dela.

Z drugim zakonom naj bi zvezni izvršni svet naredil red na področju obratnih sredstev. To pa je lahko le delček vsega tistega, kar bi bilo treba postoriti. Svojo nalogo bi morale opraviti tudi republike, občine in ne nazadnje organizacije združenega dela. Inflacijo bo treba uokviriti v resolucijska predvidevanja. To bo bržčas zelo težko izpeljati, vendar pa je to eden temeljnih pogojev za odobritev tujih posojil. Splošno porabo bo treba skrajšati na 13 odstotkov. Zdaj je povečanje proračunov precej večje, zato pričakujejo nove ukrepe, s kate-

rimi naj bi občinam in republikam priporočili, da načrtovana sredstva za te namene zmanjšajo še za tri odstotke. S tem pa spisek ukrepov nikakor ni sklenjen. Nanj so nas opozorili tudi delegati mednarodnega monetarnega sklada. Nekateri so zaradi tega začeli govoriti, da je Jugoslavija na razprodaji, da popuščamo pritiskom tujih bančnih krogov in podobno. Če bi trdili, da zunanjih pritiskov ni čutiti, bi bili seveda daleč od resnice. Nekateri v tujini naše gospodarske težave poskušajo izkoristiti v svoj prid.

Po drugi strani pa je tudi res, da monetarni sklad od nas ne zahteva nič drugega, kot izpolnjevanje tistih pogojev, ki smo jih tako in tako že sami zapisali v vse temeljne razvojne listine in na katere smo tudi sami zaprignili. Sami vemo, da je izvoz življenjskega pomena za ohranjanje proizvodnje, za preskrbo domačega trga itn. Vemo, da moramo skrajšati porabo, saj sicer ni mogoče pričakovati večjih vlaganj v tisto proizvodnjo, ki bo konkurenčna na tujih trgih. In če sprejemamo nekatere pogoje mednarodnega monetarnega sklada, jih ne sprejemamo zaradi tega, ker bi se uklonili kakršnim koli pritiskom, marveč zato, ker se sami zavedamo, da druge poti ni in ker smo se zanj ne nazadnje tudi sami odločili. Težava je le v tem, ker se še nismo dovolj stregli in ker marsikje še vedno ravnamo po starem, tako kot ne bi smeli. Ne gre potemtakem za nikakršno razprodajo Jugoslavije, ampak za uresničevanje nalog, ki smo si jih sami zastavili in ki jih bo treba uresničiti, ne glede na to, ali to terjajo od nas tudi drugi ali ne.

Darko Marin

Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije sprejelo dopolnjeni vsebinski načrt TV-15

Še bolj odprt in udaren v vsebini

Časopisni svet in uredništvo TV-15 sta za razpravo na seji predsedstva predložila načrt vsebinske zasnove za prihodnje obdobje. V uvodu je predsednik časopisnega sveta **France Perovšek** poudaril nekatera bistvena vprašanja iz dosedanjega dela časopisnega sveta in uredništva, ki sta poskušala uresničevati vsebinsko zasnovo časopisa, kakršno je sprejel prejšnji republiški odbor.

Predvsem se je zadržal na tistih dolgoročnih vsebinskih sklopih, ki so tudi sestavina dopolnjenega in sedanjim razmeram in pogojem prilagojenega načrta, ki naj bi ga sprejelo predsedstvo in z njim zavezalo uredništvo in časopisni svet.

Predvsem je sedaj z družbenim dogovorom urejeno pokrivanje razlike med stroški tiska in ceno časopisa, čeprav s tem še niso povsem rešena vprašanja, ki zadevajo vsebinsko bogatitev in širitev časopisa. Časopis TV-15 je v nekem smislu izražal stanje v organizaciji, čeprav bi lahko uredništvo več storilo, da bi bil še bolj aktualen in ofenziven do sodobnih družbenoekonomskih vprašanj, predvsem tudi s tem, da bi bolje predstavil bogastvo misli in pobud, ki so izrečene v vodstvu organizacije, zlasti na sejah predsedstva. Še bolj bi se moral odpreti do zunanjih sodelavcev, ki bi lahko veliko prispevali pri bogatitvi njegove vsebine, še zlasti na področju kulture, kjer se odpira fronta boja s poskusi uveljavljanja nazadnjaških, v revoluciji že preseženih in reakcionarnih idejnih izhodišč različnih barv in že dolgo znanih sovražnih name-

nov diskreditiranja revolucije, njenih udeležencev, kakor tudi zveze komunistov, samoupravnega socializma, njegovih etičnih in moralnih vrednot. Kljub vsem pomankljivostim je TV-15 vendarle izpolnjeval svojo osnovno nalogo in poskušal uresničiti dosedanje vsebinsko zasnovo, da bi bil privlačen, zanimiv in aktualen politično informativni tednik borčevske organizacije ter da bi hkrati zadovoljeval potrebe in interese ZVRŠ, ki je njegov soizdajatelj.

V živahni razpravi po uvodni obrazložitvi in na podlagi predloženega pismenega načrta vsebinske zasnove TV-15 za prihodnje obdobje, in zlasti za letošnje leto, se je oglasilo več članov predsedstva, katerih mnenja, kritiko in spodbude predstavljamo v kratkih izvečkih.

Tovarišica **Pertotova** je menila, da je časopis zmeraj dobro sprejet, kadar piše o zadevah iz neposrednega okolja, kjer živijo borci. Pri tem pa bi se ognili številnim nespornostim, če bi uredništvo tesneje sodelovalo z občinskimi odbori in v nekaterih nujnih primerih z njimi preverjalo vsebino poslanih prispevkov. Tako bi se ognili napakam, nepotrebnim sporom in poznejšim popravkom. V organizacijah si borci predvsem želijo več informacij iz dela republiškega vodstva borčevske organizacije, več odprtih in jasnih stališč in usmeritev ob določenih vprašanjih.

Podobnega mnenja je bil **Franci Mrcina** iz Maribora, ki je dejal, da je TV-15 zelo bran list med borci. Vendar pa si borci v organizacijah

želijo več stališč in usmeritev za delo na terenu. Od lista pričakujejo, da jim bo posredoval takšne usmerjajoče informacije, kar seveda pomeni, da je potrebno v uredništvu bolj tekoče spremljati delo organov pri republiškem vodstvu organizacije, kakor tudi vseh tistih organov, ki so z njo neposredno povezani. V celoti bi bilo torej potrebno več usmerjanja organizacij in borcev prek časopisa.

Še posebej bi moral TV-15 nameniti na svojih straneh več pozornosti vprašanjem socialne varnosti in socialnih razmer borcev in invalidov, je poudaril v svoji razpravi **Stane Kotnik**. Nekateri lanske omejitve, predvsem na zdravstvenem področju, so v vrste borčevske organizacije in med posameznike vnesle vznemirjanje, ki pa je odveč. Prav tu bi morali novinarji, ki spremljajo to problematiko, storiti več za bolj tekoče in pravilno obnašanje. Zaradi velikega pomena teh vprašanj, bi kazalo bolj tekoče, sproti in vsebinsko ustrezno poročati in obveščati borce o teh vprašanjih.

Brez dvoma so zunanji sodelavci, ki jih je uredništvo doslej že pridobilo, popestrili in vsebinsko izboljšali časopis, je menil **Lado Pohar**. Največji napredek v vsebinskem pogledu je storila mladinska rubrika, medtem ko je manj tega v okviru kulturne rubrike, kjer bi bilo potrebno pridobiti sodelavce, ki bi prispevali k boljši vsebini in tudi večji aktualnosti in prodornosti kulturne tematike.

Tovariš **Ciril Cvetko** je v zvezi s prizadevanji za izbolj-

šanje kakovosti kulturne rubrike v časopisu predlagal, naj bi uredništvo za kulturno področje ustanovilo razširjen uredniški odbor, ki bi povabil k sodelovanju delavce s tega področja. Posredoval je izkušnje s časopisom Naši razgledi, kjer tako sodelovanje obstaja in ki bi ga lahko v ustrezni obliki prilagodili tudi za potrebe TV-15. Sodelavcev, ki lahko dajejo kvalitetne prispevke, ne manjka, potrebno pa jih je na ustrezen način pritegniti k sodelovanju.

Tednik TV-15 Naš tovariš postaja vse bolj akcijsko glasilo, je menil **Janez Japelj**. Tudi spominsko gradivo je čedalje bolj takšno, da priteguje k objektivnemu raziskovanju zgodovinskih dejstev. Kar pa zadeva prispevke o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, bo potrebno več sodelovanja in tudi konkretne pomoči RK ZVRŠ. Zato je predlagal, da bi v posebnem pogovoru med uredništvom Naše obrambe in TV-15 ter v okviru vodstva organizacije ZVRŠ razjasnili nekatera metodološka in praktična vprašanja sodelovanja ter zlasti pritegnitve večjega števila dopisnikov iz organizacij na terenu.

Mislím, da bi morali v TV-15 nameniti več prostora in prispevkov o socialistični morali, je dejal v razpravi **Franc Tavčar**. Najbrž je med borci najmanj takih, ki kršijo socialistično moralo, zato pa se z nemoralnimi dejanji srečujejo vsak dan, in kar v precejšnjem obsegu.

Borci namreč nemoralo vidi jo in nanjo tudi opozarjajo. Časopis bi moral z vidika morale NOB in revolucije, iz izročila najpomembnejših moralnih in etičnih vrednot bolj odločno poseči v to področje našega družbenega življenja.

Borci moramo biti vedno pripravljeni, da stopimo v ofenzivo, je dejal **Stane Po-**

točar. Zato pa moramo imeti orožje – orožje obveščenosti in osveščenosti. Prav tu lahko TV-15 stori marsikaj. Biti bi moral bolj ofenziven do aktualnih družbenopolitičnih, zlasti do idejnih in moralnopolitičnih vprašanj v naši družbi. Gospodarske težave lahko premagamo, toda potrebne so nam politična krepitev, večja ofenzivnost in strnjenost naših sil, večja enotnost v akciji. Prav to večjo ofenzivnost bi moral izražati TV-15 na svojih straneh, v njem bi morali nastopiti naši borci, ki še zmerom uživajo velik ugled, ki lahko s svojimi stališči, mnenji in pobudami veliko prispevajo zaradi bogatih izkušenj.

Prav je, da bi bili borci bolj navzoči, bolj pritegnjeni k sodelovanju v krajevni skupnosti in občini, da bi se njihovo sodelovanje tudi bolj kazalo na vseh ravneh, seveda tudi v TV-15.

Nekaj kritičnih pomislov o TV-15 je izrekel **Lado Kocjan**. Menil je, da ni prav, če bi uredništvo reševalo finančno vprašanje zgolj z oglasi in tako skozi komercializacijo postavljajo pogoje za boljše vsebino. Izkušnje TV-15 so res velike, zahteve časa pa so prav tako velike. Zaposleni pri TV-15 niso tako majhen kolektiv, vendar se zdi, da novinarji ne pišejo dovolj, da se njihova imena premalo pojavljajo pod prispevki. Poročila s sej predsedstva so površna in niti približno ne odsevajo prave vsebine. Bolj se bo treba truditi in prilagoditi vsebino, če hočemo imeti več novih naročnikov. Tudi mladim bralcem bi morali dati več prostora in seveda tudi boljše vsebino. Za objavljanje nekrologov bi moralo zlasti poskrbeti uredništvo, naprimer z ureditvijo ustrezne kartoteka. Prav bi bilo, če bi bila v časopisu posebna in stalna rubrika, ki bi spremljala in spodbujala akcije NNNP, delo obrambnih struktur in družbene samozaščite.

V časopisih bi moralo biti več prispevkov o gospodarjenju in gospodarskih vprašanjih v naši republiki, kakor tudi sicer v državi, je menil **Marjan Lenarčič**. Podobno velja za nekatera druga področja družbenoekonomskih in političnih odnosov, kjer list ne bi smel zaostajati in puščati nekaterih tematik na obrobju. Med taka sodi naprimer pravkar objavljeni zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je v javni razpravi. Gotovo je to tematika, ki zadeva na najširši interes občanov in delovnih ljudi, še zlasti pa borcev. Takšnih vprašanj pa je še več, ki bi jih moral TV-15 tekoče spremljati in o njih izčrpno obveščati.

Plodno razpravo z mnogimi spodbudami in predlogi je sklenil **Janez Vipotnik**, ki je menil, da je TV-15 bolj ali manj uspešno izpolnjeval temeljno vsebinsko osnovo, da pa bo moral še marsikaj storiti in zboljšati. Med drugim je menil, da v TV-15 niso prav nič dobrodošli in potrebni majhni osebni spori med posamezniki. Dovolj je velikih in pomembnejših problemov, ki terjajo vso angažiranost, našo sposobnost, bojevitost in enotnost. Časopis bo lahko napredoval, če bo čim bolj odprt do zunanjih sodelavcev. Zato mora uredništvo uresničevati temeljno zamisel vsebinske zasnove, da je namreč časopis odprt, da se ne zapira tematsko v ozek novinarski krog.

Če bodo v časopisu nastopili s svojimi kvalitetnimi prispevki ugledni sodelavci, naši borci, pa tudi mlajši, bo tudi časopis vsebinsko bolj bogat, tak, kot ga želijo borčevska organizacija in njegovi naročniki.

Na podlagi plodne razprave je predsedstvo sklenilo, da bo sekretariat predsedstva skupaj s časopisnim svetom in uredništvom v podrobnostih še razpravljalo o vsebinski zasnovi TV-15, ki jo je v celoti sprejelo. Razprava je predloženo zasnovo gotovo obogatila, zato bomo tako dopolnjeno ob priložnosti tudi posredovali našim bralcem.

Ustrezneje ovrednotiti vojaške poklice

Predsedstvo slovenske borčevske organizacije je dobršen del seje namenilo tudi vprašanju vpisa mladih iz naše republike v vojaške šole in na študij SLO in DS na fakulteti za sociologijo, politologijo in novinarstvo. Kot je v uvodu poudaril **Lado Kocijan**, je med mladimi v drugih republikah, zlasti v Srbiji in Črni gori veliko zanimanje za vojaške poklice, pri nas pa ga je iz leta v leto manj. Bolj energično bi se morali bojevati proti ustaljeni frazi, ki pa jo je zgodovina že zdavnaj ovrgla, da Slovenci nismo vojaški narod. O tem priča tudi veliko število sposobnih, visokih in ugle-dnih vojaških starešin. Zaskrbljujoči so tudi podatki o izstopu mladih iz vojaških akademij in številu

prošenj izšolanih starešin, ki želijo zapustiti vrste JLA. **Stane Potočar-Lazar** je menil, da bi morala tudi JLA bolj temeljito pregledati, zakaj njene vrste zapuščajo starešine in gojenci iz Slovenije. Predvsem pa bi se morala prilagoditi in približati sodobnim družbenim tokovom. **Rado Pehaček** je dejal, da so se v armadi že od konca vojne srečevali s problemom pomanjkanja starešin slovenske narodnosti. Po njegovem mnenju bo to pereč problem še nekaj prihodnjih let. Naša družba bo morala bolj ustrezno vrednotiti ta poklic.

Lado Kocijan je govoril tudi o študiju SLO in DS na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Poudaril

je, da je to edina kadrovska študijska smer v Sloveniji. Na žalost pa so rezultati študija v prvem letniku zaskrbljujoči. Velika večina študentov ne opravi svojih obveznosti, kljub temu, da so možnosti za zaposlitev tega profila kadrov zelo velike. Borci bi morali v sredinah, ki pošiljajo študente na to smer, storiti vse, da bi šli tja res najboljši in najsposobnejši. Do zdaj se je to dogajalo, da so prihajali na študij SLO in DS tisti, ki se niso mogli vpisati drugje.

Predsedstvo je ti informaciji sprejelo in zadolžilo predsednika Janeza Vipotnika, da o razpravi in sklepih o tej točki dnevnega reda obvesti predsednika ZK Slovenije Marjana Marincea.

Med drugim so člani predsedstva obravnavali tudi informacijo o financiranju temeljnih pravic borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev ter predlog Slovenije za spremembo načina financiranja, ki jo je podal predsednik republiškega komiteja za borce in vojaške invalide Stane Kotnik. Bistvo predloga je v tem, da se financiranje prenese na republike in pokrajini. Predsedstvo je sklenilo, da s tem seznaniti tudi zvezni odbor ZZB NOV.

Svetovalci, ne nosilci

V nadaljevanju se je predsedstvo obravnavalo informacijo o poteku akcije NNNP v lanskem letu ter smernice za delo na tem področju letos. Težišče dejavnosti je bilo leta 1982 predvsem na nekaterih področjih družbene samozaščite, kot neločljivega dela v celotnem sistemu SLO in DS. Ugotovili so, da kljub vidnim rezultatom na tem področju zaostajamo ter da nenehno prihaja do raznih pomanjkljivosti, ki družbi v celoti povzročajo ogromno materialno škodo in veliko smrtnih žrtev v prometu. Kot je poudaril Lado Kocijan, je najbolj zaskrbljujoče stanje na področju požarne in prometne varnosti, zato je bila celotna akcija usmerjena v boljše organiziranost, doslednejšo odgovornost in v večjo osveščenost vseh nosilcev na teh področjih.

V letošnjem letu bo pou-

darek akcij NNNP veljal preventivnemu organiziranju in delovanju, ki bo že v kalu onemogočilo in preprečevalo vsakršno družbeno škodljivo ali sovražno dejanje. Povsod se moramo vsi obnašati in delovati tako, da bomo ustvarili najširše družbenoekonomske in samoupravne ter varnostne pogoje, da ne bo prihajalo do dejanj, ki bi lahko kakor koli ogrozili varnost ljudi, družbene in zasebne lastnine ter sistem in vrednote socialističnega samoupravljanja. Prav zato mora družbena samozaščita in akcije NNNP postati široko ljudsko gibanje, način mišljenja in življenja, vsakodnevna praksa vsakogar in vseh skupaj.

V razpravi so člani predsedstva poudarili, da so borci vedno pripravljeni sodelovati pri teh akcijah, kar dokazuje tudi dejstvo, da imajo v marsikaterem

okolju vodilne funkcije na tem področju. Ponekod so celo pobudniki in izvajalci programa. Menili pa so, da ne morejo biti več nosilci, ampak so lahko le svetovalci. Z načrti morajo v posameznih okoljih natančno določiti mesto, kjer bo deloval borec, ne pa da so razporejeni tudi na troje mest hkrati. Eden od članov je dejal, da nas vse preveč stvari preseneča v praksi. Vse akcije bi morale temeljiti na oceni varnostno-političnega položaja. Več pozornosti pa bi morali nameniti tudi usposabljanju narodne zaščite.

Sklenili so, da bo predsedstvo obvestilo vse občinske organizacije, ki naj se tvorno vključijo v akcije NNNP. Borci pa morajo pazljivo spremljati varnostne razmere v okoljih, kjer živijo, in predlagati preventivne ukrepe socialistični zvezi.

Uredništvo

veseli, da nimamo – prav zaradi nenehnega dela na tem področju – večjih žarišč sladkorne bolezni. Mogoče bo v prihodnje potrebno le še nekoliko več posluha pri organiziranju dietne prehrane, občani sami pa lahko z gibanjem in primernim načinom prehrane tudi sami veliko naredijo, da se bolezni ne bi prehitro širila.»

Adolf Ankon

Član predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Zvonko Grahek je bil 25. in 26. februarja v Sovjetski zvezi, kjer se je kot gost sovjetskega komiteja za vojne veterane udeležil proslave ob štiridesletnici slavne bitke pri Stalingradu, danes Volgogradu.

o preoblikovanju krajevne skupnosti Kočevje-mesto so menili, da ta problem rešujejo počasi. Čas bi bil, da v tej zvezi začnejo konkretno ukrepati. Boljša organiziranost naj bi pripomogla, da bi bil stik s krajsani v prihodnje bolj neposreden in da bi dosegli, da bi se krajsani bolj seznanjali s problemi mesta Kočevja.

Iz osnutka zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

Aktivno se vključimo v razpravo

Skupščina SFRJ je na seji zveznega zbora dne 22. 4. 1982 sprejela zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. l. SFRJ, št. 23/82). Temeljne pravice borcev NOV iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja so že doslej, enotno za vso Jugoslavijo, urejali v zakonu o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Namreč po ustavi SFR Jugoslavije federacija enotno za vso državo ureja in zagotavlja temeljne pravice borcev NOV in družin padlih borcev. Borci so torej vključeni v splošni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja delavcev, v katerem so vsekakor temeljna načela, riziki zavarovanja in posamezni instituti skupni za borce in druge zavarovance.

Razlike so le v tem, da so za nekatere kategorije borcev predvidene posebne rešitve. Glede na to je potrebno pri ugotavljanju pravic borcev NOV iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja upoštevati tako določbe, ki se nanašajo izključno na borce NOV, kot tudi druge določbe, ki sestavljajo celoten sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Pogoji za priznanje pravice do starostne pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 so enaki kot doslej. Borec NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 pridobi pravico do starostne pokojnine ne glede na starost, ko dopolni pokojninsko dobo 35 let (borec) oziroma 30 let (borka) in ko dopolni starost 55 let (borec) oziroma 50 let (borka), če ima najmanj 20 let pokojninske dobe, dopolnjene kadarkoli. Borcu NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943, ki ima najmanj 15 let pokojninske dobe, od tega najmanj 10 let zavarovalne dobe, lahko posebna komisija ne glede na starost izjemoma prizna pravico do starostne pokojnine, če spozna, da je to potrebno glede na njegovo splošno zdravstveno stanje in delovno zmožnost. V desetletno zavarovalno dobo se enojno vštevajo vsa obdobja, ki se borcem NOV po tem naslovu dvojno vštevajo v pokojninsko dobo. Pomembna sprememba je, da se lahko borec NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 opredeli, da se mu obdobja posebne dobe, ki se štejejo v dvojnem trajanju, v pokojninsko dobo sploh ne računajo. Že dosedaj pa je imel borec NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 možnost izjaviti, da se mu dvojno štetje posebne dobe računa lahko le v efektivnem trajanju, - v dejanskem trajanju. To določbo tega zakona je tudi republiška skupščina že vnesla v dopolnitev zakona o delovnih razmerjih. Borcu NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 je torej zagotovljena pravica do dela tudi po dopolnitvi polne pokojninske dobe, v katero je všteta posebna doba v dvojnem trajanju, ki se nanaša na čas aktivne udeležbe v NOV ali NOB, in sicer toliko časa, da dopolni pokojninsko dobo (brez ali z enojnim vštetjem posebne dobe), ki zavarovancu zagotavlja pravico do

polne posebne pokojnine. Enaka možnost je dana tudi borcem NOV po 9. 9. 1943. oziroma 13. 10. 1943. Borcu NOV se pokojnina odmeri od pokojninske osnove enako kot zavarovancem, ki pravico uveljavljajo po splošnih predpisih. Če je za borca NOV ugodnejše, se mu pokojninska osnova ugotovi na podlagi mesečnega povprečja osebnih dohodkov, ki jih je dosegel v katerikoli zaporednih petih letih zavarovanja, ki so zanj najugodnejša od vključno leta 1966 dalje. Zakon torej ureja pomembno ugodnost pri ugotavljanju pokojninske osnove borca NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943. Po prejšnjem zakonu zavarovanelec - borec NOV - ni imel možnosti izbire kateregakoli zaporednega petletnega obdobja, iz katerega so se upoštevali povprečni mesečni osebni dohodki za izračun pokojninske osnove, temveč so se mu upoštevali osebni dohodki iz zadnjih petih let zavarovanja pred uveljavitvijo pravice do pokojnine. Zakon še naprej uveljavlja pojem zaimenjene pokojninske osnove, ki velja za borce NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 enotno na območju vse Jugoslavije. Borcu NOV se pokojnina odmeri najmanj od pokojninske osnove, ki ustreza povprečju osebnih dohodkov delavcev, doseženih v SFRJ v zadnjem letu pred letom, v katerem se uveljavlja pokojnina, povečana za 6 odstotkov. Z dopolnilnim republiškim varstvom - tega že imamo od leta 1973 dalje - pa se določijo tudi ugodnejši pogoji od tistih, ki jih določa zvezni zakon. Zakon ne spreminja odstotkov, določenih za odmero pokojnine borcem NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943, in sicer se odmeri pokojnina v odstotku pokojninske osnove glede na pokojninsko dobo in znaša za pokojninsko dobo 15 let za borca 45 odstotkov pokojninske osnove, za borko pa 47,5 odstotka pokojninske osnove. Invalidska pokojnina se tudi odmeri v odstotku od pokojninske osnove glede na pokojninsko dobo in znaša za pokojninsko dobo 15 let za borca 45 odstotkov pokojninske osnove, za borko pa 55 odstotkov pokojninske osnove (do sedaj 47,5 odstotka). Pokojnine borcev NOV se povečujejo za vsako nadaljnje leto pokojninske dobe nad 15 let borcu za 2 odstotka, borki pa za 2,5 odstotka pokojninske osnove s tem, da sme tako odmerjena pokojnina znašati največ 85 odstotkov pokojninske osnove za pokojninsko dobo 35 let (borec) oziroma 30 let (borka). Borcu NOV, ki uveljavlja pokojnino s pokojninsko osnovo manj kot 35 let (borec) oziroma 30 let (borka), se znesek pokojnine, obračunane po dopolnjeni pokojninski dobi, poveča za 60 odstotkov s tem, da sme tako povečana pokojnina znašati največ 85 odstotkov pokojninske osnove.

Pogoji za priznanje in odmero pokojnine borcem NOV po 9. 9. 1943 oziroma po 13. 10. 1943 so enaki dosedanjim. Pravico do pokojnine

dobi borec po enakih pogojih kot drugi zavarovanci in se mu pokojnina odmeri na enak način kot njim. Novost je le v tem, da se borcu NOV od 9. 9. 1943 dalje oziroma 13. 10. 1943 dalje, ki uveljavijo pravico do predčasne pokojnine, le-ta najprej odmeri ob upoštevanju ugodnosti, ki veljajo za te borce (povečanje pokojnine, ki ne dosega 85 odstotkov pokojninske osnove za 60 odstotkov borcu NOV od 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943 do konca omenjenega leta, za 30 odstotkov od leta 1944 dalje in za 10 odstotkov od leta 1945), nato pa se ta pokojnina zmanjša za odstotek zmanjšanja, ki se določi v republiškem zakonu. Po preteku obdobja predčasnega odhoda v pokoj, torej ko dopolni predpisana leta za pridobitev pravice do starostne pokojnine (60 let - moški oziroma 55 let - ženska), pa zmanjšanje pokojnine preneha. Ta predčasna pokojnina je tudi predvidena v osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Namreč zavarovanelec lahko uveljavi predčasno starostno pokojnino, ko dopolni najmanj 35 let pokojninske dobe in 55 let starosti (moški) oziroma 30 let pokojninske dobe in 50 let starosti (ženska). Ta predčasna pokojnina se odmeri tako, da se starostna pokojnina, do katere bi imel pravico zavarovanelec glede na pokojninsko dobo, če bi dopolnil 60 let oziroma zavarovanka 55 let, zmanjša za vsako leto predčasnega odhoda v pokoj pred dopolnitvijo te starosti za 1,5 odstotka.

Zvezni zakon že velja, a uporabljal se bo šele od 1. 7. 1983 dalje. Sprejem novega zveznega zakona na tem področju narekuje izdajo novega republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Novosti v osnutku zakona so predvsem vključitev kmetov v enoten sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V osnutku zakona je predvideno obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje vseh kmetov in članov njihovih gospodarstev, ki opravljajo kmetijsko dejavnost kot edini oziroma glavni poklic. Ta novost je predlagana, da bi prišli do stopne graditve enotnega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja delavcev in kmetov, nadalje do zagotovitve pravic iz tega zavarovanja na podlagi dela in rezultatov dela, ne pa lastnine na zemlji. Lastnost združenega kmeta ima tisti, ki izpolnjuje pogoje, določene po predpisih o združevanju kmetov. V osnutku je predvideno, da se zavarujejo v enoten obseg kot delavci v združenem delu tisti združeni kmetje, ki se zavarujejo najmanj od osnove, ki ni nižja od zneska zagotovljene pokojnine, ki jo določi Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Znesek zagotovljene pokojnine ne more biti nižji od 55 odstotkov povprečnega nominalnega osebnega dohodka vseh delavcev, zaposlenih na območju republike, doseženega v preteklem letu. Tudi doslej so namreč pravico do pokojninskega in invalid-

skega zavarovanja v obsegu kot delavci v združenem delu imeli le združeni kmetje, ki so plačevali prispevke od osnove, ki ni bila nižja od zneska najnižjega osebnega dohodka delavca v združenem delu. Vsi ostali združeni kmetje pa so zavarovani v obsegu kot drugi kmetje (individualni kmetje). Raven zavarovalnih osnov, ki jih določi skupnost, pa bo takšna, da bodo prispevke zmogli tudi ekonomsko šibki kmetje. Združeni kmetje - borci NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 - imajo pravico do pokojnine, izračunane od zagotovljene pokojninske osnove, ki je enaka povprečnemu mesečnemu osebnemu dohodku delavcev v SR Sloveniji v zadnjem koledarskem letu pred uveljavitvijo pokojnine, povečanem za 17,65 odstotka, kar pomeni izenačitev z delavci v združenem delu - z borci NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943. Namreč že v sedaj veljavni republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je določeno, da se pri odmeri pokojnine borcem NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943 vzame najmanj tolikšna pokojninska osnova, ki ustreza povprečnemu mesečnemu osebnemu dohodku delavcev v SR Sloveniji v zadnjem koledarskem letu pred uveljavitvijo pokojnine, povečanem za 17,65 odstotka zagotovljena pokojninska osnova).

Takšno pravico imajo torej le združeni kmetje - borci NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943, ki se zavarujejo najmanj od osnove, ki ni nižja od zneska zagotovljene pokojnine.

Drugi kmetje - individualni kmetje - torej tudi združeni kmetje, ki se zavarujejo od osnove, ki je nižja od zneska zagotovljene pokojnine, pa obdržijo pravico na istem nivoju, kot so jo imeli po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov, to je v višini zagotovljene pokojnine po tem osnutku zakona, kar pomeni, da imajo borci NOV - kmetje pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943, individualni kmetje in združeni kmetje, ki se zavarujejo od osnove, ki je nižja od zagotovljene pokojnine, v primeru, da je njihova pokojnina nižja od zneska zagotovljene pokojnine, pravico do zagotovljene pokojnine, ki bi od 1. 1. 1983 dalje znašala najmanj 7.777,55 din. **Namreč po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov je kmetom - borcem NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943, ki so bili socialno ogroženi, bila priznana pravica do varstvenega dodatka, ki je glede na stopnjo socialne ogroženosti lahko znašal največ razliko med kmečko starostno pokojnino in vsakokratnim mejnim zneskom najnižjih pokojninskih prejemkov. Tega mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov pa osnutek zakona ne pozna več, ampak ga je nadomestil z zagotovljeno pokojnino. Mejni znesek najnižjih pokojninskih prejemkov znaša od 1. 1. 1983 7.520,90 din in je manjši od zagotovljene pokojnine.**

V prehodnih določbah

osnutka zakona je določeno, da se kmetom, ki so do dneva uveljavitve tega zakona pridobili pravico do starostne pokojnine po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov, uveljavljajo pokojnine - ta pokojnina, ki znaša 50 odstotkov zagotovljene pokojnine iz prejšnjega leta, izplačuje naprej. Kmetje - borci NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943, ki so do dneva uveljavitve tega zakona pridobili pravico do varstvenega dodatka k pokojnini, se jim leta izplačuje naprej in lahko znaša največ razliko med zneskom pokojnine in zneskom zagotovljene pokojnine. Te pravice uveljavljajo v skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji. Nadalje je predvideno, da lahko kmetje, ki so do uveljavitve tega zakona dopolnili 60 let starosti in so bili zavarovanci starostnega zavarovanja kmetov, pridobijo z dopolnitvijo 65 let starosti oz. kmetje - borci NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943 z dopolnitvijo 60 let pravico do starostne pokojnine, ki znaša 50 odstotkov zneska zagotovljene pokojnine iz prejšnjega leta, kmetje borci NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943, ki so socialno ogroženi, pa tudi pravico do varstvenega dodatka k pokojnini, ki znaša največ razliko med pokojnino in zneskom zagotovljene pokojnine. Pravico do starostne pokojnine pridobi borec - kmet po zakonu o starostnem zavarovanju, ki izpolnjuje pogoje, in sicer da ima do dneva uveljavljanja pravice do pokojnine vsaj 5 let lastnost zavarovanca, da je v zadnjih 20 letih pred uveljavljanjem pravice do pokojnine opravljal najmanj 10 let kmetijsko dejavnost, kmetu borcu pa se v dobo 10 let všteta čas udeležbe v NOB v priznanem trajanju, da je dopolnil 65 let, kmet borec NOV pa 60 let in da ob uveljavljanju pravice do pokojnine izroči kmetijo osebi, ki postane s prevzemom kmetije zavarovanelec tega zakona. Zavarovanelec pa lahko uveljavlja starostno pokojnino tudi v primeru, če deloma ali v celoti odtuji oziroma izroči kmetijo prevzemniku, ki nima lastnosti zavarovance po tem zakonu (delavec, občina itd.), pa se le-ta zaveže plačevati prispevek za obvezno starostno zavarovanje kmetov po določbah tega zakona in tudi če ne izroči kmetije, vendar se on sam ali kdo drug namesto njega zaveže plačevati prispevek za obvezno zavarovanje kmetov. Določbe zakona o starostnem zavarovanju kmetov se za uveljavljajo po tem zakonu in kmete, ki so ob uveljavitvi zakona o pokojninskem zavarovanju starejši od 60 let, uporabljajo tudi po uveljavitvi tega zakona, kar pomeni, da si lahko še vedno pridobijo status kmeta - borca NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943, kajti po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov je še možno pridobivati status borca NOV. Namreč v tem zakonu je določeno, da kmet - borec NOV to svojo lastnost dokazuje z odločbo, izdano po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Kmetje, ki takšne odločbe nimajo, vlagajo zahteve za ugotovitev statusa borca NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943 pri občinskem upravnem organu, pristojnem za vprašanja borcev in vojaških invalidov, ki nato zadevo odstopi v reševanje organu, ki odloča o pravici do pokojnine oz. koordinacijskemu odboru za vprašanja borcev NOV občinske skupnosti socialnega varstva, vendar si morata pred odločitvijo dobiti poprejšnje mnenje organizacije ZZB NOV. Ta odločba o priznavanju statusa borca-kmeta ima pravni učinek samo za uveljavljanje pravice po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov, zato je v osnutku tega zakona tudi predvideno, da se kmetom-borcem NOV, ki jim je že priznan status borca po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov, ta status prizna tudi po tem zakonu.

Glede pravic borcev NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943, ki so delavci v združenem delu, pa se uporablja zvezni zakon in tudi zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. V osnutku zakona je še vedno predvidena **povečana pokojnina**. Namreč zavarovanelec oz. zavarovanka, ki po izpolnitvi pokojninske dobe 40 let, ostane še naprej v zavarovanju, ne da bi uveljavil pravico do pokojnine oz. zavarovancu, ki ponovno sklene delovno razmerje ali začne opravljati samostojno dejavnost se pokojnina poveča za vsako leto zavarovanja po izpolnitvi polne pokojninske dobe za odstotek, ki ga določi skupnost. Ta povečana pokojnina je tudi že sedaj urejena v zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (doslej je bilo v veljavi povečanje pokojnine za 1 odstotek za vsako leto, vendar največ za 5 odstotkov oz. 5 let). Borec NOV pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943 pa pridobi pravico do povečane pokojnine po izpolnitvi 35 let (moški) oz. 30 let (ženske) pokojninske dobe. Povečana pokojnina naj bi ostala še naprej kljub ostrejšim pogojem zaposlovanja. Namreč v 171. členu zakona o delovnih razmerjih je določeno, da delavcu, ki izpolnjuje pogoje za polno osebno pokojnino po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju delovno razmerje preneha, razen če pristojni organ temeljne organizacije združenega dela da soglasje, da delavec nadaljuje delovno razmerje. Pristojni organ temeljne organizacije lahko da soglasje, če ugotovi, da se na oglas oz. javni razpis del in nalog ni prijavil kandidat, ki izpolnjuje pogoje. Oglas oz. razpis mora biti objavljen najmanj 3 mesece preden delavec, ki ta dela opravlja, izpolni pogoje za polno osebno pokojnino. Oglas oz. javni razpis se ponovi vsako leto; dokler se ne prijavi kandidat, ki izpolnjuje razpisane pogoje. Delavcu-borcu NOV se lahko ugotavlja izpolnitev pogojev za osebno pokojnino po splošnih predpisih s tem, da se mu obdobja posebne dobe, ki se štejejo dvojnjo, ne všttevajo v pokojninsko dobo ali se všttevajo enojno, če to zahteva.

Pozivamo vse borce, borčevske organizacije in upravne organe za borce in vojaške invalide, da se aktivno vključijo v javno razpravo o tem osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Anton Plut

Gledališče ljudske vstaje

Ob 10-letnici obstoja

V Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru se je pred leti rodila srečna in izvirna zamisel: ustanovili so Gledališče ljudske vstaje. Pri tem jih je vodila želja, da bi nadaljevali poslanstvo svojih predhodnikov – partizanskih gledališčnikov, in da bi s tem gledališčem obiskovali predvsem tiste kraje, kamor poklicni gledališčniki le redko ali pa sploh nikoli ne prihajajo s svojimi predstavami.

Glavni pobudnik je bila mariborska Drama, konkretno njen režiser Voja Soldatovič, ki je dobil v Branku Gombaču, predsedniku izvršilnega odbora Borštnikovega srečanja zvestega sodelavca in podpornika, saj srečujemo predstave Gledališča ljudske vstaje v rednih programih vsakoletnih Borštnikovih srečanj, tudi v letošnjem.

Prvo leto svojega obstoja (1973) je Gledališče ljudske vstaje za začetek obiskalo nekaj karavla, vojašnic in šol. Učinek in obisk sta bila nadvse ugodna in presenetljiva. Osnova prvega ansambla so bili Jože Zupan, nekdanji član frontnega gledališča 9. korpusa, Marjan Bačko in režiser Voja Soldatovič, ki je nastopal tudi kot recitator. Leta 1974 so se ansamblu pridružili dramski igralci Anica Sivčeva in Anica Vebletova, operna solistka Majda Švaganova in Beba

Podkrižnikova, ki je spremljala pevske točke s harmoniko.

Gledališče ljudske vstaje je od vsega začetka vzpostavilo zgledno sodelovanje z vojaškimi oblastmi v Mariboru. Sad tega sodelovanja je bilo pogosto nastopanje orkestra vojaškega kluba mariborske garnizije, ki ga je vodil zastavnik Dime Georgijevski. Orkester je doživel v kratkem času pri občinstvu izredno priljubljenost. Gledališče ljudske vstaje je začelo redno in pogosto nastopati po kasarnah, karavlah, šolah in proizvodnih halah delovnih kolektivov. V desetih letih svojega obstoja je Gledališče ljudske vstaje nastopilo čez 300-krat. Naj posebej omenimo nastop v veliki mariborski dvorani Hali C, kjer so nastopali pred mladino, vojak in občani, nastop v Srbiji pred 2000 vo-

jaki v kasarni v pobratenem Krajevju; v obmejni vasi Kuzma; na prostem na Čebinah; na Rožniku; v Lenartu v Slovenskih goricah za rezerviste ob vojaških vajah; nastop za rezerviste JLA na letališču Skoke; ob tabornem ognju za specialne enote milice na Pohorju; nastop v gostilniški sobi na Duhu na Ostrem vrhu za solarje, ki niso imeli svojega poslopja, ker so ga šele gradili; v nešteti karavlah ob naši severovzhodni meji od Kuzme do Libelice; nastop ob prihodu in odhodu vlaka Bratstva in enotnosti...

Gledališče ljudske vstaje ima svojega komisarja, režiserja Vojo Soldatoviča, ki je duša tega gledališča, saj reži, skrbi za organizacijo, sestavo programa in tudi sam nastop. Ansambel sestavljajo v glavnem člani mariborske Drame in Opere, po-

Komisar Gledališča ljudske vstaje Voja Soldatovič predstavlja gostjo Vlado Simčiča na nastopu v Lenartu

gosto pa sodelujejo tudi umetniki iz bratskih republik; iz Beograda Branka Veselinović, iz Skopja Cvetana Jakimovska, iz Mostarja Vera Pregarc, iz Sarajeva Milenko Vidović, Darinka Stojiljković in Faruk Safić, iz Novega Sada Valja Skakun in Vitomir Ljubičić, iz Zagreba Nada Subotić, Vjera Žagar-Nardelli, Senta Sokolović in Irena Kolesar (članica hrvaškega partizanskega gledališča). Iz Ljubljane sta nastopali pogosto članici slovenskega partizanskega gledališča Vladoša Simčičeva in Ivanka Mežanovna ter član frontnega gledališča Aleksander Valič. Iz ljubljanskih gledališč so sodelovali tudi Majda Grbac, Judita Hahnova, Alenka Svetelova in Jurij Souček.

Stalni sodelavci iz mariborske Drame so: Breda Pugljeva, Sonja Blaževa, Nataša Sirkova, Anica Sivčeva, Anica Vebletova, Majda Hermanova, Rado Pavalec, Ivo Leskovec in Franci Gabrovšek, iz mariborske Opere pa: Majda Švaganova, Irena Miheličeva, Zorica Baračeva, Sergio Brunello, Emil Baroni in drugi.

Posebnost Gledališča ljudske vstaje je izvedba programa v jezikih naših narodov in narodnosti. Doslej so nastopili igralci Gledališča ljudske vstaje v vojašnicah, karavlah in kasarnah, kjer služijo vojaški rok fantje iz vse domovine, v srbohrvaškem, makedonskem in madžarskem jeziku.

Umetniški spored obsega poezijo NOB, slovenske klasike (Prešeren, Cankar, Ko-

sovel), sodobno poezijo slovenskih in jugoslovanskih pesnikov, partizanske samospeve, narodne pesmi, operne arije, dramske monologe in prizore iz del domačih in svetovnih dramatikov, orkestrske skladbe in baletne točke.

Gledališče ljudske vstaje za popestritev svojega programa vključuje tudi skupine in posameznike iz amaterskih kulturnih in umetniških skupin in društev. Tako so v njegovem programu doslej nastopili tudi mariborski pihalni orkester KUD Pošta, pihalni orkester mariborske glasbene šole, pevski zbor Partizan Maribor, pevski zbor Slava Klavora, pevski zbor Boris Kraigher, plesna skupina Mladje, folklorna plesna skupina KUD Študent.

Pri izbiri prizorišč Gledališče ljudske vstaje ni izbirčno, tu sledi zgledu partizanskega gledališča. Nastopa po sejnih dvorinah, v telovadnicah, na planinah, v šolskih učilnicah, v karavlah, gasilskih domovih in še marsikje, kamor poklicno gledališče nikdar ne zaide.

Gledališče ljudske vstaje ni skupina, ki bi bila ustanovljena zgolj naključno, ustanovili so jo namerno, da bi obdržali in razširjali tradicijo partizanskega gledališča in predvsem, da bi nastopali stalno in redno, saj je praksa pokazala, da je Gledališče ljudske vstaje še kako aktualno in da vedno znova, z vsakim letom dokazuje potrebo po svojem obstoju in delovanju.

Dušan Mevlja

Svete krave

Kaj pa nam je danes še svetega? Ali so nam n. pr. otroci, namreč zdravje n. srečna prihodnost otrok – sveti? Ali kaj skrbimo, da bi jih obvarovali pred rahitizmom, jetiko, slabokrvnostjo? Ali otroke hranimo dovolj z mlekom, namesto z mlečno vodo in raznimi drugimi žlobudrami iz neznanih sestavin? Pa se sinesmo: krave, otroci, maslo (ki je »izumrla«), opuščeni hribovski travnati svet, pozabljene planšarije, zapuščene hribovske kmetije – lepa reč, kaj bi naj bilo v vsem tem svetega? Sicer pa je ustrezno tudi tistim, ki objokujejo kravjo »romantiko«, recimo: vsaj enkrat na leto na Gorenjskem priredijo »kravji bal«, seveda zaradi turistov in nekakšne folklorne. Požrtvovalni prireditelji si morajo zaradi tega celo sposojati krave, ker pač tudi krava sodi v izumirajočo folkloro.

Torej turizem – ali nam ni vsaj to nekaj svetega? Bodimo jasni: ali nam niso devize nekaj najsvetejšega? Njegova svetost deviza! Zato z vsem ogorčenjem pritrjujemo tistim, ki so ob koncu lanske turistične sezone našli še enega (edinega?) krivca klavrne žetve svetih deviz. Namreč tisti »odgovorni« (niheč seveda ni »odgovoren«) bi morali pravočasno zagotoviti – uvoz mleka v naše rajsko mile obmorske kraje! Morali bi vendar vedeti, da »razvajenim« tujcem morskava voda ne more nadomestiti še mleka! Pa tudi to bi morali vedeti, da »mleko-borbe«, ki so se jih udeleževali pri nas v Dalmaciji (celo v Dubrovniku! »devizni«) gostje niso bile kdo ve kaj zadovoljivo nadomestilo za španske bikoborbe, kakršne privabljajo turistično gospodo v slavno Spanijo. Zakaj torej pri nas ne prirejamo v obmorskih krajih vsaj kravjih balov? Ker nimamo toliko krav, vsaj v ta namen? Pa bi jih – kajpak, uvozili!

Naj bo, priznajmo, vsa ta graja je vendar malo krivična, spričo tega, da naši strokovnjaki raziskujejo naše hribovske živinoreje (prihodno, ne le tisto, ki je s kmeti vred izumrla). Upajmo, da bo nekdo tudi napidal doktorat, kako bomo naše prelepe hribe spet poselili s kmeti (ali jih bomo tudi uvozili?), ne le s kravami. Izumitelji so menda tudi že trudili, da bodo hribovski živinorejci dobili alpinistične »samohodne« kosilnice in morda še stroje, ki bodo iztrebili robidovje, rušje in grmovje na nekdanjih planšarijah. Ekonomisti menda tudi že delajo in končno bodo presenetljivo dognali, zakaj dolinske mlečne tovarne, tako imenovane kravje farme (betonske katedrale) izdelujejo (»ustvarjajo«) venomer več izgube kakor pa mleka, čeprav... Saj menda vedo, da so za farme uvažali najzlahtnejše krave z Nizozemskega, Danskega, iz Švice... Da zanje uvažamo krmila, predvsem sojo iz Amerike (četudi bi Jugoslavija lahko pridelala dovolj soje za pol Evrope), da so nekatere farme poslane zlahtne (ničkej svete) krave v klavnico, ker se pač ni splačalo... Tako, zdaj pa je kmečka, hribovska živinoreja na zmagovitem pohodu pod geslom: Nazaj v planinski raj! Zakaj nazaj? Ali je morda res kdo odkril, da je krava sveta žival? Kaj pa kmetije? Ali je zasluga krav, da se je nekdo spomnil tudi kmeta, ki je bil od davnine na mrtvi straži v našem »planinskem raju«?

efes

Avtor pesmi je France Ožbolt

Kako je nastalo besedilo pesmi »Mladi pionirji« in »Slovenski pionirji«

Avtor besedila pesmi je France Ožbolt, rojen 9. maja 1921 v Kočarjih pri Kočevju, že predvojni skojevec in komunist (nosilec partizanske spomenice 1941). Sedaj stanuje v Kočevju. Med vojno je bil borec in aktivist OF ter mladinski organizator.

Že pred vojno je pisal pesmi, a se mu je večina teh razgubila. Pravzaprav mu je ostala le ena iz leta 1939 z naslovom »Iskre«, ki je bila zapisana na hrbtni strani družinske slike.

Napisal sem dosti priložnostnih pesmi za mitinge in nekaj enodejank.

Večina mojih del se je razgubila, tako tudi zvezek z okrog 40 pesmimi, in to tik pred končano vojno. Med tistimi, ki pa so ostale, naj omenim »Hiša v plamenih«, »Roška ofenziva«, ki sem jo napisal 1942. leta, »Mladi pionirji«, ki je nastala 1943. leta, »Slovenski pionirji«, napisal sem jo 1944. leta, »Kolpa bratska reka« in »Na slapu«, ki sem jo napisal 1945. leta tik pred koncem vojne.

Kot mladinski organizator sem imel dosti stikov, tudi z najmlajšimi »pionirji« predvsem na Kočevskem. Tu so bili organizirani že pred roško ofenzivo (1942). Po oceni tovariša Kidriča je bila pionirska organizacija na Kočevskem drugim za zgled. Posebno se je izkazala organizacija pionirjev civilnega tabora, t. i. »Zalarjevega logorja«. To so bili otroci beguncev, ki okupatorja niso nikoli priznali. Pionirji v Lazah ob Kolpi, ki jih je vodila učiteljica Nika Vrhovnik, ki so jo Italijani zverinsko ubili, pionirji iz Spodnjega loga, ki jih je vodila Ema Princič, ter pionirji iz Dragarske doline. Tu di ostali pionirji na Kočevskem so bili pred drugimi. Pretrpeli so veliko pomanjkanje in gorje. Ravno ti pionirji so mi v času sovražnega vdora na osvobodilno ozemlje rešili življenje, ko so me obvestili, da je sovražnik v vasi, kamor sem bil namenjen. To in pa pobuda samih pionirjev sta mi dala navdih. Pa tudi zato, da se jim oddolžim, sem v pozni jeseni 1943 napisal besedilo pesmi »Mladi pionirji«. Napisal sem jo na vzpetini, ki smo jo imenovali Straža, to je med vasicama Muha vas in Turkova Draga, na obrobju Kolpe. Ker nisem bil več not, sem si pomagal z nekakšnim napevom po pesmi »Mi smo junaki korenjaki«, ki je nekako ustrezal napisanemu besedilu. To pesem so pionirji osvojili in jo začeli peti.

Spomladi aprila 1944. me je poslal rajonski odbor Banja loka (kočevsko okrožje) na tečaj za odrske talente, ki ga je organiziralo Slovensko narodno gledališče v Semiču. Trajal je od nekako 10. aprila pa do 25. maja 1944 (to je bil po vrsti že drugi tak tečaj). Ravnatelj tega tečaja je bil Filip Kumbatovič. Med drugimi predavatelji je bil tudi

skladatelj Marjan Kozina, ki je vodil glasbeno skupino. Danes se ne spominjam več, ali je imel predvideno proslavo za 1. maj ali kakšen drug dan, na kateri naj bi nastopili pionirji. Spominjam pa se dobro, da je potreboval besedilo pesmi za pionirje, da bi zapeli na mitingu v Semiču.

S seboj sem imel zvezek mojih pesmi, v katerem sem imel tudi besedilo »Mladi pionirji«. Za to priložnost sem nekoliko spremenil besedilo. Pomagala mi je tudi pesnica Majda Peterlin-Vida Brest, ki je bila tudi tečajnica tega tečaja. Pokojni Marjan Kozina pa jo je uglasbil in po nekaj dneh so jo zapeli na mitingu v Semiču in pozneje v Črnomlju kot »Slovenski pionirji«. Besedilo in napev sta se hitro razširila po vsej Sloveniji, ravno tako tudi napev »Mladi pionirji«, ki ga je uglasbil Makso Pirmnik, in kmalu nato še Marjan Kozina. Besedilo in napev sta tako osvojila pionirje, da so ju sprejeli za svojo himno, ter jo pojo še današnji pionirji.

Za besedilo »Slovenski pionirji« sem napisal le današnjo prvo kitico, ki je bila takrat razdeljena na tri manjše kitice. Vse to je pokojni Marjan Kozina združil v eno, ter po mojem mnenju tudi po vojni napisal in uglasbil drugo kitico, ki se nadaljuje: Mi vsi smo Titova mladina... Dobro se spominjam, da je jaz nisem napisal in da je bila napisana po vojni. Kolikor mi je bilo znano, je tudi izšla pesmarica z besedilom prve kitice s priimkom avtorja »Ožbolt«, kakor me je klical skladatelj. Pri Maksu Pirmniku je bil pa pravilno napisan moj priimek Ožbolt.

Prvi je napisal članek o avtorju pionirske himne Marjan Tratar-Učo v Kočevskih novicah leta 1959–1960. Toda napisal je spet napačno »France Ožbolt«. Šele po nekaj letih, ko sta se srečala, mu je lahko povedal, da ne gre za priimek Ožbolt, ampak Ožbolt in tako je šele 11. 10. 1973 v TV 15 objavil Marjan Tratar-Učo svoj članek s pravilnim priimkom pesnika. Pred tem je izšel članek v Kočevskih novicah (13. maja 1961), ki so ga objavili pionirji 3. r. osnovne šole Kočevje, ko jih je vodil v vas Črni potok. Toda v zbirki pesmi »Vstanite sužnji« so France Ožbolta celo iz Novega mesta opozorili, da je naveden kot avtor besedila »Mladi pionirji« in »Slovenski pionirji« Tone Ožbolt in ne France Ožbolt. S tem se mu je zgodila, tako meni, krivica, oziroma, je imel in ima občutek, da mu je ukradeno besedilo pesmi, ki jih je napisal.

Tone Ožbolt je bil pisatelj, nikoli pa pesnik. Zato France Ožbolt zahteva, da se popravi storjena napaka ter objavi pravilno ime in priimek avtorja besedila pesmi »Slovenski pionirji« in »Mladi pionirji«.

Mara Kralj razstavlja v kranjski galeriji

Slovenke v revoluciji

V počastitev dneva žena so na večer pred praznikom v Kranju odprli razstavo Mare Kraljeve. To je že dvajseta retrospektiva likovnih del slovenskih likovnih umetnic, ki jo je pripravil Gorenjski muzej ob mednarodnem dnevu žena, letos pa je še posebno slovesna, saj praznujemo hkrati tudi štirideseto obletnico prvega kongresa SPZZ v Dobruču.

B. Ž. J.

Galerija revolucije v Ljubljani

Jeseni, tako napovedujejo, da bo v Ljubljani zaživela nova galerija, Galerija revolucije. Tako so obetali na seji odbora za ustanovitev te galerije. Otvoritev razstavo, prav takšno (tisto), kakršna je bila postavljena kot prva v osvobodjeni Ljubljani, bodo postavili s pomočjo Muzeja ljudske revolucije Slovenije, ki hrani za to potrebno likovno gradivo.

Na omenjeni razstavi je petinštiridesetega sodelovalo 17 likovnikov s 534 likovnimi deli (ki so bila čisto zares prvič na ogled v osvobodjeni Črnomlju).

Galerija bo morala imeti kot pač vse galerije tudi svoj redni program in kot pove že njeno ime, bo segala po delih iz revolucionarne tematike, bodisi iz predvojnega časa in slikarstva socialne tematike, bodisi iz partizanskih let ter povojne graditve. Hkrati bodo tam na voljo številne brošure in gradiva na temo revolucije in NOB.

Na skupščini ljubljanske kulturne skupnosti so imeli priponbo le nad preskromno aktivnostjo pripravljalnega odbora. Iz poročila Andreja Ujčiča pa je postalo jasno, da pomeni ključno težavo prenova stare mestne hiše na Mestnem trgu 10. Opozorili so še na nujno potrebno vzpostavitev trajnih stikov in sodelovanja z Muzejem ljudske revolucije Slovenije.

B. Ž. J.

Nekaj prireditev minulega tedna – novosti

V škofjeloškem muzeju so odprli razstavo ljubiteljske likovne ustvarjalnosti, ki bo na ogled do 24. marca;

★

Janez Hön je v Cankarjevem domu v Ljubljani pripravil avdio-vizualni večer pod naslovom Dvajseto stoletje. Avtor je predstavljal svoj pogled in odnos do naslovne teme skozi ritem zvoka in slike. Gre za izraz stiske mladostnika v svetu, kjer sme in mo-

re vse, hkrati pa ga pritiska osamljenost.

★

Prav tako v Cankarjevem domu je bilo ravno na osmi marec predavanje Petra Možeta o razvoju umetnostne galerije v Mariboru, kar je zaokrožilo skupaj s predavanjem dr. Milana Zevarta o Muzeju narodne osvoboditve naše spoznavanje mariborske muzejsko-galerijske dejavnosti.

Ob prazniku inženirskih enot JLA Pri usposabljanju tudi ustvarjajo

Inženirske enote jugoslovanske ljudske armade so 7. marca praznoval svoj praznik. Po vseh enotah te zvrsti naše armade so ga obeležili z vrsto športnih, kulturnih in zabavnih prireditev. Na ta dan so inženirci na široko odprli vrata svojih vojašnic in obiskali so jih pionirji, mladina, borci, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in drugi občani ter jim čestitali ob njihovem jubileju.

Te enote pa so morale prehoditi dolgo pot, da so dosegle rezultate, na katere so lahko ponosne. Inženirija se razvija hkrati z razvojem in krepitvijo drugih zvrsti naših oboroženih sil. Od začetka vstaje je vsaka partizanska akcija vsebovala tudi inženirske prvine. Temelj teh enot je postavil statut proletarskih brigad, ki je zahteval, da ima brigada tudi pionirski vod. V začetku 1942. so poleg pionirskih vodov proletarskih brigad ustanovili tudi pionirsko desetinno pri spremljevalni četi vrhovnega štaba. Tovariš Tito, ki je zelo cenil inženirijo, je med bivanjem v Foči postavil temelje njenega razvoja. Predvidel je, da naj bi imele vse redne enote v svoji sestavi dela za inženirsko delovanje, ki bi povečali učinkovitost v boju. Hiter razvoj je zahteval tudi vse več ustrezno usposobljenih kadrov za te enote.

Tako se je začel oktobra 1942 v Bosanskem Petrovcu inženirski tečaj, ki ga je obiskovalo 120 borcev. Pripravili so tudi široko akcijo zbiranja potrebnih tehničnih sredstev. Po tečaju so iz dela slušateljev ustanovili pionirsko četo pri vrhovnem štabu, ostali pa so odšli v druge in-

Med pomembna dela inženircev sodi tudi postavljanje protiklepnih in protipehotnih min. Zdaj imajo že stroje za vkopavanje, kljub temu pa morajo včasih poskusiti tudi z lopatko.

ženirske enote. V tem času so v nekaterih slovenskih in slavonskih partizanskih enotah že bile inženirske čete.

Na novo ustanovljene inženirske enote so opravile vrsto uspešnih nalog v četrti

in peti ofenzivi. Pomembno je bilo zlasti rušenje mostu na Neretvi pri Jablanici. Zaradi pomembnosti tega dejanja pionirske čete vrhovnega štaba je tovariš Tito razglasil 7. marec za dan inženirije.

Prvo inženirsko brigado pa so ustanovili v začetku le-

ta 1944, konec tega leta pa so ustanovili tudi prvo železniško brigado. Spomladi 1945, kmalu po ustanovitvi armad, je bila v vsaki brigadi inženirska četa, v diviziji bataljon in tako naprej.

Čerpav je iz NOV izšla zelo močna in s številnimi enotami, smo takoj po vojni začeli krepiti inženirske enote, še posebej v sestavi armad in na ravni vrhovnega poveljevanja. Ta zvrst je dobila nove naloge, povezane z obnovo države. Po zapletenosti niso bile nič lažje in enostavnejše od tistih v vojni. Morale so razminirati številna minska polja, obnoviti porušene mostove in ceste, železniške proge, hkrati s tem pa začeti redno usposabljanje.

Razvoj inženirstva je spremljalo tudi šolanje starešin, ki bi lahko uspešno vodili enote in učinkovito uporabljali sodobno mehanizacijo in druga tehnična sredstva. Sistem usposabljanja in izobraževanja temelji na bogatih vojnih izkušnjah in povojni praksi.

Kako živijo in delajo pripadniki inženirskih enot danes, smo izvedeli v enoti, ki je poveljuje **Savo Neškovič**.

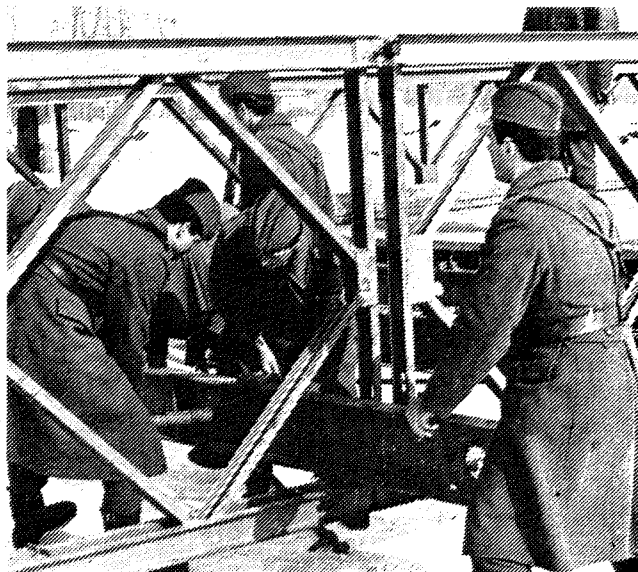
»Jubilejna štirideseta obletnica inženirstva pomeni za našo enoto, ki nadaljuje tradicije slavne prve inženirske brigade 7. korpusa NOV, priložnost za pregled prehojene poti. Brez lažne skromnosti smo lahko na njo ponosni,« je dejal Savo Neškovič. »Poudariti moram, da rezultatov ni dosegla samo sedanja generacija. To je sad generacij, ki zdaj delajo širrom po Jugoslaviji in zunaj naših meja. Zelo smo ponosni, da naši nekdanji vojaki dosegajo v združenem delu dobre delovne uspehe. Če bi obiskali katero koli gradbišče v Jugoslaviji, bi ugotovili, da je od 60 do 70 odstotkov delavcev služilo v inženirskih enotah.«

Samo lani se je v tej enoti usposobilo več kot osemdeset upravljalcev dozerjev ter petdeset voznikov druge gradbene mehanizacije. Poleg tega pa dosega enota tudi prav dobre rezultate pri bojni pripravljenosti. Tako voja-

ki izpolnjujejo svojo osnovno nalogo, da se učijo in delajo ter izpopolnjujejo sebe in bojno pripravljenost. Čeprav je njihova osnovna naloga usposabljanje, pa skozi to dajajo družbi koristne objekte. Če bi hoteli videti vsaj del objektov, ki jih je zgradila enota Save Neškoviča, bi morali prepotovati vso našo

obiskujejo njih. Zelo veseli pa so obiskov borcev. Ti jih obiskujejo predvsem na terenu in jim ob tabornem ognju pripovedujejo svoje vtise iz revolucije. Sicer pa izkušnje in tradicije NOV uporabljajo pri vsakodnevem usposabljanju in urejanju.

Za dobre rezultate je potrebna tudi dobra stimulaci-

Se nekaj trenutkov in prečni element bo trdno povezoval stranici mostu. Ko ga inženirci postavijo čez vodno oviro, peljejo lahko po njem vsa vozila, ki jih ima JLA.

republiko. Gradili so ceste od Zatrnika do Pokljuke, od Sevnice proti Mokronogu, Dobrna-Brce, Ig-Golo in še mnoge druge. Njihovi mostovi stojijo na Kolpi, Savi, Mirni, Voglajni, Hudinji, Savinji, Sotli in še kje.

Čeprav so inženirci najmanj v vojašnicah in delajo na terenu, pa jim vedno ostane tudi nekaj časa za športne, kulturne in zabavne dejavnosti. Kot pravi **Miro Radič**, ki je predsednik konference mladine v enoti, prosti čas izkoristijo tudi za obiske v organizacijah združenega dela in ustanovah. Obiskujejo šole in dijaki ter dijakinje

ja. V enoti Save Neškoviča so lani nagradili 65 odstotkov starešin in vojakov. Poglavito pa je, da pri tem odloča kolektiv. Na sestankih osnovnih enot evidentirajo kandidate za nagrade, svoje mnenje da še mladinska organizacija, nato aktivni in osnovne organizacije ZK.

Inženirci že komaj čakajo lepše vreme, da bodo odšli na nvo gradbišče, da bi spet nekemu približali druge dele naše domovine. Prav je tako, s tem pa samo dokazujejo, da so res ljudska armada, in da znajo vračati vso skrb, ki jim jo namenja naša družba.

Bojan Kuntarič

Uspehi teritorialne obrambe

Za enote teritorialne obrambe v vzhodnoštajerski pokrajini lahko ugotovimo, da so dosegle pomembne uspehe pri urjenju in usposabljanju posameznikov na najrazličnejših področjih in pri podružbljanju SLO in družbene samozaščite. O delu enot smo se pogovarjali s starešino **teritorialne obrambe v vzhodnoštajerski pokrajini Silvom Bedračem**. Dejal je, da so ocenili rezultate preteklega leta in ugotovili, da so zastavljene naloge v celoti uresničili. Uspehi pri usposabljanju enot in pripadnikov TO so bili več kot dobri. Pri vzgoji je zelo pomembno, da so začeli izvajati vzgojo enot v krajevnih skupnostih. Enote in njihovi pripadniki živijo med ljudmi in z ljudmi. Vsekakor je vzpodbudno, da so bili zavestna disciplina, odgovornost in rezultati dela boljši kot prej, ko so enote delovale le v učnih centrih teritorialne obrambe. Hkrati pa so se usposabljale tudi druge strukture SLO v krajevnih skupnostih in občinah.

V vzhodnoštajerski pokrajini so razširili in poglobili tudi sodelovanje med različnimi enotami teritorialne obrambe, ki so bile na daljšem skupnem usposabljanju. Pri urjenju so preizkušali predvsem nekatere nove oblike in metode delovanja enot ter se urili v protiklepnem boju, pri postavljanju zased, organiziranju prepadov, v boju zoper sovražni

desant, v upiranju posebnim silam sovražnika in nekaterih drugih oblik boja.

Posebno skrb so posvečali tudi urjenju starešin enot teritorialne obrambe. Usposabljali so jih za opravljanje njihovih funkcionalnih dolžnosti danes in v morebitnih izrednih ali vojnih razmerah.

Pri usposabljanju starešin so razvijali tudi individualno delo in jih usmerjali v samostojno preučevanje posameznih problemov. Letos februarja so seznanili vse starešine z njihovimi letošnjimi obveznostmi in nalogami in jih opozorili tudi na gradivo, ki ga morajo preučiti. Precej literature je tudi v raznih vojaških knjižnicah v teritorialni obrambi in v JLA. Obveznosti starešin teritorialne obrambe so zelo velike, saj morajo poleg svojih obveznosti na delovnem mestu prebiti dosti časa pri usposabljanju v enotah. Precej časa porabijo tudi za svoje vojaško izpopolnjevanje. Ugotavljajo, da delo starešin TO v posameznih sredinah še ni ustrezno vrednoteno in cenjeno kot pomembno družbenopolitično delo. Po mnenju Silva Bedrača bo treba to miselnost spremeniti in posvetiti starešinam teritorialne obrambe posebno skrb v posameznih krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah in občinah.

Sodelovanje z JLA je zelo dobro in zglejmo, saj se vsako leto sestanejo z njenimi predstavniki in uskladijo vse naloge na področju skupne-

ga usposabljanja, uporabe učilnic, kabinetov, strelšč in drugih objektov in na področju strokovne pomoči, ki jo nudijo starešine JLA. Gre tudi za racionalizacijo in za smotno uporabo različnih sredstev tehnike in opreme, kar je vsekakor cenejše in smotnejše, kot da bi to delo opravljali ločeno.

Vse družbenopolitične skupnosti v Podravju se v zadnjih letih zelo trudijo, da bi enote TO uresničile zastavljene naloge.

Gre za opremljanje enot teritorialne obrambe, za skla-

dičenje materialnih sredstev in zagotavljanje sredstev za usposabljanje. V enotah teritorialne obrambe v vzhodnoštajerski pokrajini se stabilizacijsko obnašajo in varčujejo povsod tam, kjer je to možno. Pri tem pa posebej poudarjajo, da zaradi stabilizacije ne more biti slabša bojna pripravljenost enot. Možnosti za varčevanje pa je še vedno dosti. Zaradi tega uvajajo tudi večjo intenzivnost urjenja ob sobotah in nedeljah in se odločajo za krajše oblike usposabljanja v popoldanskem času.

Letos bodo v vzhodnoštajerski pokrajini posvetili posebno skrb nadaljnjemu urjenju vseh enot v pokrajini.

Zlasti intenzivno bo to usposabljanje potekalo v mariborskih občinah. Po preoblikovanju mariborske občine v šest novih občin nastaja tudi za TO nekatere nove odgovorne naloge, ki jih bo treba čimprej dosledno uresničiti. Letos bodo tako kot doslej v vseh občinah usposabljali mladince in mladinke – prostovoljce. Tudi vključevanju žensk bodo posvetili večjo skrb, saj z dosedanjim stanjem niso zadovoljni. Tudi sodelovanje z organi za notranje zadeve je zelo dobro, kar velja tako za UNZ Maribor, kakor tudi za posamezne postaje milice in druge organe. Skupaj z organi za notranje zadeve je teritorialna

obramba odgovorna tudi za skupno usposabljanje nekaterih enot in za usposabljanje enot Narodne zaščite.

V teritorialni obrambi vzhodnoštajerske pokrajine in v TO posameznih občin v tej pokrajini se dobro zavedajo, da bodo vrsto pomembnih nalog na področju SLO in DS lahko uspešno uresničili samo s skupnim in zavetim delom z JLA, UNZ, postajami milice in drugimi organi za notranje zadeve, z Narodno zaščito, s komiteji za SLO in DS, s krajevnimi skupnostmi in delovnimi organizacijami ter njihovimi samoupravnimi organi.

Marjan Kos

Iz dela ZRVS ★ Iz dela ZRVS ★ Iz dela ZRVS ★ Iz dela ZRVS ★ Iz dela ZRVS ★ Iz dela ZRVS

Konec februarja je bila v Radovljici programska konferenca ZRVS. Na njej so razpravljali o delu v minulem letu, ko so posvetili največ pozornosti varnosti in družbeni samozaščiti. V letu 1982 so imeli tudi skupni zbor vseh rezervnih vojaških starešin v občini. Generalpolkovnik Rudolf Hribenik-Svarun jih je seznanil z izkušnjami NOB, na zboru pa so spoznali tudi moč protiklepnega orožja. OK ZRVS je v minulem letu uspešno organizirala in izvedla partizanski tabor Heroj Tonček za učence sedmih razredov osnovnih šol v radovljiški občini in tekmovanje po poteh narodnega heroja Lojzeta Kebeta. Lani so slovesno praznovali 30-letnico organizacije, in zato podelili tudi več priznanj in pohval. Na konferenci je bilo poudarjeno, da so bile v minulem letu uspešne tudi informativno – založniška dejavnost, delo z mladino, športno delo RVS itd.

Skepali so o programu dela za prihodnje mandatno obdobje, ki je še obsežnejši predvsem za usposabljanje RVS za izvajanje nalog SLO in DS s poudarkom, da bodo poskrbeli za večjo aktivnost v KO ZRVS in aktivnih ZRVS v ozdih. Delegati so potrdili tudi zelo obsežne programe dela komisij, in sicer za komisije za idejnopolično delo in obrambno zaščito, komisije za SLO in DS ter druge družbene aktivnosti, komisije za organizacijske, kadrovske in finančne zadeve, komisije za informativno dejavnost in komisije za organizacijo in izvedbo proslav, prireditev in tekmovanj.

Sprejeli so finančni načrt za leto 1983, ki je enak lanski porabi. Potrdili so statutarni sklep o ustanovitvi in delu medobčinskega sveta ZRVS Gorenjske in Pravila ZRVS občine Radovljica.

Ciril Rozman

Člani krajevne organizacije zveze rezervnih vojaških starešin Vrhovci iz ljubljanske občine Vič-Rudnik so se konec minulega meseca zbrali na letni konferenci.

Predsednik krajevne konference Tomislav Cukrov je v poročilu poudaril, da so delali v skladu s programom, ki so si ga zadali. Pripravili so celo več predavanj, kot so jih načrtovali. Niso najbolj zadovoljni z udeležbo pri usposabljanju, medtem ko je udeležba pri preverjanjih znanja zadovoljiva. Člani ZRVS pa niso delavni samo v svoji organizaciji, ampak so zastopani tudi v vseh telesih in delegacijah v krajevni skupnosti.

Ko je govoril o prihodnjih nalogah, je Tomislav Cukrov dejal, da bodo morali temeljiteje preučiti možnosti za ustanovitev aktivov, več storiti za sprejem članov brez čina in najti boljše oblike dela obrambnega krožka na osnovni šoli Vrhovci, katerega mentorji so. Pomembna naloga pa jih čaka že aprila, ko bo KS Vrhovci pripravila osrednjo proslavo ob 27. aprilu, občinskem prazniku. Brez dvoma bo veliko dela pri organizaciji tudi za člane ZRVS. Še naprej pa bodo pripravljali svoje ekipe za razna tekmovanja, na katerih so do zdaj dosegli lepe uspehe. Polovico ekipe, ki je bila prva po poteh heroja Kebeta v Dražgošah, so člani KO ZRVS Vrhovci.

Konferenca je zatem sprejela blagajniško poročilo ter poročilo nadzornega odbora. V imenu občinske konference ZRVS pa je zbrane pozdravil sekretar Marjan Knavs. Po konferenci so člani ZRVS poslušali še predavanje o okupacijskem sistemu na zasednem ozemlju v sodobnih razmerah.

B. K.

Bila oba sta sonce kot cekin!

Marija Rozman

Ob smrti nekoga, ki si ga spoštoval in imel rad, je v trenutku bolečine težko urediti spomine. Pa vendar so dejanja, ki izstopajo nehote, in to posebno takrat, ko imajo vsebino polno lepih in svetlih trenutkov, vezanih na čas življenja najbližjega ali prijatelja.

Bila sta to pokojna Marija in Janko Rozman iz Maribora. Spomini na njiju so vezani na življenje v izgnanstvu. Na čas, ko je vojna vihra neusmiljeno psihično in fizično izžemala ljudi in tudi neusmiljeno množično kosila človeška življenja. In v tem vrtincu sem spoznal oba zakonca in njunih pet otrok-fantov.

Pisalo se je leto 1942. Nekega dne, na poti iz petnajst kilometrov oddaljene Zgornje Sabante sem obležal ob cesti. Težka vleka vej in telesna izčrpanost sta opravila svoje. Z mano je bila najstarejša sestra in tako sva čakala, da oslabelost popusti. Za nama so ubirali isto pot nepoznani otroci. Najstarejši med njimi – bil je Smiljan Rozman, sedaj pisatelj in slikar – je pristopil k nama in vprašal, kaj je z mano, počakal, da sem prišel k sebi in mi pomagal priti do doma v predmestje Kragujevca. Povabil me je na revni dom svojih staršev. In tako sem spoznal Marijo in Janko Rozmana ter njunih pet lačnih fantovskih ust. Sprejeli so me kakor svojega in nešteto krat z mano delili skromne obroke čorbice ali kaj podobnega. Njihova mati – po rodu iz Bosne – pa je v mojem otroškem duševnem svetu pomenila še veliko več. Vojna me je odtrgala od matere in kot nedorasel fantič sem čutil v Rozmanovi mami vso toplino človeškega srca in materinsko ljubezen. Počutil sem se kakor doma, kakor nekoč pred vojno v mirnem družinskem sočutju. Sprejeli so me kot šestega – enakopravnega člana njihove družine. Plemeniti značaj obeh zakoncev in močna volja sta mi vlivala vero v življenje in upanje, da bo vojne kmalu konec.

S svojo odločnostjo in narodnim ponosom sta se bojevala proti vsemu, kar je bilo v človeku in za življenje ljudi negativnega, bila pa sta obenem pravična in nesebična do vsakogar.

Naj mi Smiljan dovoli, da njima v zahvalo in spomin zapišem začetek njegove – nekoliko prirejene – pesnitve: »Bila oba sta sonce kot cekin!«

Bogdan Potnik

Janko Rozman

Ni se vdal

Letos mineva štirideset let od takrat, ko je junaško omahnil v mnogo prezgodnjo smrt predvojni revolucionar in komunist, rojak Primorske Ivan Kosovel-Seržente. Že 1929. leta, star komaj 17 let, je Ivan skupaj s svojim očetom emigriral v staro Jugoslavijo. V emigraciji se je takoj vključil v napredno delavsko gibanje in že leta 1934 postal član Komunistične partije Jugoslavije. Aktivno je bil udeležen pri organiziranju stavk in demonstracij, zaradi česar je čestokrat ostal brez dela. Najprej je živel v Ljubljani, potem v Zagrebu, v Dalmaciji, zatem je odšel v Črno goro, v Cetinje. Tudi tam je bil zelo aktiven politični delavec. Bil je član sindikata gradbenih delavcev in je redno dopisoval v napredno glasilo »Gradnjevinar«. Leta 1936 je s skupino tovarišev nameraval oditi v republikansko vojsko v Španijo, kar pa jim je preprečilo izdajstvo. Leta 1937, preden so ga aretirali, je bil sekretar mestne partijske celice v Dubrovniku. Ker je bil italijanski dr-

žavljan, so ga iz Jugoslavije izgnali najprej na Madžarsko in nato v Avstrijo. Avstrijske oblasti so ga ponovno izročile jugoslovanskim, te pa po krajšem zaporu italijanskim oblastem, ker je bil namreč italijanski državljani. Takoj so ga vpoklicali v vojsko v Bologno. Tudi v italijanski vojski je takoj nadaljeval politično delo pri organizaciji in pridobivanju somišljenikov za boj proti črnim zavojalcem, in v ta namen organiziral tudi študijske krožke.

Decembra 1941 je Ivan prišel iz italijanske vojske domov v Selo pri Črničah na krajši dopust. Sestal se je z organizatorjem osvobodilnega gibanja na Primorskem, tovarišem Antonom Veluškom-Matevžem. Vrnil se je v vojsko v Bologno z nalogo, da pridobiva primorske fante, ki so služili v italijanski vojski, in organizira pobege k partizanom. Ivan je v vojski izmaknil blok dovolilnic za dopuste, jih opremil s ponarejenim žigom 76. pehotnega polka ter tako s temi dovolilnicami začel pošiljati

prve prostovoljce – ubežnike iz italijanske vojske k partizanom. Med prvimi je bil Janko Premrl-Vojko. Z Ivanom so takrat sodelovali Karlo Nardin-Jakec, doma iz Vogrškega, Oskar Breclj iz Vrtovina in tudi še drugi tovariši.

Aprila 1942 je bil Ivan Kosovel premeščen v Bari. Dodeljen je bil večji vojaški enoti, ki se je pripravljala za vkrcanje na ladjo in odhod na fronto v Afriko. Od tod pa je Ivan pobegnil in maja 1942 je že bil med partizani na Vipavskem. Takoj ko je prišel domov v Selo, je začel organizirati terenske odbore OF in partijske celice. Sodeloval je z dr. Alešem Beblerjem in Martinom Greifom-Rudijem pri organizaciji prvih partizanskih skupin in imel pod svojim vodstvom oboroženo ilegalno skupino terenskih delavcev, ki so ga spremljali na sestanke po raznih krajih Vipavske doline, koder je organiziral odbore OF in pridobival ljudi za osvobodilno gibanje.

Ivan si je najprej sam nadel ilegalno ime Borodin. Ko pa mu je pozneje naredil krojač obleko z našitki »sergente«, to je s činom italijanske vojske (sergente je čin po-

dnarednika), in se je v tej uniformi pojavil v raznih krajih, se ga je prijelo ilegalno ime Seržente. To ilegalno ime je potem imel do konca življenja. Seržente je bil italijanskim oblastem nevaren vodja narodnoosvobodilnega gibanja. Zato so na njegovo glavo razpisali 30.000 lir

nagrade. Seržentejeve starše in sestro Stano so Italijani septembra 1942 odvedli v internacijo, brat Vinko pa je pobegnil k partizanom.

Le nekaj ur pred smrtjo je Seržente na sestanku, ki ga je imel z mladino iz Vrtovina pod Kucljem, ustanovil vaško mladinsko organizacijo. Z njim je bila tudi tokrat kot vedno zaščitna skupina terencev. Po sestanku je tovariše poslal na prenočevanje, sam pa je odšel na delo v

bunker, ki ga je imel na domačiji pri Podgornikovih (po domače pri Šestkinih) v Zgornjem Vrtovinu v zaselku Podgora. V tem bunkerju je imel urejeno tehniko in skrivališče. Vrnitev je bila zanj usodna. Bunker je bil izdan. Izdal ga je domačin iz Vrtovina orožnikom v Črničah. Podgornikovo hišo so obkolili karabinjerji in vojaški. V hišo so vdrli nenadoma in dobili Serženteja pri mizi z domačimi. Bliskovito je bilo njegovo reagiranje. Odskočil je od mize in stekel v sobo, se zaklenil in bil pripravljen na vse, samo na vdajo ne. Italijani so ga klicali, naj pride ven. Seržente pa jim je odločno odgovoril: »Nikdar živ!« Zaradi groženj je vstopil v sobo Podgornik in mu rekel, da so ga videli in naj gre ven, ker nima drugega izhoda. Toda Seržente je odklonil in Podgornika potolažil, da raje umre, kakor se vda, ker bo tako bolje zanj in domače. Še nekaj časa je Seržente nato zmerjal Italijane, medtem pa zažgal pomembne arhivske dokumente, ki jih je kar precej imel v sobi. Potem je vrgel med fašistični obroč pred hišo dve ročni bombi. V tem trenutku so streljali tudi Italijani. Ser-

žente je izpraznil proti Italijanom še naboje iz samokrasa. Ker je videl, da nima drugega izhoda, si je z zadnjim nabojem, s strelom v glavo, sam vzel življenje. To se je zgodilo 7. marca 1943.

Italijani so se potem maščevali tudi nad Podgornikovo družino. Najprej so jih zaprli in mučili, naslednji dan pa požgali domačijo. Tudi mrtvega Serženteja niso pustili na miru. Njegovo truplo so nesli na nosilih za gnoj v Vrtovin. Nositi je moral tudi Podgornik. Iz Vrtovina so truplo peljali na kmečkem vozičku skozi njegovo rojstno vas Selo v Črniče. Tu je bilo truplo izpostavljeno ves dan ob cesti kot grožnja domačinom. Fašisti so ga šele ponoči, naskrivaj pokopali na črniškem pokopališču.

Za dolgoletno predvojno revolucionarno delo, za izredne idejnopolične uspehe, ki jih je pokazal pri organizaciji protifašističnega odpora in boja v narodnoosvobodilnem boju na Primorskem, in za uspešno organizacijo odpora primorskih Slovencev v italijanski vojski je bil Ivan Kosovel-Seržente 27. novembra 1953 razglašen za narodnega heroja.

Lojze Kristančič-Minko

V spomin Vladu Mejaču

Vlado Mejač se je rodil 15. maja 1923 v Borovnici v napredni železniški družini. Njegov oče je bil napredno usmerjen in predvojni komunist. Že takrat je bil trikrat zaprt zaradi sodelovanja in priprave vstaje. Vlado je v očetovi arhivi našel in študiral Marxove in Leninove knjige in se pridružil očetovi napredni miselnosti in delovanju. Vlado je skupaj z očetom in Dragom Leberjem 1942. leta izdeloval mine, ki naj bi jih uporabljali vsi trije za rušenje železniških prog in drugih sovražnih objektov. Zaradi napredne usmerjenosti so Italijani Vlada v jeseni 1941 večkrat zaprli in nato izpustili. V decembru 1941 je bil sprejet v SKOJ.

Ponovno so ga zaprli 28. decembra 1941 in ga obtolžili za atentat na nekega izdajalca. V zaporih so ga mučili, in ker mu niso mogli dokazati krivde na zna-

nem preserskem procesu, so ga Italijani izpustili 4. januarja 1942.

Po prihodu domov je začel premišljevat o pobegu k partizanom. Toda Italijani so ga 19. maja 1942 zopet zaprli ter ga odpeljali v koncentracijsko taborišče Gonars, od koder je bil premeščen novembra 1942 v taborišče Monigo pri Tarvisu in nato v Gonars, kjer je bil do kapitulacije Italije. Po prihodu domov se je želel vpisati v 6. razred gimnazije v Ljubljani, vendar so mu to preprečili Nemci, ker mu niso hoteli izdati dovolilnice kot politično nezanesljivemu, da bi se vozil iz Borovnice v Ljubljano.

Ostal je doma in po navodilu organizacije OF delal geografske karte Borovnice in okolice. Nadeli so mu ilegalno ime Zmago. Ko se je tudi oče vrnil iz internacije, sta skupaj nadaljevala delo za NOG. Da bi mladi

skojevec Vlado prikrižal sodelovanje za NOB, je delal na železniški progi Borovnica kot progovni delavec. Z Vladom je takrat v letu 1943 delal tudi Jože Borštinar. V letu 1944 sta se Vlado in Jože odločila s še nekaterimi Borovničani, da

odideta delat na progovno akcijo na Jesenice, da bi tam poiskala zvezo z eno od partizanskih enot na

Gorenjskem. Skupaj sta nato 15. septembra 1944 iz delovnega taborišča pod Karavankami po zvezi odšla na Mežakljo, kjer sta se pridružila eni izmed čet drugega bataljona Jeseniško-bohinjskega odreda. Jože je postal mitraljezec, Vlado pa njegov pomočnik. Kot pri delu na progi sta bila tudi zdaj vseskozi skupaj in opravila sta veliko akcijo. Priglasila sta se v minerski tečaj, saj je Vlado že v očetovi delavnici spoznal delovanje min. Postala sta najboljša minerca in skupaj opravila mnogo minerskih akcij; tako na primer pri rušenju proge med Jesenicami in Kranjsko goro, Jesenicami in Bledom, pri miniranju železarne. Eno največjih akcij pa so skupaj s Francem Lebanom opravili pri miniranju proge iz predora proti Jesenicam.

Oktobra 1944 je Vlado s prvo četo 2. bataljona s Pokljuke odšel prek Peričnika in Špika nad Martuljkom, odkoder je hodil s tovarišem na minerske akci-

je. Onesposobili so železniško progo proti Jesenicam, tako da delavci niso mogli na delo v železarno na Jesenice. Ko je pozival štab 9. korpusa prostovoljce za pilotsko solo, se je Vlado s tovariši zopet oglašil prvi, da odide v SZ. Odšel je na zbirno mesto Vogar. Vlado je s tovariši prehodil dolgo in naporno pot izpod Triglavu prek Cerknice, Čabra v Črnomelj, da bi se kot kandidat za pilotsko solo vkrcal v letalo na letališču Krasinc, odkoder naj bi vsi skupaj prek Barija odpotovali na šolanje v SZ. Ker pa je bila v tistem času ravno ustaška ofenziva na osvobojeno ozemlje, so dobili navodilo, da gredo peš do Pesarovine. Tudi namera, da bi iz Pesarovine odleteli v Bari, ni uspela, zato se je Vlado s tovariši odpravil peš na dolgo pot prek sremske fronte v Bajo na Madžarskem in od tam že po osvobojenem ozemlju v Novi Sad, Beograd, Zemun, kamor je bil dodeljen k četi za zveze letalskega poveljstva JLA že v osvo-

bojenem Zemunu.

Vlado Mejač je bil čudovit človek, predvsem izredno premišljen in miren, znal se je vključiti v vsako sredino, kjer so ga takoj sprejeli za svojega. Kot takšen in zaradi svojih zaslug je tudi po vojni opravljal odgovorna dela. Kot izkušen skojevec je bil dodeljen na okrajni komite mladine OLO Ljubljana okolica. Delal je pri Zadržni zvezi Slovenije, bil je tajnik občine Borovnica, glavni direktor pri Liku. Znal je prisluhniti željam in potrebam delavcev Lika, ko je bil njihov direktor, in občanom ko je bil njihov predsednik skupščine. Nesposoren je njegov velik delež pri izgradnji šol, reševanju komunalnih problemov, pri začetku gradnje vodovoda itd. Za zasluge v NOB in po osvoboditvi je bil odlikovan z medaljo za hrabrost, medaljo za zasluge za narod, medaljo za vojaške vrline in z redom dela s srebrnim vencem.

Franci Žvipelj
Jože Borštinar

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 12

O dvajsetem stoletju govorijo kot o stoletju vojaških, političnih, gospodarskih in družbenih kriz. Katere so krize preteklosti, sedanjosti in prihodnosti? Kakšni so njihovi vzroki in kakšne posledice?

Neuvrščeni in razorožitev

Neuvrščene dežele so na vseh dosedanjih konferencah posvetile izjemno pozornost tekmi v oboroževanju in si prizadevale spodbuditi splošno razorožitev. Na njihovo pobudo so Združeni narodi organizirali že dve posebni zasedanja, posvečeni razorožitvi. Kako je bila ta ideja uresničena?

Sefi držav ali vlad neuvrščenih dežel se srečujejo v New Delhiju v okoliščinah naraščajoče mednarodne napetosti, ko je svet soočen z nevarnimi grožnjami miru. Nadaljujejo se trenja na »starih« kriznih žariščih, pojavljajo se nova, vojska sila in orožje postajata vse močnejše sredstvo za uveljavljanje politike v mednarodnih odnosih.

Medtem ko vsako leto na desetine milijonov ljudi umira zaradi lakote, gre vsako minuto za orožje kar milijon dolarjev; letošnji vojaški proračun našega planeta bo najbrž že presegel 660 milijard dolarjev. V arzenalih vojaško najmočnejših držav je kakih 50.000 jedrskih nabojev; z njimi bi bilo mogoče zemljo in vse, kar je na njej, razstreliti desetkrat ali dvajsetkrat. Tekma v oboroževanju

odnosov. Oboroževalna tekma je izraz politike sile in boja za vplivna območja in kot taka bo tudi v prihodnje vir destabilizacije mednarodne varnosti in ogrožanja miru.

Tega se najbolj jasno zavedajo neuvrščene dežele in dežele v razvoju, ki so pravzaprav žrtve boja za vpliv in dominacijo. Zato tudi poudarjajo – že od prve vrhunske konference v Beogradu leta 1961 – da imajo velesile posebno odgovornost za zmanjšanje in ustavitev oboroževalne tekme.

Prizadevanja za zaustavitev oboroževalne tekme in sprožitev resničnega procesa razorožitve so zato del celostnega boja proti neugodnemu razvoju odnosov v svetu in proti dominaciji, ki jo oba bloka žalita vsiliti drug drugemu, predvsem pa

delni prepovedi jedrskih poskusov (leta 1963)

– dogovor o miroljubnem izkoriščanju vesolja (leta 1967)

– sporazum o neširjenju jedrskega orožja (leta 1968)

– dogovor o razglasitvi Latinske amerike za nejedrsko območje (leta 1972)

– dogovor o prepovedi izkoriščanja morskega dna v vojaške namene (leta 1972)

– konvencijo o prepovedi bakteriološkega in toksičnega orožja (leta 1974)

– sporazum o maksimalni moči jedrskih eksplozij (leta 1974)

Neuvrščene dežele so svojo dejavnost še posebej usmerile v prizadevanja, da bi razširile moskovski sporazum o prepovedi jedrskih poskusov tudi na podzemeljske poskuse, kajti velesile so kljub doseženemu sporazumu lahko nadaljevale izpopolnjevanje jedrskega orožja.

Posebno pozornost so posvetile tudi uresničevanju sporazuma o neširjenju jedrskega orožja saj jim je bilo jasno, da je lahko sporazum učinkovit samo v primeru, da ga sprejmejo vse države in da so za njegovo brezpogojno uresničevanje.

V vseh dokumentih neuvrščenih je govor o vzpostavitvi nejedrskih območij v posameznih delih sveta, in prav neuvrščenim gre zasluga, da sta bila podpisana dogovora o denuklearizaciji Latinske Amerike in razglasitvi Afrike za območje brez jedrskega orožja. Konfrontacija velesil, ki sta svojo vojaško navzočnost razširili tudi na morska prostranstva, je spodbudila neuvrščene, da so predlagali vzpostavitev območja miru na Indijskem oceanu in v Sredozemskem morju. Ustvarjanje takšnih oaz miru naj bi se razširilo tudi na druga področja: neuvrščeni sodijo, da bi z razglasitvijo območij miru postopoma potiskali jedrsko orožje iz posameznih predelov zemlje kot na primer iz Evrope in Sredozemlja.

Zelo jasno je tudi stališče neuvrščenih do »mehaničnega razoroževanja«. Čeprav sodijo, da ne gre podcenjevati morebitnih učinkov neposrednih pogovorov med obema velesilama, ki sta glavna udeleženca oboroževalne tekme, pa se zavzemajo za načelo, da mora proces razoroževanja potekati pod okriljem organizacije Združenih narodov, kajti razorožitev je življenjskega pomena za celotno mednarodno skupnost.

Ideja o razorožitveni konferenci

Razmah tekme v oboroževanju na vrhuncu hladne vojne in neplodnost vseh pogovorov o razorožitvi sta pripravila neuvrščene dežele do tega, da so začele iskati morebitni izhod iz tega začaranega kroga v obliki splošnega mednarodnega srečanja, na katerem bi spregovorili o razorožitvi.

Ni čudno, da je ta, najbolj prizadeti svet, ki je na svoji koži čutil posledice oborože-

valne tekme, iskanja »poskusnih poligonov« za nova uničevalna orožja, ki je moral svojo neodvisnost in varnost braniti močnejše kot kdajkoli poprej, že na prvi konferenci leta 1961 v Beogradu posvetil izjemno veliko pozornost prav razoroževanju.

Deklaracija, ki so jo neuvrščene sprejele v Beogradu, je priporočila Generalni skupščini ZN, »naj skliče posebno zasedanje Generalne skupščine« ali pa, da naj »skliče svetovno razorožitveno konferenco pod okriljem ZN, na kateri bi spravili v pogon proces splošnega razoroževanja«.

Na poznejših konferencah – Kairo leta 1964, Lusaka 1970 in Alžir 1973, so neuvrš-

ževanju ter povezavo razoroževanja z gospodarskim in družbenim razvojem. Zanje je bilo razumljivo manj pomembno vprašanje ukrepov za zaježitev konvencionalnega orožja, kajti politične in ekonomske razmere v svetu terjajo danes od vsake posamezne dežele v razvoju, od vsake majhne in srednje države, da svojo, pogostokrat težko pridobljeno neodvisnost, varuje z močno oboroženostjo in pripravljeno armado.

Toda na prvem kot na drugem zasedanju so odmevale besede delegatov iz neuvrščenih dežel v tem opozorilu: »Svet je pred uničenjem zaradi nezadržne tekme v jedrskem oboroževanju ter zaradi tega, ker mednarodnega

naša nezdrava voda, vsak dan terjajo življenja 25.000 ljudi...

– da je na svetu okrog 250 milijonov otrok med petim in štirinajstim letom, ki ne hodijo v šolo...

– da so lani vse države sveta za opremo enega samega vojaka potrošile šestdesetkrat več denarja kot za solanje enega otroka...

– da je 570 milijonov ljudi na svetu nedo hranjenih in da poldruga milijarda ne more računati na ustrezno zdravstveno zaščito...

– da več kot milijarda ljudi nima ustreznih stanovanj...

– da je v deželah v razvoju smrtnost otrok 7- do 10-krat večja kot v industrijsko razviti deželah in da je pov-

Prizadevanjem vlad in javnosti neuvrščenih držav za razorožitev se pridružuje tudi (zadaj samo) javnost v državah, ki so najbolj odgovorne za zastrašujočo tekmo v oboroževanju. Transparent na sliki, ki ga nosita Američana pred Belo hišo v Washingtonu, sporoča: »Dajte otrokom sanje, ne pa nuklearnih mor!«

šeni dali celo vrsto zanimivih predlogov v prid razorožitve, v sklepnih dokumentih pa so se opredelili za sklicanje svetovne razorožitvene konference.

Razorožitveni odbor ZN je že leta 1965 z vsemi močmi podprl to idejo, pa tudi Generalna skupščina je zavzela pozitivno stališče, vendar jo zaradi nasprotovanja velesil preprosto ni bilo mogoče uresničiti. Po dolgotrajnih prizadevanjih je neuvrščeno gibanje na ministrskem srečanju v Limi leta 1975 znova obudilo zamisel o posebnem zasedanju Generalne skupščine, posvečenem razorožitvi. Vendar pa tistega leta v ZN še vedno ni bilo pravega razpoloženja niti za svetovno konferenco niti za posebno zasedanje; najbolj zadržana pa sta bila oba bloka, češ da takšno zasedanje ne bi moglo spodbuditi procesa razoroževanja.

V prizadevanjih, da bi vendarle stopili iz slepe ulice, so neuvrščeni na pobudo Jugoslavije leto dni pozneje na vrhunski konferenci v Colombu (avgusta 1976) pozvali ZN, da naj nemudoma skliče posebno zasedanje, »ki bi imelo cilj preučiti problem razorožitve ter spodbuditi izdelavo prgorama prioriteta in ustreznih ukrepov na tem področju«.

Dne 21. decembra 1976 je Generalna skupščina s konsenzusom sprejela poziv kolomboskega srečanja ter določila datum posebnega zasedanja. Tako so se prizadevanja neuvrščenih končno uresničila. Leta 1978 je bilo v New Yorku prvo posebno zasedanje GS ZN, posvečeno razorožitvi, lani pa tudi drugo.

Opozorila neuvrščenih

Večina neuvrščenih dežel je prišla na prvo posebno zasedanje GS ZN o razorožitvi trdno odločena, da postavi v ospredje zahtevo po ustavitvi tekme v jedrskem oboro-

miru in varnosti ni mogoče graditi s kopičenjem orožja ali s krojitvijo različnih vojaških zvez in paktov, z doktrinami nadmoči ali preprosto z ravnotežjem jedrskega strahu«.

Mnogi so seveda od posebnih zasedanj pričakovali več, kot sta lahko in mogla dati. Ta pričakovanja so izhajala iz napačne ocene mednarodnih dogajanj, odnosov med velesilama, zapletenosti procesa razoroževanja in tudi iz nerazumevanja vloge in moči svetovne organizacije.

Brez dvoma Generalna skupščina kot forum razprav o razoroževanju ni mogla prevzeti nalog in pooblastil posameznih vlad ter vsiliti rešitve za odpravo tekme v oboroževanju. Spodbudila pa je lahko odkrit in jasn dialog, v okviru katerega je mogoče pojasniti vsa različna stališča ter pripraviti tla za ustrezne akcije.

Takšen dialog ne more nadomestiti politične volje držav članic, pomaga pa lahko oblikovati takšno voljo z razširitvijo ozračja zaupanja in medsebojnega spoštovanja ter tako prispeva k boljšemu razumevanju in sodelovanju.

Dolg proces

Neuvrščene dežele so si bile v dolgoletnih prizadevanjih za razorožitev in uresničitev ideje o razorožitveni konferenci ves čas na jasnem, da je razorožitev dolgotrajen proces in da ni mogoče pričakovati takojšnjega napredka. Toda, hkrati so se tudi zavedale, da lahko z nenehno dejavnostjo v prid razorožitve, z nenehnim poudarjanjem nevarnosti, s katero se sooča svet, nakopičen z jedrskim orožjem, spodbudijo nova razmišljanja o tragediji, ki jo med drugim zgovorno predočajo podatki, – da je sedemdeset odstotkov svetovnega prebivalstva še vedno brez zdrave pitne vode in da bolezn, ki jih pri-

prečna življenjska doba njihovih staršev za 10 do 30 let krajša...

– da v Evropi povprečno na vsakih tisoč prebivalcev pride po en zdravnik, medtem ko mora v Afriki en zdravnik skrbeti za 40-50.000 ljudi...

– da bogate dežele sveta pobirajo vse večji delež svetovnega bogastva in da države z dvajsetimi odstotki svetovnega prebivalstva nadzorujejo devetdeset odstotkov vseh surovin...

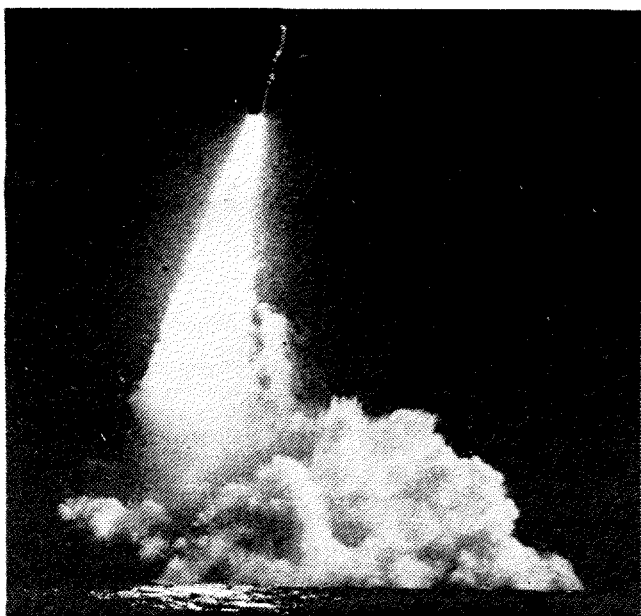
– da medtem ko se dogajajo vse te krivice, še naprej mirno vsak dan v letu dajejo za oboroževanje več kot milijardo štiristo milijonov dolarjev, in končno,

– da z zalogami jedrskega orožja, ki obsegajo 50.000 jedrskih nabojev, lahko raztreščimo nekaj tako velikih planitev, kot je Zemlja.

Pod vtisom teh dejstev, pa tudi na podlagi »izkušenj«, lahko neuvrščene dežele niso največji delež prizadevanj za napredek na področju razoroževanja. Hkrati pa imajo tudi svo moralno pravico, da najbolj močno dvigujejo glas proti »norosti, ki se ji pravi tekma v oboroževanju«.

To pravico bodo brezdvomno izrabili tudi državniki, ki se udeležujejo sedmega vrhunskega srečanja neuvrščenih v New Delhiju ter tako pritrdili besedam tovariša Tita, zapisanim v sporočilu, ki ga je poslal prvemu zasedanju Generalne skupščine OZN, posvečenem razorožitvi:

»Današnje in prihodnje generacije ne bodo ocenjevale držav in državljanov po uničujoči sili orožja, s katerim so razpolagali, temveč po iskrenih prizadevanjih, da prispevajo k preprečitvi uničenja in celo samouničenja ter da postavijo človeško energijo, znanje in bogastvo v službo varnosti in blaginje za vse dežele, za vse narode, v službo najbolj humanih idealov človeštva.«

Podmornice, ki jih imajo države tako imenovanega »jedrškega kluba«, so oborožene z vodenimi izstrelki (na sliki), opremljenimi z jedrskimi naboji. Vojaška industrija, ki s pospešenim tempom bruhaja nova in nova uničevalna orožja, pogoltne velikanske količine denarja, ki bi ga sicer lahko namenili gospodarskemu razvoju. V celoti gre za vojaške namene danes (na vsem svetu) kar milijon dolarjev na minuto.

nju je navzoča vsepovsod, zadnje čase se posebej v Evropi, ki se je znašla v središču konfrontacije med vzhodom in zahodom.

Neuvrščene dežele so na vseh dosedanjih konferencah in srečanjih posvetile posebno pozornost razorožitvi kot najbolj učinkovitemu zdravilu za večino problemov današnjega sveta, predvsem pa za krepitev miru in mednarodne varnosti. Tudi tokrat v New Delhiju razpravljajo o vprašanjih, povezanih z razorožitvijo, saj je v programu mednarodne dejavnosti gibanja neuvrščenih razorožitev povsem v ospredju.

Posledice tekme v oboroževanju

Ob naraščanju vloge vojaške sile in orožja kot vzvodov za uveljavljanje politike v mednarodnih odnosih je postala tekma v oboroževanju najbolj vidna oblika konfrontacije velesil in blokov in – hkrati tudi najbolj očiten izraz krize mednarodnih

preostalemu svetu.

Zaradi razširjanja oboroževalne tekme je ogrožena predvsem zunaj-blokovska večina sveta. Nakopičeno orožje v arzenalih velikih je postalo sredstvo nenehne grožnje, najsi bo v obliki neposredne intervencije ali v obliki posrednih pritiskov. To posebno pogosto čutijo dežele v razvoju, saj jim je tekma v oboroževanju naložila velikanska bremena: če želijo ostati samostojne, se morajo same oboroževati ter namenjati še tista pičila sredstva, s katerimi bi lahko pospešile svoj razvoj, v nakup uničevalnega orožja.

Z rednih srečanj neuvrščenih dežel so v minulih letih prihajale najrazličnejše pobude, povezane s problemom razorožitve, hkrati pa so neuvrščeni podprli tudi vse doslej dosežene sporazume z območja razoroževanja, oziroma omejevanja oboroževalne tekme:

– sporazum o prepovedi izkoriščanja Antarktike v vojaške namene (leta 1961)

– moskovski sporazum o

4. cerkljanski množični smučarski tek

GORENJSKEGA ODREDA

Za obujanje tradicij in za razvedrilo

Športno društvo Krvavec, ki je lani praznovalo trideseto obletnico uspešnega delovanja, je leta 1980 začelo pripravljati rekreativni smučarski tek. Dobra dosedanja organizacija v minulih treh letih, ki so jo izpeljali požrtvovalni posamezniki iz vasi pod Krvavcem in gmotno podprli delovni ljudje iz kranjskega združenega dela in pokrovitelji DO Iskra Delta Ljubljana ter številni zasebni obrtniki Cerkljanskega in občine Kranj, je pritegnila vsako leto več tekmovalcev. Leta 1980 je startalo 600 tekmovalcev in tekmovalk, leta 1981 se je po smučinah pognalo kar 1315 tekačev. Lani je zaradi odjuge prišlo samo 800 tekmovalcev.

Prireditvev na smučinah pod Krvavcem je postala privlačna tako, da številni tekmovalci pridejo v Cerklje iz raznih krajev Slovenije. Smučarski teki v Cerkljah niso namenjeni vrhunskim športnikom, ampak našemu delovnemu človeku in njegovemu boljšemu telesnemu in duševnemu počutju. Hkrati pa na njem obujajo spomin in oživljajo tradicije narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije, saj se od lani tek imenuje smučarski tek Gorenjskega odreda.

Rezultati 4. cerkljanskega množičnega smučarskega teka

Rezultati teka na 25 km – moški

1. Klemenčič Jože, (1:21:53), 2. Jelenc Maks, 3. Sedušak Milan, 4. Klemenčič Janez, 5. Gregorič Peter, 6. Kemperl Zvone, 7. Burgar Marjan, 8. Oblak Lojze, 9. Kožuh Bojan, 10. Rodman Roman, (1:29:29), 11. Lekan Boštjan, 12. Svoljšak Niko, 13. Šraj Bernard, 14. Gorjanc Janez, 15. Pibernik Metod, 16. Krajnik Marjan, 17. Rajgelj Ivan, 18. Bešter Srečo, 19. Povirk Marko, 20. Merlak Konrad, (1:37:45), 21. Čufer Peter, 22. Šimenc Franc, 23. Pajk Peter, 24. Globočnik Matjaž, 25. Gros Gabrijel, 26. Vrtač Danilo, 27. Kunaver Tone, 28. Kovač Polde, 29. Križaj Boštjan, 30. Košenina Janez, (1:45:44), 31. Jelenc Ludvik, 32. Verlič Anton, 33. Mohorič Jože, 34. Kovač Polde, 35. Kobentar Boris, 36. Ribnikar Janez, 37. Hvasti Miha, 38. Kavčič Mitja, 39. Velikanja Jože, 40. Perko Franc, (1:48:18), 41. Umek Janez, 42. Jenko Martin, 43. Dagarin Lovro, 44. Šeruga Janez, 45. Beras Franc, 46. Lamberger Viljem, 47. Langethale Franc, 48. Kekec Boštjan, 49. Prša Lojz, 50. Križnar Viktor, (1:51:19), 51. Hribernik Alojz, 52. Hren Ivan, 53. Jakič Janez, 54. Komac Miro, 55. Lampič Peter, 56. Košir Tomaž, 57. Nagode Jože, 58. Škrbinc Miran, 59. Vodnik Milan, 60. Rutar Franc, (1:54:39), 61. Vogeljnik Aleš, 62. Brajnik Damjan, 63. Kožar Rajko, 64. Markoja Stefan, 65. Vrlinšek Bojan, 66. Janša Drago, 67. Homan Lojze, 68. Udovič Janez, 69. Jan Jernej, 70. Hromec Milan, (1:57:44), 71. Kozina Mitja, 72. Jazbec Andrej, 73. Šimenc Roman, 74. Podobnik Pavle, 75. Tepina Ludvik, 76. Tomšič Alojz, 77. Avguštin Dare, 78. Aljančič

Janez, 79. Skedelj Ivan, 80. Kuhar Peter, (2:00:00), 81. Kreč Jože, 82. Zakotnik Janez, 83. Fister Franc, 84. Oven Franc, 85. Čizman Anton, 86. Smolnikar Matjaž, 87. Pintar Pavel, 88. Štular Darko, 89. Brenčič Cveto, 90. Tepina Marjan, (2:03:30), 91. Pirih Bruno, 92. Kavčič Alojz, 93. Podvršek Vojko, 94. Car Drago, 95. Kuhar Tone, 96. Andrejašič Bogdan, 97. Pongrac Marko, 98. Zitnik Lojze, 99. Bežek Darko, 100. Betekovič Klemen, (2:07:40), 101. Tavčar Franc, 102. Regovec Matjaž, 103. Tršan Marko, 104. Kavčič Branko, 105. Jerončič Jože, 106. Vrečko Maks, 107. Lahárnar Dušan, 108. Srše Janez, 109. Merlah Drago, 110. Zajec Janez, (2:08:35), 111. Šter Bojan, 112. Žitnik Jože, 113. Krpan Vojko, 114. Dolinar Branko, 115. Oman Bogdan, 116. Novak Silvo, 117. Mihev Stanko, 118. Matjaž Franc, 119. Lotrič Albin, 120. Kupljenik Sandi, (2:11:26), 121. Oman Matej, 122. Sladič Silvo, 123. Zakotnik Peter, 124. Mihalec Mladen, 125. Drakslar Jože, 126. Vrbič Zoran, 127. Zivlaković Brane, 128. Kocovan Dušan, 129. Mali Tone, 130. Stare Stane, (2:13:29), 131. Černilogar Milan, 132. Pirč Igor, 133. Porenta Marjan, 134. Ukmar Tit, 135. Nadižar Dušan, 136. Perčič Vinko, 137. Jošt Marjan, 138. Šarec Janez, 139. Reven Darko, 140. Žvanut Bogdan, (2:16:09), 141. Valenčič Jože, 142. Golja Peter, 143. Bozja Tine, 144. Ribič Pavle, 145. Žerovnik Marjan, 146. Konobelj Franc, 147. Trnovec Jure, 148. Semen Franc, 139. Knafelc Srečko, 150. Koritnik Milan, (2:18:24), 151. Bregar Tone, 152. Veternik Jože, 153. Tavčar Borut, 154. Brezar Tone, 155. Kopač Rado, 156. Roj-

šek Janez, 157. Matjaž Andrej, 158. Švigelj Bojan, 159. Pavlin Zdravko, 160. Pervanje Rajko, (2:20:48), 161. Cilenssek Viktor, 162. Šeruga Andrej, 163. Škorjak Boštjan, 164. Knific Jože, 165. Primc Alojz, 166. Demšar Franci, 167. Pintar Tomaž, 168. Logar Jano, 169. Gašper Boris, 170. Miranovič Dragan, (2:22:34), 171. Škerjanc Franc, 172. Robida Bojan, 173. Brinovec Peter, 174. Erjavec Doro, 175. Vošank Milan, 167. Vidmar Tomaž, 177. Turel Iztok, 178. Ham Michael, 179. Zaveljčina Boris, 180. Zajc Janez, (2:27:25), 181. Miklavčič Alojz, 182. Porenta Ciril, 183. Veršnik Marjan, 184. Peternej Miloš, 185. Vavpotič Jože, 186. Gorza Marjan, 187. Štempihar Aleš, 188. Zalesnik Bojan, 189. Kristan Franc, 190. Novak Andrej, (2:31:10), 191. Drašler Jernej, 192. Gladek Janez, 193. Rakovec Brane, 194. Šafarič Tomislav, 195. Tomažič Jože, 196. Jenko Mato, 197. Skupek Zdravko, 198. Pirč Aleš, 199. Kosec Robert, 200. Klemenčič Jure, (2:36:48), 201. Jeran Matjaž, 202. Rupnik Lojze, 203. Mihevc Bogomir, 204. Kump

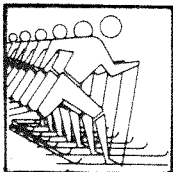
Rezultati teka na 25 km veterani – moški

1. Dežman Branko (1:37:03), 2. Riedl Radovan, 3. Sitar Slavko, 4. Dežman Stefan, 5. Jošt Alojz, 6. Dobro Franc, 7. Grabec Igor, 8. Jeršič Matjaž, 9. Hvala Alojz, 10. Marn Vladimir (1:54:04), 11. Krajnik Gašper, 12. Gros Franc, 13. Klemen Marjan, 14. Čelik Milan, 15. Žezlina Janez, 16. Zalokar Franc, 17. Knap Tone, 18. Jošt Ivan, 19. Novak Vinko, 20. Nežman Anton (2:03:47), 21. Kalan Jože, 22. Kos Vinko, 23. Preželj Anton, 24. Grubar Martin, 25. Kren Viktor, 26. Lesjak Janez, 27. Urbas Tone, 28. Urh Franc, 29. Rupnik Stane, 30. Bavec Matija (2:09:31), 31. Holy Boris, 32. Hočevar Radoslav, 33. Velepec Lado, 34. Pitamic Viktor, 35. Brenc Jože, 36. Stritih Mitja, 37. Kofolj Boris, 38. Paušer Ludvik, 39. Urankar Niko, 40. Kotnik Franc (2:14:09), 41. Zaplotnik Viktor, 42. Lampe Uroš, 43. Drobež Lado, 44. Kunstelj Jože, 45. Čerin Marjan, 46. Marn Peter, 47. Neubauer Henrik, 48. Bombač Emil, 49. Pavliha Milan, 50. Gartner Jakob (2:22:18), 51.

Četrtega cerkljanskega množičnega teka na smučeh »Po poteh Gorenjskega odreda« se je udeležilo okrog 1.000 udeležencev vseh starostnih skupin na sedem in petindvajset kilometrov dolgi progi.

Rajko, 205. Jošt Jože, 206. Milošič Vojko, 207. Raušl Jože, 208. Uršič Franc, 209. Šubice Heron, 210. Šubič Drago, (2:42:10), 211. Simoneta Boris, 212. Mozetič Sergej, 213. Tomc Slavko, 214. Olup Jože, 215. Kregar Mitja, 216. Držak Brane, 217. Zihel Janez, 218. Košir Peter, 219. Škrajnar Branko, 220. Cimperman Matjaž, (2:48:42), 221. Petrovič Dejan, 222. Demšar Lojze, 223. Peternej Franci, 224. Polajnar Peter, 225. Zalesnik Boris, 226. Knafelc Stojan, 227. Korošec Ivan

Rezultati teka na 25 km – ženske

1. Bertonec Vida (1:43:18), 2. Pogačnik Marija, 3. Kramar Magda, 4. Bobnar Stan-ka, 5. Mihalec Irena, 6. Tepina Meta, 7. Košmelj Katari-na, 8. Mohorič Marinka, 9. Udovič Majda (2:58:45).

Rezultati teka na 25 km veterani – ženske

1. Rebolj Jela (2:24:49), 2. Vodnik Marija, 3. Šegula Katarina, 4. Erzetič Darinka, 5. Hvastija Vida, 6. Kovač Marina, 7. Zaplotnik Milena, 8. Zajc Ema, 9. Kepic Marija, 10. Markič Irena (2:39:32), 11. Komac Meta, 12. Vizovišek Meta, 13. Dobro Silva, 14. Žerovnik Vida, 15. Grabec Marija, 16. Gros Marta, 17. Hafner Breda, 18. Jakofčič Malči, 19. Sedej Marija, 20. Pogačnik Jana (2:46:45), 21.

Grabrijan Albina, 22. Raušl Milka, 23. Regovec Milena, 24. Kogovšek Magda, 25. Budna Majda, 26. Urankar Ma-

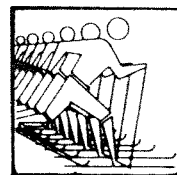
Med udeleženci je bilo precej pionirjev iz osnovnih šol, ki nadaljujejo tradicijo NOB. Borec Kokrškega odreda Dušan li ob prihodu na cilj.

Po po Gorenjskega

»Ko se je prva partizanska zima prevesila v pomlad, bataljoni. Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih Partizanska vojska je bila takrat sicer še maloštevilna, partizanskih čet in bataljonov in njihovo uspešnejše so pa naj bi med seboj povezovale določene odrede. Tako je bil ustanovljen Gorenjski odred v začetku junija. Cankarjev bataljon (to je bil drugi Cankarjev bataljon razdeljen po dražgoški bitki) ter partizanske enote na dobil nalogo, da v sklopu ofenzivnih operacij na Gorenjski naj bi prevoz sovražnikovih enot in orožja po železnici. Pod Stolom je bil okoli 20. junija ustanovljen prvi, v 1942. cestno in železniško omrežje v zgornjem predelu akcij. Sovražnik je besnel in v tem obdobju postrel narodnoosvobodilnega boja ni mogel zatreti, kljub trav velikim partizanskim voditeljem, temveč tudi terenskim. V drugi polovici 1944. leta so se iz Gorenjskega odreda Jeseniško-bohinjski.

Krajevna skupnost Cerklje ima bogate tradicije iz NOB aktivistom in žrtvam NOV iz Cerklj in okoliških vasi, petim gasilcem-domačinom in spominska obeležja na Gorenjski padli od 13. do 20. avgusta 1942 pod Krvavcem, kakor tudi junija 1944 v partizanski bolnišnici v Komendski Dolini.

rija, 27. Konobelj Majda, 28. Držak Albina, 29. Zihel Jožica, 30. Pervanja Jožica (3:06:53), 31. Elesini Vladoša, 32. Lesjak Cvetka, 33. Poredoš Ljudmila, 34. Koklič Fanka

Rezultati teka na 7 km – moški

1. Kerštajn Robert, (0:28:54), 2. Kosmač Janez, 3. Vidic Robert, 4. Hafner Marko, 5. Miklavčič Franc, 6. Kerštajn Alojz, 7. Šolar Boštjan, 8. Kumer Jure, 9. Tršan Stane, 10. Šarf Tomo, (0:31:10), 11. Krajšek Primož, 12. Pogačnik Franci, 13. Kosmač Peter, 14. Legat Slavko, 15. Sušnik Mare, 16. Hafner Janez, 17. Zupanc Filip, 18. Rakovec Matjaž, 19. Finžgar Miha, 20. Kalan Matjaž, (0:34:29) 21. Vrtač Jože, 22. Čerin Aleš, 23. Praprotnik Rudi, 24. Rozman Viljem, 25. Marčun Tomaž, 26. Štular

te a odreda

na Slovenskem nastajale nove partizanske čete in
čet je začelo snovati obsežnejše ofenzivne akcije.
l, vendar se je naglo razvijala. Za boljšo povezo
clovanje je poveljstvo osnovalo grupe odredov, le-te

na leta 1942. V sestavi Gorenjskega odreda je bil 1.
naj je bil prvi ustanovljen že 5. avgusta 1941. leta in
ležaklji, Pokljuki in na Jelovici. Gorenjski odred je
eskem opravlja obsežne in težke akcije. Preprečeval
na cestah, varoval prehode iz Avstrije na Gorenjsko.
tiju pa na Pokljuki drugi bataljon in tako je polet
Gorenjske postalo prizorišče cele vrste sabotažnih
največ talcev. Prizadejal je veliko gorja, vendar
anemu dejstvu, da je polet 1942. leta popadalo ne le
blavcev v dolini.

la oblikovali trije odredi: Kokrški, Škofjeloški in

MB. Sredi naselja stoji spomenik 82 padlim borcem,
v, na gasilskem domu je spominska plošča padlim
gbišču petih neznanih borcev 2. grupe odredov, ki so
ndi spominska plošča štirim borcem, ki so padli 11.
lvi.

Milan, 27. Orešek Mihael, 28.
Dšabnik Zdene, 29. Legat
Marko, 30. Bauman Danilo,
0:37:22), 31. Demšar Mato,
32. Svetelj Franc, 33. Krajnik
Matjaž, 34. Krajnik Jure, 35.
Legat Drago, 36. Ban Dušan,
37. Martinjak Stane, 38. Gaš
pire Cveto, 39. Gričar Pri
mož, 40. Gričar Marko,
0:39:58) 41. Hribar Simon,
42. Knap Matjaž, 43. Knap
Andrej, 44. Jakomini Peter,
45. Lakotnik Marjan, 46. Vid
nar Jože, 47. Barlič Ivan, 48.
Kavčič Tone, 49. Ropret To
ne, 50. Pančur Stane,
0:41:18), 51. Gajič Milan, 52.
Štular Srečo, 53. Obrč Slav
ko, 54. Jereb Tone, 55. Jauh
Rudi, 56. Globočnik Franc,
57. Ropret Aleš, 58. Teran
Rajko, 59. Čelik Matjaž, 60.
anša Franc, (0:42:10), 61.
Pogačnik Matko, 62. Peter
elaj Miha, 63. Kenda Matija,
64. Stembal Bojan, 65. Grilc
Andrej, 66. Pintarič Vinko,
67. Lavtar Peter, 68. Pajnič
Brane, 69. Likar Sašo, 70.
Florjančič Tine, (0:42:58), 71.
Potnik Andrej, 72. Debelak
Stane, 73. Prosen Janez, 74.
Roglič Marko, 75. Jemec Jo
že, 76. Cimperman Jože, 77.
Kalinšek Lojze, 78. Remic
Jože, 79. Gramc Milan, 80.
Kokl Jože, (0:44:26), 81. Vi
lic Jože, 82. Fende Anton,

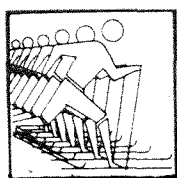

kli na ta način negujejo in
lin-Srečko čestita pionirju

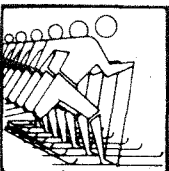
»Ni pomembno zmagati, temveč sodelovati!« Toda mlajši so se kljub temu podali v
zagrizen boj za prvo, drugo in tretje mesto. Lične medalje in priznaja ob koncu pa v spomin
na dosežene rezultate.

83. Martinjak Rudolf, 84. So
kol Zoran, 85. Pangerc Ga
brijel, 86. Šipič Štefan, 87.
Avbelj Anton, 88. Dekleva
Vladimir, 89. Sinkovec Niko,
90. Potočnik Janko,
(0:46:35), 91. Marčun Drago,
92. Finžgar Miha, 93. Bobič
Franc, 94. Starman Janez, 95.
Jeruc Benjamin, 96. Bom
bek Jože, 97. Porenta Zdrav
ko, 98. Jenko Martin, 99.
Srhoj Jure, 100. Oblak
Franc, (0:48:37), 101. Črnak
Janez, 102. Kopitar Tone,
103. Carman Marko, 104.
Ambrožič Venč, 105. Mesa
rič Srečo, 106. Urbiha Ignac,
107. Ribnikar Drago, 108.
Obrč Ogen Marko, 109. Va
lant Viktor, 110. Bricelj

Franc, (0:50:37), 111. Bašin
Miloš, 112. Švab Franc, 113.
Štibelj Franc, 114. Kuzmič
Stane, 115. Pertot Boris, 116.
Vrtac Janez, 117. Kokalj Go
razd, 118. Mihelič Anton,

119. Čebulj Anton, 120. Rub
nik Janko, (0:51:58), 121. Šu
štar Jože, 122. Korošec Lo
vro, 123. Jakič Emil, 124. Me
sec Blaž, 125. Miklavčič Ti
ne, 126. Marko Janez, 127.
Deželak Jože, 128. Meglič
Danilo, 129. Pahovnik Franc,
130. Feldin Dušan, (0:53:02),
131. Kastelic Leon, 132. Vele
pec Miloš, 133. Kramar Miro,
134. Šilar Martin, 135. Jereb
Anton, 136. Šmid Viktor,

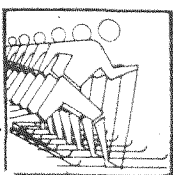
137. Rupnik Roman, 138.
Mali Anton, 139. Kostevc To
mo, 140. Slapar Silvo,
(0:55:28), 141. Mali Jože, 142.
Franko Štefan, 143. Zabov
nik Jani, 144. Bobek Stane,
145. Plevelj Peter, 146. Gra
dišek Janez, 147. Jošt Franc,
148. Klanjšek Alojz, 149. Se
ga Boris, 150. Mulej Dušan,
(1:03:03), 151. Zavrl Bojan,
152. Poglajen Tomaž, 153.

ba, (0:55:47) 41. Brnot Mihae
la, 42. Hvala Marija, 43. Pe
ternelj Polona, 44. Gajič Jo
ža, 45. Bukovec Dida, 46. Me
sec Ivana, 47. Tišler Mira, 48.
Petrovčič Vida, 49. Knific
Marija, 50. Pančur Saša
(1:02:35), 51. Mesarič Jožica,
52. Ropret Anka, 53. Žorž So
nja, 54. Mulej Marjana, 55.
Ham Emilija, 56. Puzin Ivan
ka, 57. Kolar Ljudmila, 58.
Oman Vida, 59. Matjaž Nuša,
60. Malovrh Vera, (1:11:41),
61. Pintar Maja, 62. Bešter
Nežka, 63. Stalc Jana, 64. Pe
ternelj Polona, 65. Vaupotič
Marta;

Rezultati teka na 7 km — pionirji

1. Rupnik Joško (0:33:52), 2.
Grašič Matej, 3. Mihelič Mar
jan, 4. Kepic Uroš, 5. Šorli
Jurij, 6. Dežman Štefan, 7.
Preželj Vid, 8. Potočnik Mit
ja, 9. Zaplotnik Viki, 10. Zlin
dra Franci (0:36:51), 11. Po
točnik Milan, 12. Nagode
Marjan, 13. Sitar Marko, 14.
Novak Boštjan, 15. Kešnar
Jože, 16. Bohinc Matjaž, 17.
Lamberger Marko, 18. Hva
stija Martin, 19. Lenardič To
maž, 20. Bohinc Klemen,
(0:40:13), 21. Lotrič Klemen,

4. cerkljanski množični smučarski tek GORENJSKEGA ODREDA

65. Tišler Jernej, 66. Jošt Da
vid, 67. Smolkovič Primož,
68. Gregorič Janez, 69. Ger
kman Franc, 70. Orešek Mi
hael (1:06:13), 71. Pogačnik
Blaž, 72. Matjaž Uroš, 73.
Vavken Aleš, 74. Ciperle Du
šan, 75. Malovrh Marko, 76.
Bedeković Tilen, 77. Kos
Boštjan, 78. Ciperle Boštjan,
79. Vavpotič Aleš

Rezultati teka na 7 km — pionirke

1. Mlinar Tatjana (0:33:21), 2.
Kovač Jasna, 3. Vodnik An
dreja, 4. Vavken Jana, 5. Hri
bar Simona, 6. Ukmar An

dreja, 7. Vodopivec Tanja, 8.
Kos Zala, 9. Kramar Bernar
da, 10. Pintar Mira, 0:52:35,
11. Vrtac Nataša, 12. Hvala
Tamara, 13. Cedilnik Jana,
14. Kepic Spela, 15. Miklav
čič Mojca, 16. Pervanje Raj
ka, 17. Bernik Lejka, 18. Er
žen Marta, 19. Kramar Bar
bara, 20. Berajs Simona
(1:01:19), 21. Prosen Barbara,
22. Malovrh Andreja, 23.
Slatnar Minka, 24. Naglič Sa
bina, 25. Pintar Polona, 26.
Hvastija Barbara, 27. Ložar
Mojca, 28. Žitnik Lea, 29.
Vrečko Tanjuša, 30. Potnik
Veronika (1:46:46), 31. Kono
belj Tina

Zvesti spremljevalec množičnih tekov na smučeh je tudi
uredništvo TV-15. Urednik Tone Urbas podeljuje knjižne
nagrade nekdanjim borcem – udeležencem cerkljanskega
teka.

Med tisoči udeležencev je bilo tudi precej starejših, ki jim
petindvajset kilometrov dolga proga ni bila prenaporna.
Tudi nekdanji borci NOV ne zaostajajo. Na fotografiji so
Gabrijel Pangerc, Franc Globočnik in Lovro Korošec po
prihodu na cilj.

Organizator:
Športno društvo Krvavec
Cerklje na Gorenjskem
Pokrovitelj: DO Iskra Delta Ljubljana
Foto: J. Čurin

k svojih prodajnih enotah

OST, MELODIJA, DOM, SALON T,
KI V ZAGREBU – TREŠNJEVKA

MERX

TEKO CELJE

Še na mnoga leta

Osemdeset let Marije Kušarjeve

Nihče bi ji ne prisodil let, saj je še vedno vsa vedra, čila in nasmejana. Le njen sluh je v zadnjih letih zatajil, kar pa ni čudno, ko pa so v njeni mladosti stroji tako strahovito ropotali. Rodila se je v družini Vehar na Bevkah pri Vrhniku. Na majhni kmetiji se je v dveh očetovih zakonih rodilo deset otrok. Iz otroških let se Marija najbolj spominja dneva ko je Miklavž prinesel njeni polsestri slaščice, njej pa palico, čeprav je bila ubogljiva in pridna. Potem je dobila še dru-

mlad. Nemci so jo kmalu ponovno prijeli in v januarju 1944 odpeljali v taborišča, nazadnje v Rawensbrück. Dobivala je različna zdravila, ker ji je iz ušes tekla kri, pomešana z gnojem. Imela je strašno bolečino v glavi, od zdravil pa še v trebuhu. Domov se je vrnila šele junija 1945 in se spet zaposlila na nekdanjem delovnem mestu, a takrat je bilo marsikaj drugače. Ko so njenega moža dali v službo na Bled, sta se mu pridružila s sinom. Delala je v vili Bled in pravi, da je bila najsrečnejša, kadar je prišel tja tovariš Tito in tudi njo vprašal, kako se počuti. Zelo aktivna je bila tudi v blejskih družbenopolitičnih organizacijah vse do upokojitve.

Močno jo je prizadela smrt edinega sina, ki je bil star šele 34 let, ko ga je napadla bolezen. Tudi mož Janez je umrl pred tremi leti in tako živi Marija sam in prijetnem stanovanju blizu njenega zadnjega delovnega mesta. V tem bloku stanujejo sami njeni nekdanji sodelavci in vsi se med seboj resnično dobro razumejo. To so pokazali tudi na dan, ko je njihova Micka praznovala. Najprej je šla praznovat v Ljubljano v krog svojih in moževih sorodnikov, ki jo imajo tako radi. Doma pa so jo čakali številni prijatelji in znanci, zastopniki organizacij, delegacija ZZB NOV pa jo je počastila z lepim voščilom. »V zmoti ste vsi skupaj, saj jih še nimam osemdeset, ampak vesela sem, ker ste mi prišli voščiti, zato le prigriznite,« je hudomušno dejala, ko so se obiskovalci gnetli v veliki dnevni sobi. Pripovedovala jim je o svojem življenju in med drugim povedala tudi, kako je morala gledati ustrelitev pogumne junakinje Vide Pregarčeve, ki je tudi delala v Saturnusu.

Se na mnoga leta, draga pogumna Micka, pa preberi naše voščilo, saj sama praviš, da slišiš le tisto, kar je lepo, prebereš pa vse od kraja, posebno pa TV - 15.

M. S.

go mačeho, ki pa ni delala razlike med otroki. Rodili so se še štirje. Ko je moral oče v avstro-ogrsko vojsko, so bile doma samo ženske. Ko je nekoliko odrasla, je morala Marija iti služiti najprej k okoliškemu kmetu, potem pa v Ljubljano. Zaposlila se je v tovarni Saturnus in se poročila. Prišla so leta krize in mož ni imel dela. Komaj mu je izprosila službo v Saturnusu, kjer je delala skupaj z Angelco Ocepko, njen mojster pa je bil tovariš Luka.

Pogovori s prekaljenimi revolucionarji so bili zanjo in njenega Janeza izvrstna šola. Po prihodu fašistov sta bila oba takoj v osvobodilnem gibanju. Mož je odšel v partizane, bil poleti 1943 ujet in odpeljan v Gonars, njo pa so po moževem odhodu prijeli in zaprli v belgijsko kasarno, jo odpeljali v Gonars, od tam pa so jo po kapitulaciji Italije poslali domov. Sin je tedaj delal v tovarni, a so ga večkrat zaprli, čeprav je bil zelo

Vlivala je pogum in vero v zmago

Majda Šilc se je rodila pred šestdesetimi leti, bila je delegatka na drugem kongresu USAOJ. Padla je julija 1944 v Težki vodi. Razglašena je bila za narodno herojino 1945. leta

Bilo je pred devetintridesetimi leti, ko je slovenska delegacija krenila aprila 1944 iz Metlike na drugi kongres USAOJ v Drvar. Delegati so se na tej dolgi poti zblížili in nekateri spoprijateljili. Od Bele krajine do Bosne in med vračanjem v Metliko smo bili na pohodu štirideset dni. Spoznali smo drug drugega, bili smo priča premagovanju težav, prizadevanju posameznikov, da smo vsi skupaj premagali vse ovire med naporno potjo.

Med delegati je bila tudi Majda Šilc, sekretarka SKOJ v Ljubljanski brigadi. Tisti, ki je prej nismo poznali, slišali pa smo za njeno hrabro dejanja, smo bili veseli, da smo jo lahko srečali. Njena preprostost, dobra in lepa beseda sta osvojili vsakogar.

Tilka Tomc-Peskar je bila delegatka mladine iz grosupeljskega okrožja. V Črnomlju, kjer smo se delegati zbrali pred odhodom na kongres, se je srečala z Majdo. Tilka je

takole obudila nepozabne spomine.

»Že med pohodom v Drvar sem se spoznala z Majdo. V tem drobnem dekletu je bilo veliko več energije in volje, kot sem sodila po njeni zunanosti. Naša pot v Drvar in vrnitev sta bili težavni, zato smo bili večkrat popolnoma izčrpani. Majda je bila tudi v najhujših trenutkih živahna in dobre volje. To je blagodejno vplivalo na mene in podzvestno sem se na njo čedalje bolj navezovala. Rada sem v koloni hodila za njo, ker je imela lahkoten korak in zdelo se mi je, da ji pohod ne predstavlja nobene napore. Prepričana pa sem, da tudi za Majdo ta pot ni bila lahka, toda tega ni pokazala. Bila mi je za zgled, zato sem jo skušala posnemati in kmalu sva si postali dobri prijateljici.

Delegati smo v sedmi ofenzivi na poti v Belo kraji-

no hodili po gorati Plešivici. Bolj smo se vlekli, kakor pa hodili. V koloni je bilo devetintrideset deklet, nekaj tudi v nizkih čevljih. Hodili smo po snegu in ledeno mrzli Plešivici. Še danes se dobro spominjam, kako mi je pomagala, ko sem imela do krvi ožuljene noge. Napravila mi je kopel, da sem ob kratkem počitku namakala noge, kar mi je toliko pomagalo, da sem lažje hodila.

Majdo sem opazovala, kako je sezula škornje, ker so se ji na dolgi poti raztrgali. Obula si je copate in v njih nadaljevala pot. V telovadnih copatah je hodila po snegu in kršu. Kmalu so se ji raztrgale in je šla naprej skoraj bosa. Na nogah so se ji odprle že zaceljene rane. A še vedno je izzarevala moč in voljo za nadaljnje premaganje vseh težav.

Še nekaj je bilo v Majdi, kar je čudežno pritegovalo

vsakogar v njeni bližini. To je bil njen prisrčen tovariški odnos. Ne samo, da se je z nami tovariško pogovarjala, pač pa nas je vzpodbujala, nam s svojim zgledom vlivala pogum in voljo. Ta njen odnos me je osvajal, da sama nisem vedela kdaj in kako.

Ko smo se po vrnitvi v Belo krajino v Metliko razhajali, bi najraje šla z Majdo v brigado. Dolžnost me je klicala v organizacijo na terenu. S solzami v očeh sva se poslovili in si obljubili, da si bova dopisovali in se obiskali, če bo le priložnost. Toda te priložnosti ni bilo. Majda ni dočkala svobode, za katero se je bojevala s takim žarom. Padla je že 14. julija v Težki vodi pri Novem mestu.

Nisem bila presenečena, ko sem zvedela, da je bila razglašena za narodno herojino. Sedaj počiva v grobnici narodnih herojev v Ljubljani. Vselej, kadar grem mimo grobnice, mi Majdin lik podzvestno zaživi v spominih in srčno mi je žal, da ne more uživati sadov boja, v katerem mi je vlivala pogum in vero v našo zmago. V mislih se ji za njen doprinos zahvaljujem in ponosna sem, da sam z njo sodelovala v narodnoosvobodilnem boju.

Tilka Tomc-Peskar
Jerko Skok

Petdeset let skupnega življenja

Zadnjo soboto v februarju sta v Izoli ponovno stopila pred matičarja zakonca Anton in Rozalija Markovič ter si po petdesetih letih skupnega življenja ponovno obljubila zvestobo. Zakonca izhajata iz številne kmečke družine iz Brd. Danes 76-letni Anton in dve leti mlajša Rozalija se še živo spominjata dogodkov iz minule vojne, saj je bila njuna hiša v Dobrovem varno zatočišče partizanskim kurirjem in borcem. Zaradi naprednih idej so Antona večkrat zaprli, njuno hišo pa zažgali. Leta 1943 se je Anton priključil borcem Briško-beneškega bataljona. Istega leta je bil sprejet tudi v KPJ. Težko pričakovana svoboda, ki se je za Primorce zavlekla zaradi znanih dogodkov še za leto dni, je od posameznikov zahtevala veliko samoiniciativnosti in organizacijskih sposobnosti. Anton je bil v tem času med vodilnimi agitatorji za priključitev Brd k matični domovini. Zaradi sposobnosti in velike vneme za takojšnjo priključitev so ga zavezniki obsodili na šest mesecev zapora, ki ga je tudi prestal.

Leta 1955 sta se zakonca z družino preselila v Izolo. Tudi tam Anton Markovič ni opustil svojega glavnega poklica-sadjarstva, ki ga je začel že pred 58 leti, ko je sodeloval pri ureditvi prvih breskovih nasadov v Brdih. Začel je pridelovati breskve, svoje izkušnje pa je kot kmetijski tehnik prenesel tudi v izolsko kmetijsko zadruzo, kjer je pet let skrbel za breskove nasade. Kljub letom in delu na kmetiji pa je Anton še vedno aktiven družbenopolitični delavec in reden gost obalnih osnovnih šol, kjer mladim rodovom z živo besedo prenaša dogodke iz polpretekle zgodovine.

Vlado Ostrouška Anton in Rozalija Markovič

FRANJO BAVEC-BRANKO

Pohod 30. divizije v Brda in Beneško Slovenijo

Uspešni boji enot 30. divizije

Tudi sovražniku ni ostalo prikrito, da so čez Sočo prišle partizanske enote na ozemlje Brd in Benečije. Imel je podatke, da so na območju Lig-Kombrško, ni pa vedel natančno, koliko jih je in katere so. Da bi to ugotovil, je organiziral izvidniški nočni napad pri Ligu po precej drzni zamisli. Najprej je poslal po cesti iz Kanala predhodnico, ki naj bi presenetila partizane v Ligu, medtem ko bi močnejša kolona, ki bi šla za njo, udarila po partizanskih položajih. Ker so vedeli, da partizani podnevi pazijo in imajo lepe možnosti ogledovanja njihovih premikov iz postojank v soški dolini, so se odločili za nočno akcijo, da bi se kolikor toliko približali Ligu, kjer sta bila 19. brigada in štab 30. divizije.

Sovražnik je izbral noč na 2. februar 1944. Naprej je šla predhodnica, za njo pa močnejša kolona. Sovražna predhodnica je v bližini Lige naletela na zasedo 19. brigade, ki jo je takoj napodla. Sovražnik je z delom sil sprejel boj, z drugim delom pa je takoj poskušal vdreti v vas Lig. Toda brigada je bila medtem že obveščena in jih je že pričakala na položajih okoli vasi. Partizani so začeli obkoljevati to skupino napadalcev,

toda na bojišče je že prispela večja sovražna kolona, ki je partizane takoj napadla.

Partizani so se tako znašli v zelo kočljivem položaju, zlasti še ker niso mogli ugotoviti, koliko je pravzaprav sovražnikov. Začel se je hud boj okoli vasi, vsak nasprotnik je želel pregnati drugega.

Medtem pa je boj slišala tudi 18. brigada, ki je bila na Kombrškem. Brez čakanja povelja so se dvignili borci in poveljstvo 3. bataljona in hitro tekli na pomoč napadani 19. brigadi. Prišli so na bojišče ob pravem času, Nemce so napadli v hrbet prav v trenutku ko so šli tudi borci 19. brigade v juriš, kar je naglo menjalo položaj na bojišču v prid partizanov. Sovražnik se ni mogel upirati, pač pa se je v neredu umikal proti soški dolini. Prvi ppizkus, da bi presenetili partizane in jih razbili, se je končal s hudim porazom. Enote divizije so že v začetku pokazale visoko bojno sposobnost in izurjenost, kar je bilo pogoj za nadaljnje operacije na tako zahtevnem manevrskem zemljišču Brd in Beneške Slovenije. S tem pa se sovražnik še ni odrekel napadov na enote divizije, zato je takoj 3. februarja 1944 že ponovil napad z močnejšimi silami na Kombrško.

Kolona 300 mož je krenila iz Ročinja proti Kambreškemu. Osemnajsta je bila na Kam-

breškem in Srednjem. Njene izvidniške patrolje so takoj opazile sovražnikov premik in obvestile štab. Brigada je zasedla položaje na Breze po grebenu nad vasjo do Globočnjaka. Tam je čakala, da bi napadla kolono.

Sovražnik je okoli 11. ure dosegel brigadne položaje ob cesti nad vasjo. Močan ogenj je zaustavil sovražno kolono in jo prisilil, da se umakne in zasede položaje pred njo. Začel se je boj. Odločitev je tokrat prinesla 19. brigada, ki je prihitela z Ligo na pomoč 18. brigadi. Močno je udarila v sovražnikov levi bok. Med dvema ognjema je bil hiter umik edina rešitev za sovražnika. Vodstvo osemnajste je ukazalo splošen juriš na sovražnika. Strelji obeh brigad so z glasnimi bojnimi vzkliki planili na sovražnika, ki njihovega naleta ni mogel vzdržati. Naglo in neorganizirano se je umaknil v dolino kar skozi gozdove in grmovje. Mine so ubile enega oficirja in 4 vojake. Sovražnik je bil tudi tokrat temeljito poražen. Dobro sodelovanje med brigadami je še dvignilo visoko zavest borcev in bork.

Medtem ko sta brigadi odbijali sovražne napade na enote divizije, pa je štab divizije že dal povelje 17. brigadi za napad na prometne zveze v dolini Soče in Nadize. S tem je nameraval prizadejati sovražniku najbolj občutne udarce na njegovih življenjskih povezavah med Avstrijo in Italijo, hkrati pa zavleči njegove sile, da bi mu onemogočili zbiranje velikih sil na enem kraju za napad na divizijo. Najprej naj bi v dolini Soče napadli postojanko v Ajbi in Anhovem. Hkrati bi minirali na več krajih še železniško progo v bližini teh postojank in udarili na sovražno postojanko 20 italijanskih fašistov na mostovih pri Sv. Kvirinu na Nadizi, kjer bi po uničenju postojanke porušili še most čez reko Nadizo. S tem napadom je nameraval štab 32. divizije pretrgati prometne zveze z Avstrijo, hkrati pa še zame-

gliti sovražnikovo predstavo o razporeditvi divizije.

To nalogo je 17. brigada v celoti opravila v noči na 3. februar na obeh objektih. V dolini Soče je napadla določene postojanke in jih obstreljevala toliko časa, da so minerke uspešno porušile železniške proge na več krajih. Z drugim delom sil je presenetila fašistično postojanko na sankvirinskih mostovih in jo po kratkem boju uničila. Nato so porušili še most na cesti Čedad-Kobarid. Moramo poudariti, da so enote 30. divizije od kapitulacije Italije že tretje rušile te mostove.

Takoj po bojih je štab 30. divizije izdal povelje, naj se enote premaknejo na nove položaje v notranjost Benečije. Osemnajsta brigada je zasedla vasi Livške Ravne, Laze in Dreko ter se zavarovala proti Tolminu in Kobaridu, 17. brigada vasi Topolovo in Gornji Ročinj, 19. brigada pa vasi Klobučarji, Praprotnico in Dolnji Ročinj z zavarovanjem proti Tolminu in dolini Idrije.

Tako je bila 30. divizija po novembrski ofenzivi ponovno na območju tako hudih bojev. Sedaj je bila močnejša, še bolj oborožena, bolj strnjena in vojaško izurjena.

Odsotnost divizijskih enot kakor tudi drugih enot iz območja Benečije je pustila posledice. Sovražnik je po odhodu naših enot povečal nasilje, razširjal laži o uničenju naših enot. Fašisti so spet dvignili glave in pripovedovali siromašnemu beneškemu ljudstvu, da tukaj slovenski partizani nimajo kaj iskati, ker je to italijanska zemlja. Ljudje so ob prihodu enot divizije v beneške vasi sprva ostali prestrašeni in nezaupljivi v strahu pred okupatorjevimi povračilnimi ukrepi.

Borci 19. brigade sploh niso šli v hiše, ko so prispeli do Klobučarjev. Domačini so v strahu pred nemškimi povračilnimi ukrepi zapirali vrata. Le po daljšem prepričevanju so verjeli, da ne bo takoj za njimi Nemcev.

Franc Hočevar – sedemdesetletnik

Te dni praznuje v Ljubljani v krogu svoje družine, prijateljev, znancev in soborcev življenjski jubilej dr. France Hočevar, predvojni revolucionar, prvoborec, nekdanji prvi komandant partizanskega tabora Gravina, vojni politični komisar 3. prekomorske in 1. tankovske brigade ter eden najvidnejših in najpomembnejših voditeljev v partizanskih taborih Gravina in Carbonara. Po vojni je opravljal visoke družbeno-politične dolžnosti v republiki in federaciji.

France Hočevar je bil rojen 16. marca 1913 v Ljubljani. Njegov oče je bil učitelj v Novem mestu. Dokončal je gimnazijo in pravno fakulteto in si pridobil doktorat prava. Že kot študent je delal v naprednem študentovskem gibanju. Član KPJ je postal leta 1932. Od leta 1937 je bil v brezplačni sodni praksi in pozneje odvetniški pripravnik.

Takoj po okupaciji je začel delati za NOB. Bil je že od julija 1941 sekretar orkožnega odbora OF za Novo mesto in okrožnega odbora OF za Belo krajino. Dne 30. marca 1942 so ga fašisti aretirali in internirali v kraj Paglieta (Chieti) v Italiji.

Po kapitulaciji Italije je stopil v NOVJ ter je bil med glavnimi organizatorji prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ. V 1. prekomorski brigadi je bil politični komisar 3. čete 1. slovenskega bataljona, nato pa preureditvi 1. prekomorske brigade, pa je bil postavljen za političnega komisarja bataljona. Postal je komandant partizanskega tabora Gravina (16. novembra 1943) in je ob tem opravljal tudi dolžnost komandanta 3. prekomorske brigade. Nato je bil imenovan za političnega komisarja 3. prekomorske brigade, s katero je odpotoval v domovino in z njo sodeloval v obrambi otoka Visa, ko sta bila tam Vrhovni štab NOVJ in tovariš Tito, nato pa je sodeloval v bojih za osvoboditev otokov Brača in Korčule. Po nalogu Vrhovnega štaba NOVJ se je ponovno vrnil v partizanski tabor Gravina z nalogo, da sprejme »sardinski kropus«, tj. naše prostovoljce z otoka Sardinije, ki pa so zaradi nepopustljivosti zaveznikov morali oditi s »slovenskimi četami« na otok Korziko in nato v južno Francijo. V tem obdobju je opravljal dolžnost političnega komisarja partizanskega tabora Gravina.

Po preureditvi 1. tankovske brigade je bil dr. France Hočevar postavljen za njenega političnega komisarja (z rangom političnega komisarja divizije). S to enoto je sodeloval v bojih za osvoboditev srednjedalmatinskih otokov, Dalmacije, Splita, Kaštelov, Trogira, Šibenika, Drniša, Knina ter v bojih za osvoboditev Hercegovine. Po ustanovitvi 4. armade je sodeloval v njenem zmagovitem pohodu za osvoboditev Like, zahodne Bosne, Gorskoga kotarja, Hrvatskega in Slovenskega primorja, Istre in Trsta ter Celovca.

Za zasluge v predvojni revolucionarnem gibanju, udeležbo v NOB in v povojni graditvi nove Jugoslavije je bil odlikovan s številnimi odlikovanji in je nosilec partizanske spomenice 1941.

Po vojni je bil dr. Hočevar vodja diplo-

matske misije v Avstriji in Trstu, od julija 1949 do septembra 1951 javni tožilec SRS, zatem predsednik Vrhovnega sodišča SRS, nato ambasador v Romuniji in Poljski, javni tožilec SFRJ ter podpredsednik IS SRS. Dr. France Hočevar je bil predsednik osrednjega odbora prekomorskih brigad in

Komandant 4. armade generalmajor Petar Drapšin pripenja red partizanske zvezde s puškami podpolkovniku dr. Francetu Hočevarju, političnemu komisarju 1. tankovske brigade (rang političnega komisarja divizije). Fotografirano 9. marca 1945 v Šibeniku.

drugih prekomorskih enot NOVJ, sedaj pa je predsednik osrednjega odbora prekomorčev-borcev NOVJ, ki deluje pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije in odbora skupnosti borcev 1. tankovske brigade, ki deluje pri občinskih odborih ZZZ NOV Vrhne in Sežane. Zvezni odbor ZZZ NOV Jugoslavije mu je leta 1981 podelil plaketo za poseben prispevek pri delu in razvijanju organizacije ZZZ NOV ter za uresničevanje njenih ciljev.

V imenu vseh borcev prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ in drugih soborcev, prijateljev, znancev in sodelavcev mu želimo še na mnoga zdrava leta.

Albert Klun

Popravka

V zadnji številki TV-15 Naš tovariš ste objavili moj članek »Brez orožja so juršale na vlak«, kjer je tiskarski škrat zagodel dve napaki. Pravilno ime komisarja brigade je Franta Komel in ne Franta Koml. Stavček – po boju in predaji je bilo zbranih 25 nemških ujetnikov. Mrtvih smo imeli pet in več kot 20 ranjenih na vlaku in zasedah – se pravilno glasi ... Mrtvih so imeli ...

Ivan Urbančič

V članku »Dragico so odtrgali od matere«, ki ga je objavil TV-15 Naš tovariš 15. aprila 1982 je nekaj napak. Tako pri Ribičevem mlinu ni padel tovariš Megla, ampak Franc Belšak iz Bučkovec. Janko Ribič, mlajši, je na omenjeni občini ustrelil le eno osebo, eno pa ranil. Prav tako pa je v tujini še vedno več ljudi iz naše vasi. ZZZB Cezanjci

Jakobova mama še vedno poprime za delo

Jakobova mama iz Silove dobro skriva svojih 76 let. Na obrazu so se pokazale rahle gube, toda ne opaziš jih, raje se zazeše v lepe, živahne in temne oči, ki so polne toplin in človečnosti. Prijazno nas povabi v hišo ter postreže. Kuhinja je polna domačih. Tu je hčerka z možem, vnuk z ženo, pa vnuka, ki živita na Jakobovi kmetiji in snaha. Toda za vse je prostor v veliki kuhinji. Marija Hriberšek je prijetna sogovornica. Odpre se kot knjiga, ko ugotovi, da lahko zaupa. Spoznala sem jo pred štirimi leti, ko sem delala Saleško planinsko pot. Odtlej jo obiščemo planinci tudi večkrat na leto, pa nikoli ne zmanjka snovi za pogovor. Tokrat nas je zanimalo predvsem, kako Jakobova mama še gospodari in gospodinja.

V pogovoru je posegla daleč nazaj. Doma je bila v Bevcu in zrasla je na kmetiji v 14-članski družini. Že kot otrok in dekle je vzljubila zemljo in kmečka dela. Zato ni čudno, da se je leta 1942 poročila s kmetom in prišla v Kote, v lepo šentiljsko dolino blizu Velenja. Čestokrat je bilo hudo. Tukaj se je srečala tudi s prvimi partizani, ki jim je kasneje še mnogokrat kuhala in skrbela zanje. Vrata njenega doma so bila vedno odprta partizanom, aktivistom in kurirjem. Jakobova domačija v Silovi, zaselek Kote je bila med NOB pomembna postojanka. Junija 1944. leta je bil v tej kmečki hiši okrožni partijski tečaj, ki je trajal 14 dni. Lega domačije je kot nalašč potisnjena pod pobočje gozdnatega Sivčnika. Nemška policijska patrulja je prihajala iz Velenja enkrat ali dvakrat tedensko na kontrolo, če bi naleteli na partizane. Toda med domačini ni bilo izdajalca. Čestokrat se je bilo treba znajti, ko so domače zasliševali Nemci, pravi Marija. Vsa njena družina je delala za NOB. Nemci so ji ubili enega brata za talca, drugi pa je padel v Savinjski dolini. Tudi sin je odšel k partizanom. Ta zdaj z ženo pomaga Mariji gospodariti na kmetiji.

Leta 1949 ji je umrl mož. Hudo je bilo, pravi, toda morala je naprej. Vsi morajo pridno delati. Vsak ve, kaj je njegovo osnovno delo, sicer pa poprimejo vsi. Včasih priskoči na pomoč tudi hčerka z možem, ki živi v Kamniku. Komaj že čakajo, da bo vnuk končal kmetijsko šolo v Sentjurju. Vseskozi je bilo potrebno trdo delo. Mnogo trpljenja in znoja je zahtevala kmetija, na katero smo vsi zelo navezani, pravi Jakobova.

va mama. Iz oči ji prebereš, da brska po spominih. Zelo so napredovali, leta 1975 so začeli kmetijo preusmerjati v prirejo mleka in mlade pitane govdi. V obdobju zadnjih osmih let se je trznost kmetije stalno stopnjevala. Na kmetiji so povečali in obnovili gospodarska poslopja. Že od daleč opaziš silose. Imajo pa tudi vso sodobno kmetijsko mehanizacijo. V hlevu je okoli 20 glav živine, pa še prašiči in druge živali.

Dan je čestokrat prekratek, pravi še klena šestinsedemdesetletna mama Marija. Ona namreč živi s kmetijo že več kot 40 let, zato jo ima rada prav tako kot vsa kmečka dela. Hudo ji je, ko toliko lepih slovenskih kmetij ostaja brez mlade delavne sile. Kmečkega življenja ne bi zamejala z življenjem v mestu, kamor jo včasih povabi hčerka in zet. Če bi to izgubila, pravi, bi jo bilo kar konec. Saj res je tukaj pod Sivčnikom vedno lepo.

Pred novim letom je bila Marija Hriberšek iz Silove med nagrajenci izvršnega sveta občine Titovo Velenje. Priznanje je prejela za uspehe na področju kmetijske dejavnosti. Priznanje izvršnega sveta ji pomeni veliko. Vesela je bila, da je nekdo le opazil njeno življenjsko prizadevanje in trud. Pohvali se sodelovanje s kmetijsko drugo. Pravi, da jim pomaga s krediti in pridejo svetovati, kako in kaj narediti, da bi bil pridelek večji. Od kmetije se da živeti – zatrdi, da le ne pride do kake večje nesreče. Seveda je treba delati in uspeh je zagotovljen. Zdaj nas ona vpraša, če smo bili kdaj ob na novo zorani njivi, kako takrat lepo diši. Zemlja diši le tistemu, ki jo ima rad, in kdo je bolj povezan z njo kot kmet. Na vprašanje, kakšen odnos ima družba do kmečke ženske, se najprej nasmehne in pravi: »Včasih ni bilo nikomur mar kmetice, danes je malo drugače, toda dela ni nič manj.«

Marijo Hriberškovo-Jakobovo mamu poznajo mnogi borci, mladina in odrasli, saj se na njeni domačiji srečujejo ob različnih priložnostih. Tedaj postreže z domačim kruhom, ki ga še sama speče v kmečki peči enkrat na teden, pa z jabolčnikom. Zelo pa je bila vesela, ko so šolarji – planinci prišli jeseni pomagat pospravljat jabolka in koruzo. Poslovali smo se z željo, da bi bila ob ponovnem srečanju mama zdrava in zadovoljna tako kot vedno. Povabila nas je, naj kmalu spet pridemo. To bomo seveda radi storili.

Julijana Hočevar

Občinski in krajevni odbori ZZZB NOV za TV-15 Prvi novi naročniki

V uredništvu smo že večkrat ugotovili, da je glede na število članov Zveze združenj borcev NOV in še posebej ZRVS mnogo premalo naročnikov TV-15 Naš tovariš, ki je predvsem namenjen njim. Zato smo tudi letos zaprosili za pomoč občinske odbore ZZZB NOV po vsej Sloveniji, da pomagajo prek krajevnih organizacij razširiti naročniško mrežo in tako zagotoviti, da bi časnik prišel v vsako borčevsko družino. Občinskim odborom smo poslali tudi sezname naročnikov in marsikdo jim je bilo to v pomoč, ko so o časniku razpravljali na sestankih.

Veseli smo bili, ko so se zelo hitro pisмено ali po telefonu oglasili občinski odbori Logatec, Novo mesto, Metlika, Ajdovščina, Nova Gorica, Brežice, Ljutomer, Trzin, Slovenska Bistrica in Hrastnik.

V pismih nam sporočajo, kdo so referenti za tisk oziroma TV-15 in obljubljajo popolno podporo pri širjenju našega časnika. Zahvaljujemo se vsem, ki so tako hitro odgovorili, od drugih pa pričakujemo odgovore v teh dneh.

MILAN IVANUŠA, predsednik ZZZB NOV Slovenska Bistrica, med drugim piše: »Pisali smo tudi OK ZRVS, da tudi ta organizacija poišče naročnike za TV-15 med rezervnimi starešinami, saj je to časopis organizacije borcev in ZRVS.« Hvala za pobudo, tovariš Ivanuša, upamo, da bodo tako naredili tudi drugod.

RUDI HROVATIČ, predsednik OO ZZZB NOV Trzin, sporoča, da so na podlagi prejetega seznama naročnikov iz njihove občine ugotovili, da prejema TV-15 le tretjina članov, kar je odločno premalo, in da bodo na letnih konferencah naredili vse za boljše stanje.

Zelo odločno so poprijeli za delo pri širjenju časnika v Metliki, kot nam sporoča VINKO KEPIC, predsednik OO ZZZB NOV. Tako bodo med drugim v vseh odborih krajevnih organizacij zadolžili posameznega člana za povezavo s poverjenikom TV-15 pri občinskem odboru. O premajhnem številu naročnikov so govorili tudi na problemski konferenci, kjer pa so hkrati opozorili na skromno število sestavkov z Dolenjske in iz Bele krajine

ter se odločili povečati število dopisnikov z njihovega terena.

Zapisati pa moramo, da so ponekod z akcijo začeli že takoj, da so nam poslali sezname novih naročnikov.

Pavla LESKOŠEK iz krajevnih organizacij »Franjo Vrnunč« Dolgo polje – Celje nam je sporočila naslove sedmih novih naročnikov. Oskar LIČEN iz KO »Nove Poljane« Ljubljane petih, Jože GAZVODA iz KO ZB Kranjska gora devetih, Milan BAJC iz Metlike šestih in Jože FURLAN iz Kopra dvanajstih novih naročnikov.

To so bili prvi, ki so se odzvali na našo akcijo širjenja časnika TV-15 Naš tovariš. Prepričani smo, da bodo z njo nadaljevali, v naslednjih dneh pa pričakujemo odmev tudi iz drugih krajevnih organizacij.

Številčne seznane po občinah oziroma krajevnih skupnostih o novih naročnikih bomo objavljali v vsaki številki časnika in s tem pokazali, kako odločno poteka akcija, za katero se je zavzel tudi republiški odbor ZZZB NOV Slovenije.

Milan Seničar

in so dovolili, da se čete razporedijo po njihovih stajah in senikih. Le revnejši kmetje so poklicali borce v tople mračne in zadimljene izbe, kjer so se lahko stisnili ob odprtem ognjišču skupaj s kopico otročičev. Številni otroci so bili pravzaprav tudi edino bogastvo teh siromašnih hribovskih beneških kmetov. Ker je vedno tako, da trpljenje in siromaščina najhitreje sklepata prijateljstva, so najprej z otroki, potem pa tudi z odraslimi sklenili pristno zvezo. Tudi skromen obrok neslane jedi so delili z novimi prijatelji. Ti so prijaznost povrnili s pestjo kuhanih kostanjev, »burice«, kakor jih imenujejo domačini, ali pa s kakšnim neopuljnim krompirjem. V teh gorskih beneških vaseh je bila to vsakdanja hrana v zimskih mesecih.

Od nekdanje široke mreže terenskih odborov OF v dneh prve svobode skoraj ni bilo sledu. Ostali so le redki aktivisti in privrženci osvobodilnega gibanja, pa še ti so se zaradi stalnih sovražnikovih vdorov previdno obračali do ljudi. Tako je bilo po teh beneških hribovskih vaseh, medtem ko je bilo v okolici Livka in Livških Raven prav nasprotno. Tako kot v Brdih in dolini Soče so ljudje navdušeni in z ljubeznijo sprejeli čete enot 30. divizije.

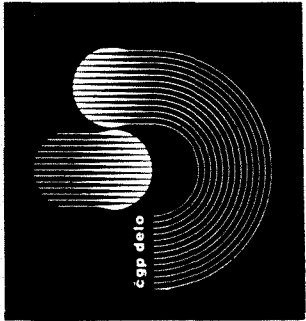
Poleg drugih nalog je štab 30. divizije načrtoval napad in uničenje sovražne postojanke v Kobaridu. Za tako velik napad pa je predvsem potreboval natančne podatke o sovražnikovem razporedu v Kobaridu in organizacijo njegove obrambe. V Kobaridu je poslal obveščevalko 18. brigade Margerito Rot, da s pomočjo terenskih obveščevalcev v samem Kobaridu zbere vse te podatke in jih prinese v štab divizije. Doma je bila blizu Kobarida iz Trnovega, kar ji je olajšalo to izredno odgovorno nalogo.

Sovražnik je čutil, da se je divizija poma-knila proti Benečiji. Dne 5. februarja 1944 je zgodaj zjutraj poslal izvidnico približno

100 mož iz Kobarida na Livek, da bi ugotovili, ali so partizani na tem območju. Ose-mnajsta brigada pa je imela stalno zasedo med naseljem Golobi in Glošče blizu Livka, ki je varovala divizijo proti Kobaridu. Zaseda je obvestila štab 1. bataljona 18. brigade, da je sovražnik krenil proti Livku, je poslal ves bataljon na položaje te zasede z nalogo, da napade in razbije sovražno kolono. To je bilo precej težavno, ker je bilo jutro zelo megleno in ni bilo dobre vidljivosti. Nemci so verjetno zaradi tega hodili počasi in previdno, verjetno pa so tudi pričakovali, da bodo naleteli na partizansko zasedo. Ko so prišli pred položaje, jih je bataljon napadel z močnim ognjem strojníc in pušk. Prvi rafali so jim prizadejali nekaj izgub, nato pa so se Nemci hitro umaknili proti Kobaridu. Zaradi megle niso mogli za njimi. Na položajih je ostalo nekaj streliva in ročnih bomb, ki so jih nosili najbrž padli in ranjeni sovražni vojaki.

Istega dne je druga skupina kakih 80 sovražnih izvidnikov prodrla iz smeri Kom-breškega do vasiše Kraj, ne da bi jih opazila zaseda 19. brigade blizu te vasiše. Sovražnik je izkoristil meglo. Medtem pa jih je opazila izvidniška patrulja 19. brigade in o tem obvestila štab 3. bataljona. Štab bataljona je takoj poslal dve četi z nalogo, da zasedejo položaje na Vrhju, med vasicami Klobučarji in Kraj, eno četo pa v zasedo Na Ježi (trig. 929) z nalogo, da sovražniku preseka umik. Toda ta četa ni prišla na določene položaje, ker se je sovražnik prej srečal s četo, ki je zasedala položaje pri vasiše Kraj, in spopad se je prehitro začel. V boj sta takoj posegli še drugi četi in so po krajšem ostrem spopadu popolnoma razbili sovražno izvidniško kolono. Sovražniki so brezglavo bežali skozi gozd po severnih pobočjih Kolovratca proti Soči. Enote 3. bataljona kosovovelcev niso imele nobene izgube.

Se nadaljuje

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

UNIVERZALE DOMŽALE

Industrija oblačil n. sol. o.
Kidričeva 4

*Izdeluje kvalitetno športno konfekcijo
in pokrivala*

TELEFON:
CENTRALA 721-611
DIREKTOR 721-420
KOMERCIALA 721-028
TELEGRAM: UNIVERZALE
DOMŽALE
TELEX: 31604 YU UNIDOM

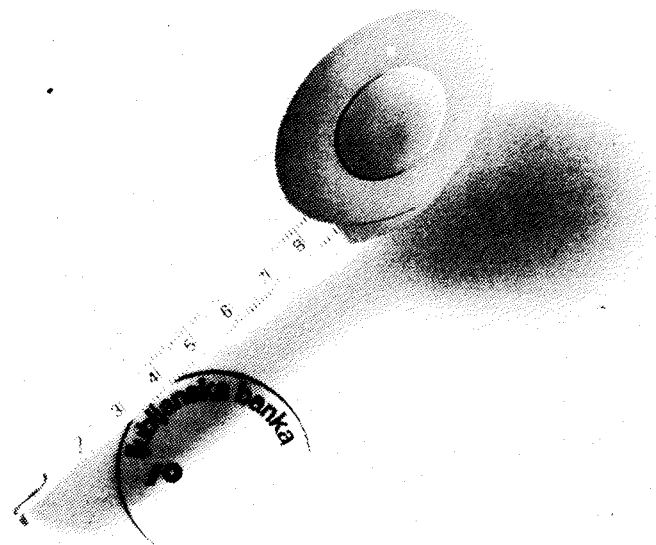

ELITNA KONFEKCIJA

Novost

LJUBLJANA,
ČOPOVA 9

TELEGRAM: KONFEKCIJA »NOVOST« LJUBLJANA
TELEFON: UPRAVA 21-051, KOMER. 27-633 - ŽIRO
RAČUN 50100-601-11630

Nova storitev

V svojo ponudbo storitev
za občane uvajamo
zanimivo novost:
dinarske depozite
z možnostjo vezave vloge
za dobo nad 3 mesece
po 12% letni obrestni meri
oziroma
za dobo nad 6 mesecev
po 15% letni obrestni meri.

v naši ponudbi

Od 1. januarja 1983 dalje veljajo
tudi višje letne obrestne mere za
dinarske hranilne vloge, vezane
nad 1 leto - 18%,
nad 2 leti - 23%,
nad 3 leta - 28%.
Obrestna mera ostaja pri vseh
hranilnih vlogah na vpogled še
naprej nespremenjena in znaša
7,5%.

ljubljska banka

MILAN GUČEK 5

S pohoda Štirinajste divizije na Štajersko

Šercerjeva poruši rudnik

Ker je bilo sedaj jasno, da bo doslej skriven ogledniški odred razkrit, je poveljstvo akcije proti 14. diviziji prekinilo Hartungovo poslanstvo. Tako je bil za gotovo rešen hude nesreče, če ne celo uničenja, tudi že odkrit štab Štirinajste...

Pač pa je bojna skupina Frühwirt 9. februarja dopolne trčila pri svojem prodiranju na Bohor pri Federmasu na Bračičevo brigado. Vnel se je najbolj srdit boj doslej na pohodu, Bračičevcem je uspelo, da so sovražnika zavrnili in vrgli z Bohorja v dolino. Frühwirtova bojna skupina se je močno tepena in zdelana vrnila v oporišče v Šentvidu pri Planini. Med padlimi, ki so jih morali pustiti kar na bojišču, pa je bil tudi poročnik, poveljnik 18. zasledovalnega lovskega odreda, ves ovesen še kadar je šel v akcije, z znaki visokih vojaških odlikovanj. Prav ta je dva dni prej tudi vodil napad vojske in vermanov v Košnici proti 3. bataljonu Šercerjeve brigade. Tako sta v kratkem padla oba poveljnika takratnih združenih sil – vojske in vermanov.

Kako je bil tu na Federmasu boj zagrizen in mož na moža pričajo trije padli bračičevci, med njimi sem junaški bataljonski komandant Tiger, nekaj deset je bilo huje in laže ranjenih in kar dvanajst zajetih in pogrešanih.

Sovražnik pa je medtem z vsemi silami pripravljaj zaporno črto na grebenu Bohorja, da bi banditski enoti, o kateri je že dobil vtis, da gre za veliko, dobro oboroženo in izkušeno ter izurjeno formacijo, onemogočil predor proti vzhodu, v smer, od koder se je pred dnevi pojavila. Še vedno je namreč poveljstvo 18. polka deželnih strelcev štel Štirinajsto za neko hrvatsko enoto, ki je vdrla na ozemlje spodnje Štajerske le za določen čas. Ta razlaga je bila toliko bolj umevna, ker je bila nekaj prej v Hrvatskem Zagorju velika očiščevalna akcija nemške vojske proti enotam 10. hrvaškega korpusa, in bi se lahko ena preganjenih umaknila s tem prekom.

V času, ko sta se Tomšičeva in Šercerjeva brigada v svojih oporiščih pripravljali na nočno akcijo v Senovo, pa je poskušal sovražnik 9. februarja na vsak način čimprej skleniti nepretrgno zaporo, ki bi onemogočila nasprotnikov suneč na sever. Pri tem pa so imeli nemški oddelki velike težave, da bi hitro lahko prestavljali enote, kajti ceste so bile zaradi zased ali pa snega težke, če ne celo sploh neprevozne. Da bi bil načrt o zapori čimbolj učinkovito speljan, je bila postavljena nova, doslej najmočnejša od vseh dosedanjih, bojna skupina Lüttich, ki so jo sestavljali sami elitni in specializirani oddelki – ogledniki podoficirske šole, četa tankovskih lovcev, policijski ogledniški oklepniki, topovska baterija za posebno uporabo in tudi vermani. Tej skupini je uspelo, da je prodrla po cesti, ki je bila sicer zasekana, od Planine do Pilštajna, in je spotoma postavila in pustila na ključnih položajih na tej gorski cesti devetero oporišč, ki naj bi preprečila diviziji prehod čez njo. S samo eno četo so zavarovali prehod na zahod čez cesto Planina-Sevnica, medtem ko so večji oddelki pomožnih služb, od vermanov do orožnikov in obmejne carinske straže, vkopani branili vzhodno smer morebitnega oziroma pričakovanega preboja.

Vendar, razen spopada z bračičevci na Federmasu, niso sovražnikovi oddelki nikdar trčili ali naleteli na stik z enoto, ki se jim je izmuznila na Bohor. Napad na senovski rudnik in sámo Senovo jo bil za poveljstvo 18. polka deželnih strelcev popolno presenečenje, pa čeprav je bil o tej možnosti že pred akcijo pritažen glas med ljudmi. Takšne drznosti pa vseeno ni pričakovalo. Toda to je poveljstvu dalo tudi podatek, kam je izginila banditska enota. Sovražnik še vedno ni vedel po končani akciji za njene namene; vedel je le, da se bo morala premakniti nekam, prav gotovo proti obširnejšemu manevrskemu prostoru. Se pravi – proti severu.

Zato je poveljstvo akcij proti Štirinajsti poslalo nemudoma vse razpoložljive enote, da so namesto ceste Planina-Pilštanj zasedale v neprekinjeni črti po glavnem grebenu vse višine Bohorja. Prepričano je bilo, da bo tu pripravljen dočakalo bandite. V pogon proti enotam, ki so napadle ponoči Senovo in vse njegovo rudniško območje, se ni spuščalo. Nadnje je poslalo le dvojce izvidniških letal.

Transformatorska postaja in strojnica jaska Zakov po napadu 2. UB Ljuba Šercerja, dne 10. 2. 1944

V štabu divizije ter obeh brigad je vse prevzemalo veliko zadovoljstvo, da je nočna akcija tako imenitno uspela. O zares dobro opravljenem delu niso pričale samo ruševine in še nepogašena pogorišča. Zasedbena oblast je po opravljeni inventuri nekaj dni kasneje ugotovila, da je škoda za blizu pol milijona mark in da bodo kar precej časa nakopali le eno tretjino ali 10.000 ton kakovostnega senovskega premoga manj; to pa bo že občutno hromilo vojno gospodarstvo Spodnje Štajerske.

V poveljstvu Štirinajste pa je bilo treba urediti kar nekaj zgočih zadev, ki so postajale prav sedaj, na dan po boju za Senovo, toliko bolj pereče. Predvsem – kam z ranjenci, ki sami ne morejo hoditi? In to ob nič kaj obetavnih ugibanjih, kakšne nevšečnosti bo še prinesla zima in kakšni naporni manevri bodo potrebni, ko se bo treba braniti sovražniku. Ta je že začel nastopati vse ostreje in vse bolj organizirano.

Štab divizije je o tem, kakšne so možnosti, da bi spravili na varno vse ranjence, razpravljaj s terenskimi političnimi delavci in štabom Kozjanske čete. Sklenili so, da bodo usposobili za prvo silo zemljanko te enote, ki jo je imela že leto dni na skrivnem kraju v predelu Travnega laza pod vrhom Bohorja. Sovražnik je še ni zasledil. Za vodjo te prve bohorske bolnišniške partizanske postojanke so pregovorili Janeza Šiška-Ivana, bolničarja 3. bataljona Šercerjeve brigade. Bil je razgledan in resen starešina, dober organizator in je že s svojim delom doslej na pohodu pokazal, da je vreden vsega zaupanja.

Poveljstvo pohoda je odločilo, da bo napravila divizija podvig s pravo partizansko taktiko – izkoristiti noč in se izmuzniti proč od bližine sovražnika. Umaknili naj bi se tako daleč, da bi sovražnik potreboval vsaj dan, dva, da bi ugotovil, kje je nasprotnik. Divizija bi se lahko medtem že spet umaknila drugam.

Pri vseh teh razglabljanjih pa je stalo poveljstvo divizije pred usodno izbiro – naj nastopa Štirinajsta enotno in skupaj ali vsaka brigada zase, na svojem operativnem in manevrskem prostoru?

Ugotovili so, da se nobena brigada ne bi mogla sama upirati sovražniku, katerega moč pa so močno precenjevali in menili, da je v akciji proti Štirinajsti kakšnih 14.000 mož z motorizirano artilerijo in drugo težko oborožitvijo ter številnimi oklepnimi vozili. Če bi imeli učinkovito terensko obveščevalno službo, bi bile štabne odločitve prav gotovo drugačne, ker bi sonele na stvarnih poročilih in vedenju o sovražniku. Pri vsem tem pa je poveljstvo pohoda prezrlo ali pa ni vedelo za še bolj učinkovito pravilo – hoditi ločeno in bojevati se skupaj...

Seveda je bila pri vseh teh odločitvah najbolj upoštevana poveljna smernica glavnega štaba – za vsako ceno mora divizija nastopati skupaj in osrednje ozemlje delovanja morajo biti Haloze ali vsaj naslonitev na območje železnice Grobelno-Rogatec.

Se nadaljuje

IVAN MALNAR

V taborišču na Rabu

2

Komandant Vincenzo Cuiuli nam je ob obisku samo grozil. Ničesar nam ni pojasnil, nič ni spregovoril o izboljšanju življenjskih razmer v taborišču. Bil je visok, suh in grd človek v podpolkovniški uniformi, polni okrasov in vrvice. Drugače se je obnašal škof Josip Srebrnič. Ko je zvedel za naše razmere na Rabu, si je na Reki pri generalu fašistične milice Mantegni in pri perfektu reške pokrajine Testi izposloval dovoljenje za ogled taborišča. Obljubil je, da bo za nas molil, kaj več pa ni mogel storiti. Naslednjega obiska mu niso več dovolili.

Vse bolj nas je dajalo pomanjkanje hrane. obroki so bili mnogo preskromni. Poleg vseh drugih težav je prav lakota najbolj vplivala na naše občutje nemoči. Vendar so se prave težave šele začele.

Poplava v taborišču

Vreme nam ni bilo naklonjeno. Že v septembru so bile pogoste nevihte z juga in severa. Tudi zima je prišla hitreje kot običajno in bila je hujša v svojem prvem delu.

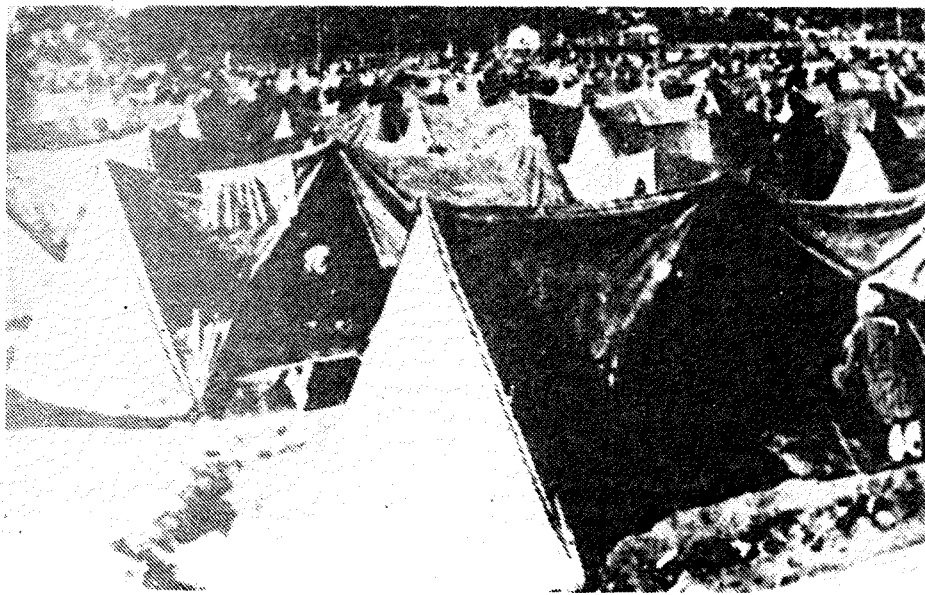
Na prostoru, kjer je bilo taborišče, je bilo prej plodno in skrbno obdelano kampsorsko polje. Na tej prekopani zemlji so bili postavljeni šotori. Z nogami smo to rdečo zemljo še bolj drobili in spreminjali v prah. Veter je iz tega prahu ustvarjal velike rdeče oblake, ki so plesali nad taboriščem. Ljudje so se pred to pogosto nadlego skrivali v šotore. Neprijeten prah in droben pesek sta nas napadala z vseh strani. Usta, nos, oči in lasje so bili polni tega rdečega prahu in kar je bilo najhuje: nismo mogli dihati. V šotoru smo legli na trebuhe, glave pokrili z odejami, vsak pa je z eno roko moral še držati šotorsko platno, da ga veter ni odnesel. Prah je potem napolnil odeje, obleko in posodo. Če je po nevihti deževalo, smo ga lovili z rokami in se umivali. Dežja pa vedno ni bilo, in če je veter zapihal med kosilom, smo imeli dobro začinjeno jed.

Druga nadloga je bila blato. Po dežju se je razmočena zemlja lepila na obutev kot lepilo. Vsak je v šotor prinesel svoj delež blata in ga kljub skrbi razmazal tudi po odejah. Veter je stalno grozil, da bo podrl šotor. Stalno smo morali utrjevati količke in vezati vrvice. Z notranje strani smo zavijali krila, naložili na zavijke zemljo in kakšen kamen. To nam je pomagalo, da veter ni šaril tudi v notranjosti šotora.

Vedno pa tudi taka previdnost ni zalegla. Zvečer, 28. septembra 1942. leta smo kot vsak večer po dolgi razpravi o jedeh legli na trdo vlažno zemljo. Dolgo nisem mogel zaspati in opazil sem, da tudi drugi ne spijo. Nekje po polnoči smo začutili močan piš. Hitro smo zgrabili konce šotora, da ga ne bi odneslo. Z vseh strani smo slišali kričanje in klicanje na pomoč. Mnogi, ki niso šotora zavarovali, so ostali brez njega. Mi smo ga s skrajnimi napori obdržali, toda bili smo mokri kot miši. Med hudim vetrom se je namreč ulil tudi dež kot iz škafe. Voda je brizgala skozi platno na vse strani. Strašno grmenje, bliskanje, sunki vetra in dežja, pri tem pa še vse večje vpitje ljudi – vse to je v temni noči ustvarjalo napetost in strah do norosti. Nihče ni upal pogledati, kaj se dogaja. Šele po 3. uri zjutraj je nevihta prenehala in vreme se je umirilo. Mokri do kože smo stopili iz šotora. Posledic še nismo mogli prav videti, ker je bil mrak. Pod nogami smo začutili blato, naplavine in vode do kolen. Z vseh strani smo slišali jok in psovanje internirancev. Na zunanji strani ograje je bilo slišati vpitje vojakov in hrup tovornih avtomobilov, ki so iz Raba pripeljali okrepitve.

Ponovno smo se zatekli v premočeni šotor. Nenadoma nas je zajel hud mrz, na sebi pa nismo imeli delčka suhega blaga. Šklepetali smo z zobmi, da nismo mogli niti govoriti. Povsod je bila voda, majhen prostor pa nam ni dovoljeval niti, da bi stali. Menjaje smo čepeli in klečali, stiskajoč se drug k drugemu, da bi se greti s telesi. Otrdili smo od mraza. S Cvetkom sva med šklepetanjem z zobmi vpila, da se moramo drgniti po rokah, nogah, obrazu, prsih, kjerkoli. Tako smo dočakali jutro.

Na našo srečo je napačilo vedro jutro, ki je obetalo, da se bomo ogreli in posušili. Zunaj je bil prizor strašen. Mnogih šotorov ni bilo več, drugi so ležali na tleh. Samo malo je bilo tistih, ki so se uprli sili vetra in dežja. Po taborišču je bilo do kolen blata, peska in kamenja. Potoki vode so na več krajih vrezali korita in v žično ograjo nosili veliko raznega materiala. Na žicah so viseli raztrgani kosi obleke, odeje, šotorska krila. V latrinah je bilo polno vode. Voda, ki se je v velikih količinah razlivala po taborišču z okoliških gričev, je odnesla s seboj tudi fekalije, in vse to se je razlilo po taboriščih. Ljudje so se kot brez pameti opotekali sem ter tja in iskali svoje stvari. Nekateri so jokali, nekateri psovali Italijane in boga, vsi skupaj pa so drhteli od mraza in gledali na vzhod, kako je s soncem. Nekaj bi bilo potrebno narediti. Toda nihče nam ni pomagal. Tisti, ki so bili bliže vodnim koritom, so vanje pehali blato in kamenje kar z rokami. Ob osmih je nekaj vojakov prineslo lopate, s katerimi smo najprej očistili prostor za delitev hrane, potem pa je čiščenje spotnato teklo dalje. Posijalo je tudi sonce. Slekli smo

Šotori na Rabu, jesen 1942

mokro obleko, jo oželi in obesili na šotor. Potem smo morke in umazane odeje obračali ves dan, da so se posušile. Vzdignili smo tudi šotorska platna, da bi se tla bolje posušila.

Sončni dan je bil kot naročen in vsak se je trudil, da bi ga izkoristil. Do noči se je stanje v taborišču normaliziralo brez pomoči vojske.

Toda še večja katastrofa je prizadela prebivalce ženskega taborišča. Bilo je postavljeno nižje od našega. Vsa voda, ki je pridrla v naš del, je v velikih količinah in z vso silo udarila k njim. Voda, zemlja in kamenje – vse se je zrušilo na nezavarovane šotore in njihove prebivalce. Žene so kasneje pripovedovale, kako so preživele to nesrečo. »Začelo se je ponoči, ko smo vsi spali, zlasti otroci.« Zavijanje uraganskega vetra, udarjanje dežja po šotorih in gromovite strele so spravili vse taborišče v hipu na noge. Kmalu je navalila voda, da je zlasti na spodnjem koncu pričelo v šotorih vse plavati. Nastala je nepopisna panika in gneča. Ženske niso vedele, ali naj rešujejo sebe, otroke, starce ali tiste cunjice, ki so jih imele s seboj. Vptije in jok sta preglasila grmenje. V paniki in temi so ženske bežale v višji predel taborišča. Mnoge matere so prispele na varno, in šele tu opazile, da nimajo vseh otrok. Ponovno so se vračale in obupano iskale in klicale otroke, celo noč so tekale med podrtimi šotori in reševale, kar se je rešiti dalo. Po podatkih se je te noči utopilo 6 otrok. Uboge matere, ki jih je poleg vseh nesreč prizadela še ta najhuja. Cele dni so jokale, si pulile lase in preklinjale tiste, ki so jih pripeljali za to žico. Drugi dan je taborišče obšel tudi komandant Cuiuli. Nesrečnim ženskam ni privoščil besedice sožalja, pač pa je okregal komandirja straže, ki je poslal internirankam vojake na pomoč.

Se nadaljuje

Močnejši od narave

Lani je minilo natanko 40 let, odkar je bil ustanovljen Kokrški odred na 1540 metrov visokem Kalisču pod Storžičem. Kokrški odred je že ob ustanovitvi težišče napadov usmeril predvsem v dolino Kokre in Podlublja, kjer naj bi onesposobil oba cestna prelaza čez Jezersko in Ljubelj, svoje aktivnost pa je razvijal tudi v ravnini vse do Kranja in Šmarne gore. Borci tega odreda so prvi med slovenskimi partizani že v poletju 1942 iskreno uporabo ponesli tudi onstran Karavank, na Koroško.

V spomin borcem Kokrškega odreda je bila tudi letos množična tekaška prireditev »Po poteh

Prvi trije iz vrst TO, JLA – RSNZ na sedemkilotrski progi – Nikolič, Kopač in Velikonja

Kokrškega odreda, že osmič po vrsti. Vse je kazalo, da s tekom ne bo nič, kajti zadnje otopleitve so pač terjale svoje. Prizadevni organizatorji, skupaj z vaščani Duplje in sosednjih krajevnih skupnosti so uspeli pripraviti progo za nedeljski tek in prireditev je po izjavah udeležencev uspela enkratno.

Začelo se je v nedeljo v osnovni šoli s sejo častnega odbora in polaganjem vencev ob spomenikih padlih. Nato so gostje in predstavniki družbenopolitičnih organizacij kranjske in sosednjih občin krenili na sam prireditveni prostor, odkoder je krenilo nekaj nad 2000 tekačev na 30, 15 ali sedem kilometrov dolge proge.

O vtisih letošnjega teka »Po poteh Kokrškega odreda« so nam pripovedovali: Ivan Štular-Ciro, prof. dr. Rajko Sedej in Bojan Kopač. Ivan Štular-Ciro, borec Gorenjskega odreda in Prešernove brigade: »Teči sem začel pred petimi leti prav tu v Dupljah. Čeprav sem 90-odstotni invalid, mi tek na smučeh veliko pomeni: boljše počutje, predvsem pa tovarišstvo. Všeč mi je, da je med množico tekačev mnogo borcev, s katerimi se sicer le rekdo videvam. Prihodnje leto se spet vidimo v Dupljah!«

Dr. prof. Rajko Sedej iz medicinske fakultete v Ljubljani: »Z ženo se udeležujeva tudi drugih tekaških prireditev, vendar morava današnji tek pohvaliti, predvsem prizadevne organizatorje. Kljub stabilizacijskim ukrepom je bila organizacija, predvsem pa skrb za udeležence na zadovoljivi ravni, kar pomeni, da se tudi z malo denarja da veliko narediti. V Duplje bova še prišla!«

Bojan Kopač, RSNZ: »Kot zmagovalca na sedemkilotrski progi lahko rečem, da je bila proga odlično pripravljena, klub pomanjkanju snega, sicer je bila bolj primerna za ozke smuči. Tekmu-

Učenci OŠ iz Duplje so položili vence k spomenikom padlim borcem Kokrškega odreda

jem tudi na drugih tovrstnih prireditvah, v Duplje pa bom vsekakor še prišel. Všeč sta mi množičnost in bojevitost vsakega udeleženca.

Ob koncu naj zapišemo še to, da je kljub težavam, ki so jih imeli organizatorji s pripravo proge, težave so imeli tudi udeleženci, ta množičnost se enkrat potrdila, da dobra volja, trud in sodelovanje vedno obrodi uspehe, in tako je bilo tudi tokrat v Dupljah »Po poteh Kokrškega odreda!«

Jože Čurin

V spomin na koroške partizane

Slovenska športna zveza in slovensko planinsko društvo iz Celovca ter Slovensko prosvetno društvo »Rož« iz Šentjakoba v Rožu na avstrijskem Koroškem so preteklo nedeljo organizirali že petič zimsko športno prireditev »Arihova peč« v spomin na padle partizane 9. februarja 1945.

Po slovesnem začetku s kulturnim programom pred domačijo pri Polancu na Čemernici nad Šentjakobom v Rožu se je 41 tekačev poglano na 9 kilometrov dolgo smučino. Hkrati je od Polančeve domačije zakoračila v gaz dolga kolona pohodnikov. Pri spominskem obeležju padlim partizanom visoko v gozdu pod Belščeco planino so prvi v koloni (Jesenjčani) položili venec, vsi pa so se potem poklonili spomenu padlih.

Bogdan Mohor-Ston, eden izmed treh partizanov, ki so se prebili iz sovražnikovega obročja, pa je dejal: »Ti pohodi so prav gotovo eden najlepših spomenikov padlim tovarišem in tovarišcam. Živ je, večno bo živel spomin tudi na ideale, za katere so padli. Te ideale nosimo živi naprej tako v Jugoslaviji kot v Avstriji. To je boj za človeka, za boljše odnose in za mir v svetu.«

Tekst in foto: Staš

Obvestili

Prosimo vse nekdanje predavatelje oficirske šole Glavnega štaba NOV in POS, oficirske šole 9. korpusa, šole vojske državne varnosti, šole narodne zaščite in podoficirskih šol 7. in 9. korpusa ter 4. operativne cone, da Skupnosti borcev vojaškega šolstva NOV in POS sporočijo tele podatke: priimek in ime, natančen naslov bivališča, leto rojstva, v kateri vojaški šoli in njenem tečaju je predaval in kdaj.

Podatki so skupnosti potrebni zato, da bi nekdanjim predavateljem lahko ob štiridesetletnici vojaškega šolstva narodnoosvobodilne vojske Slovenije dodelila spominske znake.

Podatke pošljite na naslov: republiški odbor ZZB Slovenije, Skupnost vojaškega šolstva, Vrtača 11, 61000 Ljubljana, najkasneje do 15. aprila letos.

Skupnost vojaškega šolstva
NOV in POS

Medvojnimi aktivistom OF Ljubljane

V letu 1982 so odbori medvojnih aktivistov OF aktivistom podeljevali po ljubljanskih občinah in krajevnih skupnostih »spominske znake OF 1941-1981« kot priznanje in pozornost za njihovo tvegano in požrtvovalno delo. To se je odvijalo na območjih nekdanjih rajonov (sedanjih občin in krajevnih skupnostih) medvojne herojske Ljubljane. Ker evidenca le-teh ni popolna zaradi različnih objektivnih razlogov, kot so netočni naslovi, nezadostni podatki ipd., se za vse pomanjkljivosti najiskrenejše opravičujejo. Da bi našo evidenco izpopolnili čimbolj natančno, prosimo, da vsi tisti, ki znaka niso prejeli, pisмено sporočijo rojstne podatke, medvojni in sedanji naslov, kratko obrazložitev o delu in kraju delovanja med vojno (rajonu). Če so uveljavljali dvojno dobo kot organizirano in kontinuirano ilegalno delo, naj navedejo organizacijo in priče, kjer so to reševali.

Na osnovi teh poročil bomo »spominske znake 1941-1981« v tem letu še razdelili in popravili morebitne napake. Na ta način bomo dobili popolnejšo in vernejšo sliko tedanje Ljubljane. Za umrle aktiviste po vojni pa prosimo njihove svojce, naj sporočijo njihove podatke, ker bodo zanje prejeli znak OF.

Nas naslov: Odbor medvojnih aktivistov OF Ljubljana, Trg OF 3/I, 61000 Ljubljana, telefon 313-044, int. 24-44

Delovni prostor je dostopen vsak dan, razen sobote, med 9. in 12. uro. Aktivisti iz nekdanjega rajona Vič, današnje občine Vič-Rudnik, pa se lahko oglasijo pisмено ali osebno na občinskem odboru ZZB NOV Vič-Rudnik, Trg mladinskih delovnih brigad 7

Odbor medvojnih aktivistov OF
Ljubljane – mesta heroja

Vabila

Odbor skupnosti borcev 30. divizije sklicuje zbor skupnosti borcev 30. divizije v Postojni v hotelu Predjama dne 26. marca ob 11. uri.

Poleg delegacij enot in brigad divizije vabimo vse borce in borce na tovariško srečanje, ki bo nadaljevalo po delovnem delu zbora.

Vabljeni so borci in borce štaba in prištabnih enot 17., 18., 19. in 20. brigade »Tržaške«, kakor tudi artilerije 9. korpusa (ADK) in Mornariškega odreda.

Odbor skupnosti borcev 30. divizije

Partizanske smučine – Cerkno '45

Organizacijski odbor Partizanske smučine Cerkno '45 in družbenopolitične organizacije Cerkna vabijo borke in borce-smučarje na tradicionalno tovariško srečanje in smučarsko tekmovalno, ki bo na urejenih terenih novega smučarskega centra na Črnem vrhu nad Cerknim.

V soboto, 12. marca, ob 8.30 bo otvoritev in tekmovalna v biatlonu, štafeti in veleslalomu za pripadnike JLA in UNZ in v biatlonu za slovenski pokal, ob 18. uri bo partizanski miting v osnovni šoli Spomenik NOB v Cerknem, nato pa družabni večer v hotelu Eta v Cerknem.

V nedeljo, 13. marca, ob 8. uri bodo tekmovalna v patrolnem teku za pripadnike JLA, ob 10. uri pa v tekih in veleslalomu za borke in borce ter veleslalom za cicibane za kategorizacijo.

Prireditev bo posvečena 40-letnici ustanovitve 9. korpusa NOV in POJ in obletnici prvih partizanskih smučarskih tekem, ki so bile 20. in 21. januarja 1945, v Cerknem.

Skupen odhod borcev – smučarjev z avtobusom bo v nedeljo, 13. marca ob 6. uri iz Ljubljane s Trga osvoboditve (pred Univerzo), iz Kranja izpred hotela Creina ob 6.30 in iz Škofje Loke izpred hotela Transturnist ob 7. uri. Avtobus bo peljal vse udeležence prek Cerknega na smučišče na Črni vrh in nazaj.

Partizansko Cerkno vas pričakuje!

Ljubljanska sekcija Briško – beneškega odreda prireja v soboto, 12. 3. 1983, ob 17. uri v Domu JLA družabno srečanje, na katerega vabimo vse borce in aktiviste BBO, 17. brigade Simona Gregoriča, Gradnikove brigade in Kobariškega vojnega področja.

Pripravljalni odbor

Krajani Erzolja na Vipavskem bomo v soboto, dne 12. marca 1983, ob 14. uri praznovali krajevnih praznikov z razvitjem prapora krajevnega odbora ZZB NOV v spomin na 40. obletnico izgo-na vaščanov.

Na slavnost vabimo vse borce in aktiviste, ki so se med NOB zadrževali pri nas.

KS in DPO Erzelj

Naročnikom TV-15 Naš tovariš ☆ Naročnikom TV-15 Naš

»Star naročnik – novega«

Z današnjo številko začnemo z akcijo pod naslovom »Star naročnik – novega«, ki bo trajala do konca septembra. Vabimo vse naročnike, da se je udeležite, in to iz dveh vzrokov. Prvič – tudi vi boste zadovoljni, če bo imel vaš časnik več bralcev, in drugič – za najbolj prizadevne bomo pripravili lepe knjižne spominke in organizirali jesenski izlet. Kam, vam bomo še sporočili.

Za kaj gre? Mnogi naši naročniki so nam sporočili, da bi bili pripravljeni zbirati nove naročnike časnika TV-15 Naš tovariš med sorodniki, prijatelji in znanci z željo, da bi »razširili družino TV-15«.

Predlagamo vam, da se vključite v to akcijo. Ob tem naj vas opozorimo:

1. Vsakomur, ki nam bo pisal, da želi določeno število naročnic TV-15, mu jih bomo poslali takoj. Na te bo potrebno vpi-

sati samo naslove novih naročnikov.

2. Lahko nam pošljete tudi seznam novih naročnikov, ki ste jih zbrali tam, kjer živite.

3. Naročilnico lahko izrežete tudi iz časnika in nam jo pošljete.

4. OBVEZNO pa na vsaki naročilnici ali seznamu pošljete tudi svoj priimek z naslovom, tako da bomo lahko uvedli natančen seznam, koliko novih ste pridobili VI kot star naročnik.

5. Seznam s točnimi številkami bomo začeli objavljati takoj, ko boste začeli pošiljati prve naslove.

6. Ni potrebno čakati, da zberete deset ali več novih naročnikov, naslove lahko pošiljate sproti, mi pa bomo poskrbeli za natančno evidenco vašega dela. OGLASITE SE! VEČ O AKCIJI ŠE V PRIHODNJI ŠTEVILKI!

Naročam tednik

tv-15 naš
TOVARIŠ

Ime in priimek _____

Ulica, hišna št. _____

Kraj _____ Pošta _____

podpis _____

Zanimivi kazalci z Gorenjskega

V knjigi Tomšičeva brigada – 1942-1943 bo posvečeno posebno poglavje tudi partizanskim prostovoljcem, ki so od marca do avgusta 1943 prišli z Gorenjskega v prve štiri udarne brigade. To poglavje bo vsebovalo kratek pregled uporniških in revolucionarnih dogodkov ter revolucionarnih jeder, ki so na Gorenjskem nastala pred začetkom druge svetovne vojne. Pobudniki revolucionarnih dogodkov in snovalci teh jeder so bili po večini udeleženci oktobrske socialistične revolucije, ki so se po letu 1918 vrnili iz Sovjetske zveze. Po seznamu, ki ga hranijo v zgodovinskem arhivu CK ZKS, so se oktobrske socialistične revolucije udeležili tiste Gorenjci: Miha. Košir iz Kranjske gore, Peter Klemenc z Jesenic, Jakob Vidic s Sela pri Zirovnici, Anton Dežman iz Bodešičev pri Bledu, Janez Pristavec iz Radovljice, Franc Mežek iz Begunj na Gorenjskem, Franc Valjavec z Leš pri Trzinu, Kristijan Perko iz Trziča, Peter Uzar iz Sebenj pri Trzinu, Janez Sušnik iz Spodnje Besnice, Franc Dolinar iz Maučič, Janez Zupan iz Naklega, Lovrenc Vadrjav iz Suhe, Franc Vinjet z Olševka in Klemen Zupan iz Tupalč pri Kranju, Tomaž Suštar s Trnja pri Škofji Loki, Matija Jakopič z Vodice, Ivan Kvas iz Zaloga pri Komendi, Ivan Pirš iz Domžal, Peter Učakar s Pristave pri Moravčah, Franc Prelesnik z Okroglega pri Stahovici, Jakob Stupan iz Mekinj pri Kamniku ter

Leopold Hribar z Malega hriba in Franc Zore iz Češnjice v Tuhinjski dolini. Ivan Jan v knjigi Kokrški odred I, na str. 70, omenja tudi Rusinjo Ano Pavlinovo iz Kranja, ki se je z možem Pavlinom po prvi svetovni vojni priselila iz Taškenta, kar utegne pomeniti, da je bil udeleženec oktobrske revolucije tudi Pavlin, ki pa mu Ivan Jan imena ne navaja. Podatki o preživelih udeležencih oktobrske revolucije so bili zbrani po letu 1950, zato je omenjeni seznam pomanjkljiv. V njem manjkajo vsi tisti, ki so umrli pred vojno, se izselili v tujino ali popadali med narodnoosvobodilno vojno ter umrli takoj po njej. Med revolucionarnimi jedri so bila posebno zanimiva društva kmetijskih fantov in deklet, ki so bila pod močnim vplivom komunistov, če jih že niso neposredno vodili, kar je moglo trditi za bista na Ratečah-Planici, v Bohinju, na Dobravi pri Kropi ter v Vogljah in Dupljah pri Trzinu. Iz kartoteke društev v Arhivu SR Slovenije, iz študije Štefana Kuharja v brošuri Narodna junaka Milan Majcen in Janči Mevželj, Ljubljana 1971, in iz že omenjene Janove knjige, na str. 44, izhaja, da so bila na Gorenjskem tale društva kmetijskih fantov in deklet – DFKID: Rateče-Planica, Češnjice v Bohinju, Bohinjska Bistrica, Lesce, Dobrava pri Kropi, Voglje in Duplje pri Trzinu, Senčur pri Kranju, Sovodenj in Bačna v Po-

ljanski dolini, Zabrtna, Medvode, Zapoge, Skaručna, Gameljne, Komenda, Kamnik, Trzin, Radomelj, Moravče in Vače. Ker je Štefan Kuhar ustanavljanje teh društev zajel do leta 1935 in ker kartoteka društev v Arhivu SR Slovenije tudi ni popolna, najbrž v gornjem seznamu niso zajete vsa DFKID, ki so nastala in delovala na Gorenjskem. Dokazano je namreč, da je veliko teh društev nastalo še v letih 1938, 1939 in 1940. Zdaj gotovo še živijo ljudje, ki bi seznam teh društev lahko izpopolnili. Težave pri ugotavljanju teh društev so nastale tudi zaradi poveljnega spreminjanja krajevnih imen. Tako Štefan Kuhar kot že omenjena kartoteka navajata DFKID Kreče, DFKID Olimlje in DFKID Sv. Peter pri Medvedjem selu, ki pa jih ni mogoče pokrajinsko razvrstiti, ker imen teh naselij imenik naselij SR Slovenije ne navaja. Vse Gorenjce vljudo prosim, da mi pošljejo dopolnitve o udeležencih oktobrske revolucije in o društvi kmetijskih fantov in deklet z Gorenjskega, ki so v gornjih seznamih izpuščeni, prebivalce vseh drugih podeželij na Slovenskem pa prosim tudi to, da mi sporočijo, kje so naselja Kreče, Olimlje in Sv. Peter pri Medvedjem selu in kako se sedaj imenujejo, če so bila omenjena imena spremenjena. Podatke pošiljajte na naslov: Franci Strle, Sattnerjeva 15/E, 61000 Ljubljana!

**Franciška
Kraševac**

Junija lani smo se na pokopališču v Borovnici poslovi od Franciške Kraševac iz Dola. Rodila se je pred 90 leti na Brezovici pri Borovnici. Marca leta 1942 je okupator v Gramozni jami ustrelil prvega sina. Ob letalskem napadu na Borovnico je padel drugi sin, dva pa sta bila med partizani. Tudi sama je med NOB pomagala po svojih močeh.

Jože Sajevec

Rodil se je pred 58 leti. Z NOV je sodeloval od leta 1941, med borbe pa je stopil leta 1944, in sicer v Vojkovo brigado in kasneje v VDV. Bil je odlikovan. Od njega smo se poslovi na pokopališču v Senčurju.

Srečko Fabjan

V Kanalu smo se poslovi od Srečka Fabjana, rojenega na Banjšicah leta 1927. Bilo mu je komaj 16 let, ko je septembra 1943. leta odšel med partizane. Bil je v jurišnem bataljonu, kasneje pa kurir v štabu 9. korpusa. Prejel je odlikovanje za zasluge za narod.

Franc Jerko

Franc Jerko se je rodil leta 1912 v Črnučah. Med NOB je velik pomagal NOG. Prevažal je ljudi, hrano in razni material za partizanske enote. Pokopali smo ga marca lani v njegovem rojstnem kraju.

Jakob Rupnik

Pred enim letom je v 71. letu umrl Jakob Rupnik. Bil je železničar in je aktivno sodeloval z NOB že leta 1941 v Srbiji, kjer je tudi leta 1944 vstopil v NOV. Po demobilizaciji leta 1945 se je vrnil v Slovenijo. Bil je aktiven v organizaciji OF, SZDL, sindikatu in ZB. Bil je odlikovan s srebrnim znakom OF in drugimi visokimi vojaškimi in delovnimi odlikovanji. Od njega smo se poslovi v Črnučah.

Andrej Selak

V Cerknem smo se decembra lani poslovi od Andreja Selaka, rojenega pred 73 leti v Čeplesu. Leta 1943 je bil mobiliziran v italijansko vojsko v delavski bataljon na otok Sicilijo. Že pred kapitulacijo Italije je bil na strani zavednih primorskih Slovencev. Leta 1944 je z enoto letalcev prekomorcev prišel v Dubrovnik. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

Maks Lavrinec

Oktobra lani smo se na kamniških Zalah poslovi od Maksa Lavrinca, ki se je rodil leta 1922 v Krizatah pri Moravčah. Za NOB je začel delati leta 1942 kot obveščevalec. Zbiral je orožje in municijo. Okupator je zvedel za njegovo delo in ga obsodil na smrt. Pobjenil je in se vključil v Laskov odred kot obveščevalec. Kasneje je opravljal dolžnost komandirja čete. Bil je v Revirski četi ter v Kamniškem bataljonu. Po vojni je opravljal pomembne dolžnosti. Bil je dvakrat odlikovan, prejel pa je številna druga priznanja in pohvale.

Anton Tavčar

Na pokopališču v Cerknem smo se decembra lani poslovi od Antona Tavčarja, rojenega leta 1919 v Labnjah. Leta 1940 je bil vpoklican na odsluženje vojaškega rokka v italijansko vojsko in odposlan v Libijo. Že leta 1942 se je vključil v Slovensko četo v sestavi zavezniške armade. Pred kapitulacijo Italije je vstopil v NOV in bil borec v 1. odredu NOV in POJ. Poslan je bil v Gravino in razporejen v 4. prekomorsko brigado. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

Katarina Sajevec

V 79. letu je umrla Katarina Sajevec iz Srednje vasi pri Senčurju. Med NOB je izgubila moža in ostala sama z majhnimi otroki. Od njega smo se poslovi v Senčurju.

Marija Stružnik

Na pokopališču v Senčurju smo se poslovi od aktivistke in borke Marije Stružnik. Leta 1942 je začela aktivno in organizirano sodelovati z NOB. Delala je na terenu okraja Senčur. Leta 1944 je odšla med borce Kokrškega odreda. Prejela je vrsto priznanj in odlikovanj.

Štefka Mesner

Decembra lani smo se na Prevaljah poslovi od Štefke Mesnerjeve, rojene leta 1916 na Breznici. Bila je aktivistka NOV od leta 1943. Mož je padel v NOV, fašisti so ji na domu ustrelili štiri letno hčerko, njo pa odpeljali v zapor v Drovograd in Celovec. Bila je odlikovana z medaljo zaslug za narod.

Franc Cesar

Rodil se je leta 1924 v vasi Orkljevec pri Mirni peči. Leta 1941 je skupaj z bratom začel sodelovati z NOG, zbiral je orožje in hrano, kasneje pa se je izkazal kot dober in pogumen obveščevalec. Leta 1943 je stopil med borce Gubčeve brigade. Prejel je dve odlikovanji. Od njega smo se poslovi decembra lani na pokopališču v Zireh.

Jože Bitenc

Na pokopališču v Predosljah smo se decembra poslovi od Jožeta Bitenca, rojenega leta 1902. Bil je član gospodarske komisije.

Marija Pavlin

Na kanalskem pokopališču smo se poslovi od Marije Pavlin, ki se je rodila pred 72 leti v Potravnem. Bila je kurirka, obveščevalka in članica AFŽ. Tudi po vojni je bila aktivna. Prejela je orden zaslug za narod s srebrno zvezdo.

Alojz Juretič

Novembra lani smo se na pokopališču v Ilirski Bistrici poslovi od Alojza Juretiča, rojenega leta 1910 v tolminski vasi Mlinsko. Leta 1942 je bil mobiliziran v italijansko vojsko v kazenski bataljon. Po kapitulaciji Italije je odšel med borce NOV v 9. korpus. Po vojni ga je komanda vojaškega področja Vipava poslala v Ilirsko Bistrico kot varnostnega organa v taborišče vojnih ujetnikov. Bil je dvakrat odlikovan in imel je čin vodnika.

Franc Beton

Rodil se je leta 1910. Zaradi aktivnega dela je bil odpeljan v Nemčijo. Od njega smo se poslovi decembra lani.

Ivan Mubi

Decembra lani smo se poslovi od Ivana Mubija, dolgoletnega odbornika ZB NOV Predoslje.

Andrej Podgornik

Andrej Podgornik je bil doma iz Srednje vasi pri Senčurju. Bil je borec za severno mejo. Od njega smo se poslovi novembra lani.

Marija Simonič

V 51. letu je v Kočevju umrla Marija Simonič-Troha. V italijanski ofenzivi 1942. leta je bila z vso družino odpeljana v internacijo na Rab, od koder se je bolehnoma vrnila domov leta 1944. Bila je aktivna skojevka in mladinka. Udležila se je mladinskih delovnih akcij Brčkobanovič in Samac-Sarajevo, od koder se je vrnila udarnica.

Alojzija Drekonja

Alojzija se je rodila pred 61 leti v Logeh pri Kanalu. V začetku leta 1943 se je opredelila za NOV. Bila je obveščevalka in kurirka.

Jožef Higin

Rodil se je leta 1920 v Koprivi. Ob razpadu Italije je odšel v Kosovelovo brigado. Oktobra leta 1943 je bil dodeljen v okrožni komite KPS za Kras. V centru je skupaj z Mirkom Pahorjem urejeval tedenski pregled dogodkov in dnevne radijske vesti. Center se je selil iz Koprive v Gorjansko in Sveto. Njegovo delo je bilo pomembno za nadaljnje politično delo celic KP na terenu, odborom OF in vojaškim enotam. Prejel je številna priznanja in odlikovanja.

Emil Jurman

Decembra lani smo se v Kanalu poslovi od 59-letnega Emila Jurmana, ki se je rodil v Podravnem pri Kambrekem. Že leta 1942 je začel aktivno delati za partizane. Januarja leta 1943 je bil prisilno mobiliziran v kazenski bataljon na otok Sardinijo. Ob razpadu Italije so ga zavezniški vojaki poslali na Korziko in nato v Francijo. Po vrnitvi domov se je vključil v delo za obnovo porušene domovine.

**Ferdinand
Šumnik**

Avgusta lani smo se na pokopališču na Prevaljah poslovi od Šumnikovega - Žažetovega Nantija. Rodil se je leta 1922. Z NOB je začel sodelovati leta 1943, aktivno pa leta 1944. Bil je kurir. Dvakrat je bil odlikovan.

PRAVNI SVETOVALEC

S. K. V letu 1979 sem sklenil izročilno pogodbo, po kateri moram dobivati po 800,00 din mesečno. Ta znesek pa se valorizira tako kot pokojnine. Koliko lahko zahtevam v letih 1980 do 1983?

Odgovor: Vprašanje ni povsem jasno, ker se ne da ugotoviti, ali se znesek, ki vam pripada, valorizira že v letu 1979 tako kot so se valorizirale pokojnine v tem letu, oziroma ali se znesek 800,00 din začne valorizirati šele s 1.1.1980. leta. Posredujemo zato podatke za obe varianti:

Če bi znašala pokojnina v letu 1979 din 800,00, bi se s 1.1.1980 valorizirala tako, da bi se povečala na 910,80 din. S 1.9.1980 bi znašala 965,45 din, s 1.1.1981 bi se povečala na 1.081,30 din, 1.7.1981 bi znašala 1.284,58 din, 1.1.1982 pa 1.406,74 din. V letu 1982 bi se povečala še dvakrat, in sicer bi 1.7.1982 znašala 1.547,41 din in 1.10.1982 din 1.640,25, od 1.1.1983 pa bi znašala 1.722,26 din.

Če pa bi naj se znesek, ki vam po pogodbi pripada, valoriziral šele od 1.1.1980 dalje, pa bi vam od 1.9.1980 dalje pripadal znesek 848,00 din, od 1.1.1981 znesek 949,76 din, od 1.7.1981 znesek 1.128,31 din, od 1.1.1982 znesek 1.235,59 din, od 1.7.1982 znesek 1.359,16 din, od 1.10.1982 znesek 1.440,70 din in od 1.1.1983 dalje znesek 1.512,70 din.

P. F. P. Ali sem kot VVI še upravičen do ortopedskih čevljev, ki sem jih doslej dobival vsakih šest mesecev?

Odgovor: Niste navedli, kakšno okvaro oziroma telesno poškodbo imate, zato ne moremo natančno odgovoriti na vprašanje. Kdor želi uveljavljati pravico do ortopedskega pripomočka, se mora obrniti najprej do svojega zdravnika, ki presodi, kakšen pripomoček je potreben. Zdravnik lahko izda napotnico, če potrebo po pripomočku ugotovi brez specialnega pregleda, sicer pa napoti zavarovanca na specialistični pregled. Preobširno bi bilo navajanje vseh primerov oziroma okvar, ko vam ortopedski čevlji pripada, zato se raje oglasite še enkrat z natančnim opisom okvare oziroma poškodbe.

L. P. M. Ste borec NOV od leta 1944, in vam je čas od 13.11.1944 do 15.5.1945 štet kot udeležba v NOV v posebno dobo dvojno. Jeseni, ko boste dopolnili starost 60 let, se nameravate starostno upokojiti. Kako vam bo odmerjena pokojnina glede na to, da boste ob upokojitvi imeli 29 let pokojninske dobe?

Odgovor: Ker niste borec NOV pred 9.9.1943, se vam bo starostna pokojnina odmerila po splošnih predpisih tako kot drugim zavarovancem. Na podlagi 28 let pokojninske dobe vam bo priznana pokojnina v višini 63 odstotkov pokojninske osnove, to je za vas najugodnejša povprečja mesečnih osebnih dohodkov, ki ste ga dosegli v katerikoli zaporednih desetih letih zavarovanja v obdobju od 1.1.1966 dalje. Ker pa ste borec NOV od leta 1944, se vam bo takoodmerjena pokojnina povečala za 30 odstotkov.

A. R. V. Koliko časa traja daljši porodniški dopust za nego težje telesno ali duševno prizadetega otroka?

Odgovor: Daljši porodniški dopust za otroka, ki potrebuje po mnenju ustrezne zdravstvene institucije oziroma konzilija zdravnikov zaradi težje telesne oziroma duševne prizadetosti daljšo in skrbnejšo nego, traja, če gre za popolno odsotnost z dela, do 12. meseca otrokove starosti, oziroma do 17. meseca otrokove starosti, če upravičenec dela 21 ur na teden in praviloma 4 ure na dan.

S. T. K. Ste uživalec družinske invalidnine po pokojnem očetu, vojaškem invalidu. Zaradi bolezni ste morali prekiniti šolanje na univerzi. Ali in do kdaj vam kljub temu pripada družinska invalidnina?

Odgovor: Otroci umrlega vojaškega invalida so tudi po dopolnjenem 15. letu starosti upravičeni do družinske invalidnine, če se redno šolajo, in sicer do konca tega šolanja, najdalj pa do dopolnjenega 26. leta starosti. Če pa šolanje prekinijo zaradi bolezni, uživajo pravico do družinske invalidnine tudi med boleznijo, in sicer do dopolnjenega 26. leta starosti, po tej starosti pa največ toliko časa, kolikor so zaradi bolezni izgubili pri rednem šolanju, če so to šolanje nadaljevali pred dopolnjenim 26. letom starosti.

V Benečijo in Rezijo

Po Albertu Jakopiču – Kajtimiru je priredil Jelko Peternej

18

103. V vasi sta opazila veliko Italijanov. Partizani so vedeli, da je Rezija mirna dežela, brez partizanov, kjer Italijani urijo nove alpske enote. Četa je hotela pripraviti Italijanom čim večje presežanje, tako da bi kot jastrebi udarili mednje. Vrnili sta se k četi in vsi skupaj so se umaknili za dobre pol ure hoje od vasi.

104. Do devetih dopoldne je bilo vse mirno. Z vseh strani je bilo slišati kravje zvonce. Tudi po gozdovih je bilo vse živo. Po travnikih so vaščani kosili, nekateri pa so v gozdu nabirali jagode in suhljad. Okrog pol desetih sta četo odkrila dva fantiča. Borci so se z njima pogovarjali, pol slovensko pol italijansko.

105. Nekako so se sporazumeli s fantičema in spoznali, da jih imata za italijansko enoto. Kurir Ive, po rodu Furlan, se je začel s starejšim pogovarjati o raznih stvarih... Med drugim ga je vprašal, če ima rad Mussolinija. Deček je seveda rekel, da ga ima. Ive pa mu pravi: »Kako ga moreš imeti rad, če ti pa ne da kruha? Mussolinija je treba ubiti,« mu je še rekel.

106. Fantiča sta se še nekaj časa zadržala v četi, si ogledovala puške, nato pa sta odšla. Ker sta bila še majhna, se Kajtimiru ni zdelo vredno, da bi ju zadrževal. Kmalu zatem pa je prišel starejši možakar. Ta je znal slovensko. Kajtimir ni znal italijansko in je imel priložnost, da se s starim pogovori.

107. Povedal je, da je star 60 let in da je veliko hodil po svetu. Bil je piskrovez in je krpal piskre tudi po Jugoslaviji ter po Češki. Skratka bil je pravi Rezijan. Kajtimir ga je začel spraševati o življenju v vasi. Možakar mu je pripovedoval, kako trdo živijo v vasi. Kajtimir ga je vprašal, kako dolgo pasejo vaščani živino.

108. Rekel mu je, da ves dan. Spraševal ga je tudi o Italijanih in kje so njihove enote. Starec mu je povedal, da so vso vas zasedli rekruti, in sicer alpski oddelki. Povedal je partizanom, kako alpski grdo ravna z vaščani. Izgnali so jih iz hiš. Povrh vsega pa Italijani še kradejo.

Pionirji dokazujejo pripadnost vrednotam revolucije

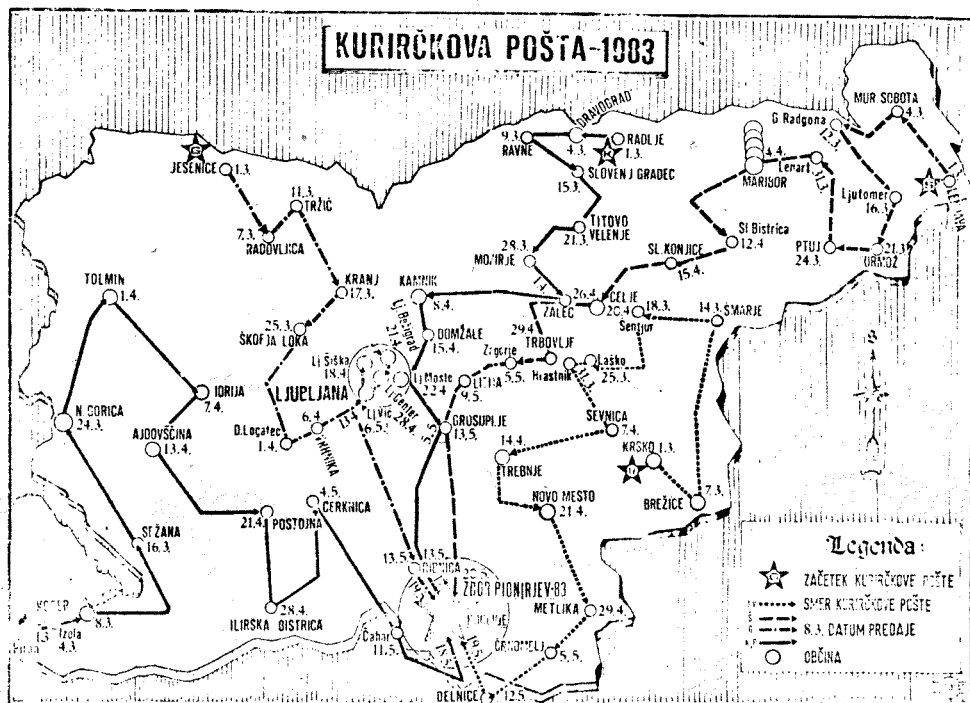
Kurirčkova pošta 1983

V izvirnih pismih predsedniku SFRJ so pionirji lani zapisali: »Tita ni več med nami, Tito je v nas.« S tem so izrazili željo, da bi ostala naša domovina svobodna, da ne bi bilo strašnih vojn in sovraštva med ljudmi v svetu, da ne bi umirali milijoni otrok od lakote in žeje in da bi bilo med narodi in narodnostmi v naši domovini in med narodi sveta živo prijateljstvo in bratstvo.

To niso samo besede; to so iskrene misli naših pionirjev, najmlajših borcev za lepši in boljši jutrišnji dan. Čeprav so majhni, je njihov prispevek lahko zelo velik. Tudi med NOB so pionirji veliko pripomogli k zmagi naše revolucije. Lik medvojnega pionirja je še živ med našimi

janju kurirčkove pošte so bile pridobljene bogate izkušnje, ki lahko predstavljajo osnovo za vsebinsko usmeritev te aktivnosti v prihodnje. Kurirčkova pošta je postala tradicionalna akcija slovenskih pionirjev. Vanjo se posredno ali neposredno vključuje tudi veliko število občanov, delovnih ljudi, prosvetnih delavcev, staršev, mentorjev, mladincev in drugih. Pri organiziranju kurirčkove pošte so v mnogih sredinah namenili vso pozornost ne le zgolj prenašanju torbic, temveč tudi vprašanjem vzgojnih učinkov takšne akcije. Dosegli so množično udeležbo pionirjev in mladine, večje število sodelujočih družbenih organizacij in društev ter predvsem ustvarjalno so-

Skozi kurirčkovo pošto naj se oblikuje patriotizem kot osebnostna in socialna vrednost posameznika, kot eden najpomembnejših vzvodov obnašanja in opredeljevanja v najrazličnejših situacijah. Kurirčkova pošta razvija ljubezen do domovine, na osnovi spoznavanja naše družbene stvarnosti, naporov za razvijanje samoupravnih družbenih odnosov, za razvoj neuvrščene politike, bratstva in enotnosti med narodi in narodnostmi, vse to izvirajoč iz revolucionarnih bojev v preteklosti. Ko pionir spozna, oblikuje svoje mišljenje, ocenjuje in ustvarja odnos do posameznih vrednot. Mlademu človeku je treba razviti prepričanje, ki bo izzvalo za-

pionirji in vedno znova se obnavlja njegova podoba – za tiste, ki postajajo pionirji, in prihodnje rodove, ki bodo še postali pionirji.

Kurirčkova pošta je eden od načinov, s katerim pionirji dokazujejo svojo odločnost slediti poti malih medvojnih revolucionarjev, je način, s katerim obnavljajo spomin na težke dni suženjstva našega naroda. Koliko skrivnih poti so morali prehoditi mali kurirčki! Velikokrat se je njihova pot končala s smrtjo. Poti, po katerih hodijo naši pionirji vsako leto s kurirčkovo torbico na ramah in s pomembnim sporočilom v njej, so svobodne. Z namišljenimi zasedami na njih pa pionirji podoživljajo trde korake svojih prednikov. Nositi kurirčkovo torbico – to je čast za vsakega pionirja. S Koroške, Primorske, Dolenjske, Gorenjske in Štajerske, čez griče in doline, skozi vasi in mesta, čez polja in po obronkih gozdov bo letošnja kurirčkova pošta prišla na svoj cilj – na zbor pionirjev v Kočevju. Toda, do takrat bo preteklo še veliko vode, saj je 1. marca komaj krenila na pot. Kaj vse se bo do takrat dogajalo v posameznih krajevnih skupnostih, kajti letos nosi akcija naziv »mesec kurirčkove pošte v vsaki krajevni skupnosti«, pa upamo, da nas bodo naši mladi ali tudi manj mladi dopisniki sproti obveščali.

Naši »prijatelji« z Zveze prijateljev mladine Slovenije so nam ob organiziranju letošnje kurirčkove pošte takole povedali: »Pri dvajsetletnem organiziranju in izva-

delovanje samih pionirjev. Vendar sta postala v mnogih krajevnih skupnostih, šolah in občinah sprejem in predaja kurirčkove torbice rutinsko opravilo, ki so ga bili večji dolgoletni pedagoški delavci. Natančni programi, ki jih ustvarijo mentorji za pionirje, nikakor ne morejo nadomestiti ustvarjalnosti pionirjev. Prav zato je potrebno obdržati pozitivne izkušnje in zavreči vse, kar ne prispeva k samoupravnim socialističnim vzgoji mladih generacij. Prav gotovo k temu ne prispeva le formalno organiziranje različnih aktivnosti brez jasnega cilja in vzgojnih smotrov aktivnosti, v katere se lahko vključi manjše število največkrat le učno uspešnih pionirjev.

Pri organiziranju in izvedbi aktivnosti so v marsikaterem okolju sodelovali le pedagoški delavci in ne tudi delovni ljudje in občani, aktivni v krajevni skupnosti, v družbenih organizacijah in društvih ter DPO. Največkrat je manjkala tudi analiza izvedenih aktivnosti, da bi se v prihodnje lahko izognili slabostim in obdržali preizkušene oblike in vsebine.

In kakšni so ti splošni in specifični cilji kurirčkove pošte? »Revolucionarne tradicije ne smemo razumeti kot ponavljanje oblik in vsebin, ki so enkrat za vselej dane, temveč jih moramo razumeti kot vzpodbudo za revolucionarno akcijo in delovanje v današnjih družbenih pogojih, kot prizadevanje, da vrednote, pridobljene med NOB, živijo danes in za jutri.

htevo po aktivnem vključevanju v družbeno življenje v okolju, kjer živi in dela. To pa lahko samo takrat, ko bo pionir spoznal, da so vrednote, pridobljene v revoluciji, nekaj, kar se ne preneha bogati in prerašča v večje vrednote. Za to pa je potreben on sam, ki bo te vrednote razvijal.

Kurirčkova pošta predstavlja zanimivo, vsebinsko bogato obliko aktivnosti pionirskega odreda. Zato je prav, da pionirji skupaj z mentorji sami oblikujejo programe, vodijo pogovore, usklajujejo, usmerjajo, izvajajo in seveda tudi skupno ocenjujejo dosežene rezultate. Povodi za organiziranje akcij, manifestacij in srečanj so lahko tudi pomembni datumi iz NOB. Ob letošnji kurirčkovi pošti lahko izpostavimo 40-letnico AVNOJ, 40-letnico Zbora odposlancev slovenskega naroda ali 40-letnico ustanovitve Zveze mladine Slovenije. Pa še kaj drugega bi našli. Za mlajše pionirje je pomembno, da obeležijo dogodke iz NOB, ki so vezani na bližnji kraj ali občino. Vendar, proslave in pohodi naj ne bodo le zaradi njih samih, ampak zaradi spoznavanja pomena teh zgodovinskih dogodkov za današnjo ožjo in širšo družbeno skupnost.

Veliko je torej poslanstvo kurirčkove torbice. Prepričana sem, da ne bo tako papirnato, kakor morda izven iz vseh teh nekaj vrstic, pač pa bo na vsakem koraku, kjerkoli v Sloveniji iz nje dihalo življenje.

Ziva Drole

kovinotehna

CELJE, MARIBORSKA 7

- veleprodaja,
- zunanja trgovina
- maloprodaja
- inženiring

Kovinotehna, trgovska organizacija s celovito ponudbo

Partizanska mati se spominja

Budilo se je lepo, sončno jutro. Žarki še neprebujene-ga sonca so rdeče obarvali vrhove bližnjih gora in petelin je že drugič naznanil bližajoči se dan.

Življenje se je začelo prebujati tudi na neki kmetiji. Živina je vstajala in s svojim oglašanjem priklicala tudi prebivalce, lastnika tega velikega premoženja. Kmetija je res zaslužila ime – velika, saj se je s svojim hlevom, v katerem so imeli dosti glav živine, celo med vojno lahko ponašala.

Hiša je bila prostorna in vsa svetla, saj je sonce, zdaj že visoko na nebu, radodarno sipalo svoje zlate žarke na vse strani. Nekaj jih je pokukalo tudi v izbo z veliko mizo na sredi, ob kateri so sedeli gospodar in njegova žena ter njuni otroci.

»Danes bo lep dan,« je pokimal gospodar – glava družine in se ozrl skozi okno, ko da bi hotel še enkrat preveriti svojo trditve. Grižljaj mu je ostal v grlu. Skočil je pokonci in zakričal: »Skrjite se! Gredo!« Njegov obraz je po-

stal smrtno blede in prsti, v katerih je še malo prej trdno stiskal žlico, so se mu sklenili v pest. Toda hitro si je opomogel od razburjenja. Skočil je iz sobe in obstal pred vrati. Za trenutek se je zdelo, kot da ne ve, kam bi se obrnil. To pa je bilo le navidezno. V resnici je premišljal, katera pot je najprimernejša za pobeg pred sovražnikom. Le delček sekunde zatem se mu je porodila ideja; gozd, seveda. Stekel je proti hlevu in potikal na tla – dvakrat hitro in enkrat počasi. Skrivna vrata v hlevskih tleh so se odprla. Ven je pokukala prijazna in nasmejana glava s titovko na gostih, kodrastih laseh.

»Hitro... gozd...« je izdaval gospodar in mladenič je takoj razumel sporočilo. Bil je zadnji trenutek, saj so pred hlevskimi vrati že stali oni... s črnimi kapami na glavah in globoko ležečimi, mračnimi očmi, iz katerih je sevalo nekaj nečloveškega. V tem pa je bil tisti zlobni, odurni smehlaj zmagovalca nad poraženci.

Nekaj jih je preiskalo hlev.

Odkrili so skrivališče, v katerem je bila partizanska tiskarna, a njih niso več našli. »Ven, svinja komunistična!« je zaklical eden izmed njih in pognal gospodarja ven. Tam je obstal kot prikovan. Srečala sta se dva pogleda. Pogled, iz katerega je seval ponos, pomešan tudi s sledmi ogorčenja, saj ni mogel verjeti očem. »Ti?« je nejeverno vzdihoval. »Tega si ne bi mislil...« To je bil pogled gospodarja, ki je v hipu spoznal izdajstvo enega svojih najboljših sosedov. Ta pa je povsil oči. Ob sosedovem ogorčenju se je počutil ponižanega. »Nisem mogel drugače...« je hitel zatrjevati, a iz njegovega glasu se je dalo razbrati ravno obratno. »Res nisem mogel...« je zopet začel, a se je ustavil, ko je zagledal pogled, poln prezira. Kot tepen pes je povsil pogled in stopil v ozadje širokih sovražnikovih pleč. Ti so prislonili puške k ramam in na ukaz sprožili.

Oče je obležal na tleh. Oči so postale steklene in brezizrazne, a nasmeh je ostal. Po-

nosen, brez senc kesanja je zeval iz mrtvega obraza.

Hišo so sovražniki zažgali, saj niso našli partizanov, mater in otroke pa so odpeljali v Maribor.

Hčerke, tri mlada dekleta, so malo pred svobodo ustrelili. Postavili so jih v vrsto. Pred njimi so bile naperjene puške, za hrbtom pa je tekla reka Mura in jim tolažilno žuborela. Bila je slovenska reka in v nji so našle svoj grob. Umrle so tako kot oče, z zavednim, ponosnim nasmehom na licu.

Mati in sin sta se po vojni vrnila domov. Sama, brez očeta, pa tudi posmrtnih ostankov hčera in sester nista našla.

Solzne oči zrejo v preteklost. Pred sabo, jasno kot sliko, vidijo lepo poslopje in hlev s skrito partizansko tiskarno, vidijo izdajalca, ki so ga imeli za dobrega sosedo, vidijo smrt očeta, ki je dal življenje za pravično stvar.

Motne oči se sprehajajo in jokajo po ruševinah. To so materinske solze, biseri bolečine in ponosa.

KARLA in SIMONA BERTALANIČ

* Zgodovinski krožek COŠ Tone Čufar Jesenice

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naši mladi dopisniki o ženskah, materah, borkah...

Osmi marec je datum, ki je krepko zapisan v zgodovini boja žensk za svoje pravice, za enakopravnost. Ženski praznik pravimo, in to včasih že kar malo s pridihom omalovaževanja. Vsakemu otroku, pa je osmi marec najbližji kot dan njegove mame. Kdo se ne bi spomnil mrzličnih priprav iz svojega otroštva, morda že teden ali celo mesec dni prej, kako bo 8. marca stopil pred mamo s šopkom cvetlic in s skromnim darilcem, za katerega je skrivaj privarčeval. Potem obljube, da mame ne bomo jezili in da ji bomo samo v veselje, pa »Oprosti, če si bila kdaj žalostna zaradi mene...«, besede, ki gredo v zadregi kar malo težko čez ustnice. Nazadnje pa odrešujoč topel materin objem, ki prežene vso tesnobo.

Svojim mamam ob bok pa so naši mladi dopisniki postavili še druge slovenske mame; partizanske mamice in ženske-borke, ki so s svojim junaštvom med narodnoosvobodilnim bojem zrasle v njihovih očeh v lik, ki ga je vredno posnemati. Škoda, da imamo prostor le za nekaj prispevkov. Med pisanimi sestavki je tudi nekaj cvetov – zato, da bo 8. marec na naši mladinski strani ves prazničen in sijoč.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

ploha strelav. Alma je začutila skeleče bolečine v nogi, klecnila je in se onesvestila.

Ko se je spet zavedela, je ležala na mizi v divjaški ambulanti, kjer so ji obvezovali rano. Fašisti so stopili k njej in jo začeli spraševati. Spraševali so jo in spraševali, Alma pa je bila tako zmedena, da ni odgovarjala na vprašanja. Mislila je na svojo babico.

»Le kje je? Zakaj je ni ob meni?«

S tovrnjakom so jo pozneje odpeljali v tržaško bolnišnico, kjer so jo zdravili dva meseca. Ves čas zdravljenja so jo zaslisevali, a deklica jim ni hotela povedati niti svojega imena. Ko je bila zdrava, jo je prišel iskat oče.

Doma je izvedela, da je isto noč krogla podlegla tudi

babica. Planila je v krčevit jok.

»Le zakaj morajo tudi otroci trpeti v tej vojni!« je zaihtela Almina mama, oče pa je samo mrko gledal.

Do konca vojne Alma ni več jedla suhih hrušk in orehov.

Ko je Alma, sedaj že sedemštiridesetletna žena, končala svojo pripoved, sem se zamislila. Le zakaj tudi otroci trpijo v vojnah. Ta najnežnejša najobčutljivejša bitja, ki so najmanj kriva za nesporazume. »Ali se je od takrat kaj spremenilo?« se sprašujem. Ne tudi danes je tako. Spomnim se na Libanon, Iran in Irak...

MARTINA MILAVEC, 8. b OŠ dr. Bogomira Magajne Divača

Predstava, ki jo pripravimo ob 8. marcu

Vsako leto ob 8. marcu pripravimo proslavo, s katero se naša šola predstavi svojem kraju. S tem kulturnim dogodkom, ki postaja v Solkanu že tradicionalen, počastimo solkanske ženske in mame. Te vedno napolnijo dvorano do zadnjega kotečka in z zanimanjem pričakujejo, kaj smo jih pripravili.

Letos smo se odločili za kantato Radovana Gobca »Naše trate«, ki z besedo in melodijo pripoveduje o naši domovini. In vse to ob spremljavi otroške igre, dia-

pozitivov in ritmiko. Solkan-cem je sicer najbolj všeč predstava, ko malčki recitirajo in pojejo o svojih mamah. Zelo radi slišijo tudi kakšno šalo v svojem narečju. Toda v šoli nečemo vedno enakega, ustaljenega načina predstave, ampak vedno nekaj novega, boljšega in bolj modernega. Na to se bodo morale sčasoma privaditi tudi naše mame in druge solkanske ženske.

MARTINA KRAMAR OŠ Solkan

Tajkmoštrova mama

Sredi Gornje vasi še danes stoji nizka, stara hišica. V njej živi Tajkmoštrova mama. Starost jo je upognila. Postave je majhne. Nima zob. Po srcu je dobra. Kadar se otroci oglašajo pri njej, nam rada ponudi grozdje ali kaj drugega. Peče dober koruzen kruh. Tudi meni speče štručko. Ta kmečka žena nosi na glavi ruto, rožnato. Rada obleče dolgo krilo in predpasnik. Kadar jo srečam, se pogovarjam z njo. Govoriti moram zelo glasno, ker slabo sliši. V življenju je že veliko pretrpela. Radi jo obiščemo taborniki in pionirji. Njen sin je izgubil življenje za svobodo. Še zdaj ima solzne oči, ko nam pripoveduje o njem. Ni še pozabila trpljenja.

SMILJANA ADAMIČ, 3. r OŠ Stranice

Ko bi imela mamico

Ko je še živela moja mamica, sem bila rada doma. Sedaj je zelo dolgočas. Vse je prazno. Zelo jo pogrešam. Večkrat grem na njen grob in ji prižgem svečko.

Ce bi moja mamica še živela, bi bila jaz zelo vesela in ji ne bi nagajala.

IVANKICA KODRIN, 1. r, OŠ Stranice

Za partizanske mamice

Brigita hodi v 2. razred osnovne šole. Pravi, da je za risbico poprosila svojo starejšo sestro Renato, ki ji je rada ustregla. Brigita in Renata imata staro mamo, ki sicer ne živi z njima, toda ko jo ob počitnicah obiščeta na vasi, jima rada pripoveduje, kako je med narodnoosvobodilnim bojem skrbela za partizane, ki so večkrat lačni in izmučeni prisledli k njenemu toplemu ognjišču.

Za domovino...

Leto 1943. Italijani pustošijo po primorskih vaseh. Vojna... Otroci so lačni, hrane primanjkuje. Tako je tudi po vseh brkinskih vaseh.

Osemletna deklica Alma z Varej doživlja vojno. V sosednji vasi Potok ima babico. Alma jo pogosto obiskuje in vsakokrat ji babica kaj da. Suhih hrušk pa orehov... Najraje ima Alma babičinega psa Bobija.

Ob zimskih večerih, ko babica nima veliko dela, deklici pripoveduje zgodbe. S svojimi velikimi rjavimi očmi in odprtimi usti Alma poslušava babičino pripovedovanje. Znova in znova jo prosi, naj pove tisto zgodbo o Jurčku. Babica vedno z nasmehom ustreže željam svoje vnukinje.

Tudi tisti večer je babica pripovedovala svoja doživljanja, dokler ni dekletce zaspi.

Sredi noči je babico zbudilo sunkovito udarjanje po vratih. Pogledala je skozi okno in – groza! Vsa vas je bila v ognju. Ozrla se je na Almo, ki jo je prestrašeno pogledala.

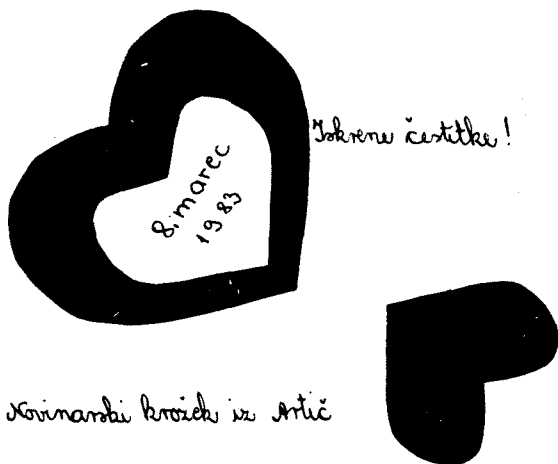
»Beživa!« je zavpila babica.

»Kaj? Zakaj? Čemu...?!« je jokaje spraševala deklica.

Babica je, ne da bi kaj rekla, planila k Almi ter jo odvlekla do kletnih prostorov in ušla sta iz hiše. Tekli sta kakih 50 metrov. Že sta skoraj dosegli gozd, ki je bil za hišo, ko se je za njima usula

Iskrene čestitke

Maslova mama z Ostrožnega brda

Takšne žene – čvrst temelj slovenstva

Visoka, vendar ne preveč, vitka ženska, kakršno je oblikovalo garaško delo na kmetiji in skrb za številno družino, z dolgimi lasmi, zviti v zatilju – takšna je bila podoba Jožefe Maslo, Maslove mame z Ostrožnega brda. Takšna je ostala v spominu svojih sinov in hčera, pa tudi vaščanov in drugih ljudi, ki so se kdaj srečali z njo. Zakaj za to zunanjo podobo se je skrivala dobra duša, ki je vsakemu znala stopiti naproti. Kruh, kozarec vina in streho je bila pripravljena nuditi vsakemu popotnemu, ki je ob njej ustavil korak. In še v taborišču je vse do poslednje kocke sladkorja in poslednje krpice odeje delila s tovariši in tovarišicami.

Kadar govorimo o Maslovi mami, ki se je s svojim življenjem zapisala med legende narodnoosvobodilnega boja, ne moremo mimo tega, da ne bi govorili o njeni številni družini – o Dragu, Franetu, Kristini, Tonetu, Mariji, Edvinu, Lojzetu, Pavletu, Jožetu, Janezu in Veri, njenih otrocih, pa o možu Franetu, Maslovemu očetu. Bila je to partizanska družina v pravem pomenu besede. Na Ostrožno brdo, obsijano s soncem in zaznamovano s trpljenjem, se je Jožefa omožila z dvajsetimi leti, k Bečanovim, kot so po domače rekli Maslovi domačiji. Sicer je bila dekle iz številne kmečke družine, Novakove, iz Dolnjega Zemonja, kjer se je rodila leta 1891.

Pri Maslovih je preživela prvo svetovno vojno, tu je doživljala čas, ko so Primorsko zasedli Italijani in začeli našemu življenju jemati še tiste skromne pravice, ki so jih imeli pod Avstro-Ogrsko. Ostrožani pa so se uprli zatiranju materinega jezika. Boj za narodnostno osvoboditev slovenskih Primorcev je trajal več kot četrto stoletje. Vanj se je vključila tudi Jožefa. Pa še nekaj je bilo; ne le narodnostno, tudi gospodarsko zatiranje je pestilo ljudi na Primorskem. Jožefa je sredi vsega stala pokončna in vzravnana, z zavestjo, da je Slovenka. Skupaj z možem Francem je prenašala vse težave, ki ji jih je nalagalo življenje.

Potem sta začela njen dom polniti otroški jok in smeh. Enajst sinov in hčera je rodila. Vzgajala jih je z vso ljubeznijo, ki jo premore materino srce, v dobre ljudi in zavedne državljane. Sin Lojze, s katerim smo pokramljali o liku njegove matere, žene in borce, je privekal na svet nekje v zlati sredini med enajstimi otroki. Tako je lahko opazoval naprej in nazaj. To ga je večkrat tudi teplo, saj je marsikatero breme, bodisi od zgoraj bodisi od spo-

daj, pristalo prav na njegovih ramenih. Ob spominu na mater njegov pogled zaplava nekam v daljavo, čeprav je njena podoba zdaj in tu, živa v njegovem srcu. »Bila je tako dobra, mehka...« govori Lojze, »prava dobričina, a vendar tako dopovedljiva, da je že njen pogled vse povedal. Oče je bil drugačen. Več je zahteval od nas. Še ob zori smo morali včasih vstajati. Zemlja nas je zahtevala. Živina ni poznala odlašanja. Poleti je mati vedno odhajala zadnja spat, tja v polnoč. Tudi gostilno smo imeli doma, vse dokler je niso vzeli fašisti, ker oče in mati nista hotela pristopiti v fašistično stranko. Nikoli ne bi izdala tistega, kar jima je bilo najsvetejše – domovino! Tedaj sta se še bolj zagrizla v zemljo.«

Otroci so odrasli. Leta 1935, ko se je Mussolini pripravil na zavojevanje Etiopije, so sina Karla poklicali v italijansko vojsko. Da se ne bi vdinjal fašističnim oblastem, je Karlo s skupino več kot petdeset domačinov pobegnil v Jugoslavijo. Njegovemu zgledu je sledil sin Frane. Še hujši fašistični pritiski so se začeli na Jožefo Maslo in njenegega moža. Pa tudi to in tudi nenehna skrb za sinova ni zlomila upornega duha. Razpad bivše Jugoslavije ob začetku druge svetovne vojne ju ni zbegal. Nasprotno! Zanju je pomenil novo obdobje boja proti fašizmu.

»Bila je druga polovica aprila 1941,« pripoveduje Lojze, »ko je prišel Frane z Notranjskega na Ostrožno brdo. Povezan je bil z revolucionarnimi tovariši v Podcerkvi v Beli krajini. Zaradi hitrega zloma stare Jugoslavije je vedel, da ni več daleč dan, ko se bo proti Italijanom treba bojevati z orožjem v rokah. Treba se je bilo pripraviti. Že sredi maja je drugič obiskal dom, s seboj pa je prinesel propagandno literaturo in letake ter novico o ustanovitvi

OF slovenskega naroda ter poziv Komunistične partije Slovenije k oboroženemu boju proti okupatorju. Iz iskre je vzniknil plamen. Z mavzericami je na domači gmajni Frane učil nas, mlajše brate, streljati. Janezku in Veri je bilo komaj sedem let. Pa sta v narodnoosvobodilnem boju še kako prav prišla; postala sta kurirčka. Mati je vsem zaupala, tako kot sebi. Zanju ni bil nihče premlad ali preotročiji za boj proti krivicam. Ko je julija 1941 prišel k nam na Ostrožno brdo Ervin Dolgan-Janez, je našel že vse pripravljeno in organizirano v Osvobodilno fronto. V te priprave je bilo vtakano tudi delo naše mame. Z nesebičnostjo, požrtvovalnostjo in bojovnostjo je pokazala, kakšna žena je lahko temelj slovenstva. Vem, ni bila edina med Slovenkami. Brez njih bi naš narodnoosvobodilni boj ne bil takšen, kot je bil.«

Prišlo je leto 1942 in z njim dogodek, ki se je kot težak pečat vtisnil v Lojzetov spomin. »Požgali so nam domačijo,« pravi. »Prvo na Primorskem. Prav tisti dan je bil na strani naše slavne zgodovine zapisan krvavi obračun z brkinskimi uporniki, ki so grešili le v tem, da so ljubili svojo zemljo in domovino. Več kot petsto so jih odgnali. Med njimi tudi očeta Franca in mater Jožefo. Takrat mi je bilo šestnajst let. Kako strašen in žalosten je bil pogled na pogorišče in na otroke z velikimi prestrašeni očmi, ki so se objemajoč spraševali: »Kaj pa zdaj? Kam pa zdaj?«

Starejši bratje in sestre so bili takrat že v gozdovih. Vera in Janezek pa sta morala povezati culi in se potikati pri dobrih ljudeh, dokler nista končno našla zatočišča pri sorodnikih v Smrjahu.

Fašisti so se brezobzirno maščevali, še posebno nad Jožefo, par-

tizansko materjo. Pretepali so jo, zbadali s šili in bajoneti in jo nato onemoglo v gnojnem košu odpeljali v zapor. Tudi zaprti in izgnani ji niso prizanašali. Še so jo mučili in strahovali, posebno ob znanem procesu »bratov Maslo« ko so v Rimu obsodili Karla in Franeta na smrt, Lojzeta pa na trideset let za-

omahovala, niti v enem samem trenutku. Ponosno je požirala solze in zrla smrti v obraz, zakaj za njo se je skrivalo življenje, svobodno življenje.

Po kapitulaciji Italije se je vrnila na pogorišče. Tedaj je bila sama potrebna tolažbe. Toda ne! Tolažila je vse okoli

nemško koncentracijsko taborišče Auschwitz. To je bilo preveč za njeno izmučeno telo. Priče so povedale, da so jo živo, a popolnoma izčrpano, nacistični krvniki 26. novembra 1944 vrgli v krematorij.«

Molk. Kaj pa naj drugega? Človeku zmanjka vprašanj. Zdi se, da ni moč ničesar več dodati. Ostaja ona sama – podoba junaške slovenske žene, z izjemnim značajem, ki je bila vedno tam, kjer je bilo treba, žene, ki je na svoja šibka ramena prevzemala tudi najtežja bremena, če je tako narekoval glas domovine. In pri tem nikoli ni tarnala. Njeno ime je s polno hvaležnosti in z velikim spoštovanjem zapisano med imeni narodnih junakov naše revolucije. Leta 1945 je prejela medaljo za hrabrost. Družbenopolitične organizacije občine Ilirska Bistrica in kolektiva osnovne šole Dragotin Kette pa so sklenile vzgojnovarstveno organizacijo v Ilirski Bistrici poimenovati po njej. Lani so ob občinskem prazniku v tem vrtcu odkrili doprski kip matere Jožefe, Maslove mame, delo akademskega slikarja Marjana Keršiča-Belača.

»Do sovražnikov ljudstva je bila neizprosna in je v boj za svobodo poslala svojih enajst otrok. Skromna ženska... bolj tiha kot glasna... pokončna, ki je nič ne zlomi... samozavestna in odločna... a tudi dobričina. Nikoli ni dvignila roke nad nikogar izmed nas, nikoli ni povzdignila glasu, a nam je vendar pomenila avtoriteto. Predvsem pa je bila naša mati prava upornica in je v uporniškem duhu vzgajala tudi nas, svoje otroke.« S temi mislimi je sklenil svojo pripoved njen sin Lojze.

Živa Drole

Maslova mama z Ostrožnega brda; takole jo je v doprskem spomeniku upodobil akademski slikar Marjan Keršič-Belač

pura. Bilo je to 25. junija 1942. Boja še zdaleč ni bilo konec. Leto dni pozneje pa so obsodili Marijo na 25 let zapore. Jožefi so grozili tudi, ko so ob krvavih dogodkih v Brkinih pobili in obesili štiriintrideset nedolžnih ljudi, ko so zaprli Vero in Janezka, da bi ju kot živ ščit vodili po notranjskih in primorskih gozdovih. Le kako ji je bilo pri srcu, ko so ji kazali fotografije razmesarjenih sinov Franeta in Edvina, čudovitih partizanov, ki sta se do zadnjega bojevala s premočnim sovražnikom in si na koncu sama vzela življenje. Ni

sebe s prijazno besedo in toplim pogledom. Reševala je zapornice, zbirala sanitetni material za partizansko bolnišnico v Padežu in kakor je le mogla pomagala partizanom.

»Tako je bilo vse do usodnega dne 3. januarja 1944,« nadaljuje z vzdihom svojo pripoved Lojze. »Takrat so jo gestapovci s pomočjo izdajalcev odkrili in odpeljali. Našli so jo s polnim predpasnikom bomb, ki jih je hotela skriti na varnejši kraj. Ponovilo se je mučenje in sramotenje, nazadnje pa so jo poslali v

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurtirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35